

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE LIBIĄŻ

RAPORT Z BADAŃ

Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych

Małgorzata Głuszak

Magdalena Skwarczewska

Anna Sobczyk-Turek

Kraków, wrzesień 2013 r.

Strona **1**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek najlepsza inwestycja

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	3
II. GŁÓWNE WNIOSKI I REKOMENDACJE	4
III. OPIS BADANIA	17
IV. CHARAKTERYSTYKA GMINY LIBIAŻ	22
4.1. INFORMACJE OGÓLNE	22
4.2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	23
4.3. EDUKACJA I OŚWIATA	29
4.4. RYNEK PRACY I BEZROBOCIE	31
4.5. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	37
4.6. UZALEŻNIENIA	40
4.7. POMOC SPOŁECZNA	43
4.8. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	47
V. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ NA PODSTAWIE BADAŃ IŁOŚCIOWYCH (CATI)	50
5.1. CHARAKTERYSTYKA UCZESTNIKÓW BADANIA	50
5.2. SYTUACJA RODZINNA	51
5.3. SYTUACJA ZAWODOWA	55
5.4. SYTUACJA MATERIALNA	57
5.5. POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO I INDYWIDUALNE DOŚWIADCZANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH PRZEZ MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ.....	61
5.6. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ	68
5.7. NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ	73
5.8. OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W OCZACH MIESZKAŃCÓW	76
VI. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI I PROBLEMÓW MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ NA PODSTAWIE BADAŃ JAKOŚCIOWYCH	78
6.1. SYTUACJA I PROBLEMY RODZIN W GMINIE LIBIAŻ	78
6.2. SYTUACJA MŁODZIEŻY	86
6.3. SYTUACJA I PROBLEMY OSÓB STARSZYCH	96
6.4. SYTUACJA I PROBLEMY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I PRZEWLEKLE CHORYCH W GMINIE LIBIAŻ	100
6.5. OPIEKA NAD OSOBAMI ZALEŻNYMI	109
6.6. SYTUACJA OSÓB BEZROBOTNYCH	117
6.7. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ	126
VII. ZAŁĄCZNIKI.....	130

I. WSTĘP

Niniejszy raport powstał w oparciu o materiał zgromadzony podczas badań zaprojektowanych i przeprowadzonych przez Fundację Biuro Inicjatyw Społecznych, ze wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu, w ramach projektu „*Doskonalenie mechanizmów konsultacji społecznych w Gminie Libiąż*”. Badania służyły diagnozie problemów społecznych w Gminie Libiąż i były prowadzone w okresie od lipca do września 2013 r.

Kluczowym odbiorcą wyników badań jest Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Gmina Libiąż, które w bieżącym roku przystępują do tworzenia „*Strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych*”. Mamy równocześnie dużą nadzieję, iż wyniki okażą się użyteczne nie tylko dla ww. podmiotów, ale też dla szerszego grona: inicjatorów działalności społecznej, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji podejmujących działania na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów społecznych.

II. GŁÓWNE WNIOSKI I REKOMENDACJE

W tej części raportu zostaną przedstawione, w sposób syntetyczny, najważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonych badań. Wnioski te sformułowano w oparciu o wypowiedzi uczestniczących w badaniach mieszkańców i przedstawicieli instytucji pomocy i integracji społecznej oraz organizacji pozarządowych z terenu gminy Libiąż. Ze względu na syntetyczny charakter tej części raportu, zaprezentowano tutaj jedynie najważniejsze konkluzje wynikające z przeprowadzonych badań.

SYTUACJA OSÓB STARSZYCH	
WNIOSKI	REKOMENDACJE
<p>Na terenie gminy Libiąż, wg danych Głównego Urzędu Statystycznego, wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (os. starszych), co niesie ze sobą konsekwencje związane ze zwiększonym zapotrzebowaniem na usługi zdrowotne, opiekuńcze i rehabilitacyjne. Równocześnie wzrasta średnia oczekiwana długość życia, co oznacza, że osoby starsze dłużej będą potrzebowały tego rodzaju wzmoczonej opieki.</p>	<p>Rozwój opieki nad osobami starszymi – wsparcie w funkcjonowaniu, wykonywaniu codziennych czynności, zwiększenie liczby opiekunów środowiskowych.</p> <p>Promocja wolontariatu – pomoc wolontariuszy w opiece nad osobami starszymi i przewlekle somatycznie chorymi.</p>
<p>Pogarszająca się sytuacja zdrowotna osób starszych – wśród mieszkańców gminy w wieku powyżej 55 roku życia 64%, w ciągu ostatnich 12 miesięcy, obawiało się pogorszenia swojego stanu zdrowia.</p> <p>Utrudniony dostęp do służby zdrowia (problemy związane z rejestracją, dostępem do lekarzy-specjalistów).</p>	<p>Promowanie aktywnego, zdrowego trybu życia wśród mieszkańców w różnym wieku (zdrowe odżywianie, uprawianie sportu, profilaktyka chorób) – przygotowanie do „aktywnego starzenia”.</p> <p>Poprawa dostępu do służby zdrowia.</p>
<p>Małe poczucie bezpieczeństwa, coraz częstsze spotykanie się z agresywnym zachowaniem ze strony młodzieży.</p>	<p>Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w gminie – informowanie seniorów o potencjalnych zagrożeniach i procedurach postępowania w takich sytuacjach.</p>
<p>Trudności związane z załatwianiem spraw w urzędach, bankach wynikające z braku wiedzy i nieumiejętności poruszania w gąszczu przepisów.</p>	<p>Edukowanie seniorów o ich prawach jako konsumentów, wsparcie w załatwianiu spraw w bankach, urzędach (np. przez angażowanie wolontariuszy).</p>
<p>Osoby po 50 roku życia doświadczają trudności ze znalezieniem zatrudnienia w Libiążu, ze względu na trudną sytuację na lokalnym rynku pracy (wysokie bezrobocie, przewagę zakładów pracy związanych z górnictwem, preferowanie przez pracodawców zatrudniania osób młodych).</p>	<p>Aktywizacja zawodowa osób 50+, działania zachęcające pracodawców do zatrudniania osób starszych – promocja idei zarządzania wiekiem w firmach.</p>
<p>Sytuacja materialna seniorów zależy od wykonywanej wcześniej pracy i wsparcia ze strony rodziny. W lepszej sytuacji są osoby otrzymujące emeryturę górniczą, gorszą sytuację materialną mają osoby</p>	<p>Wsparcie finansowe i rzeczowe osób w trudnej sytuacji materialnej. Angażowanie społeczności w akcje samopomocowe.</p>

<p>samotny oraz chore. Trudna sytuacja finansowa ogranicza możliwość zaspokajania podstawowych potrzeb (np. zakup leków) oraz uczestnictwo w życiu kulturalnym. Wśród badanych mieszkańców gminy w wieku powyżej 55 r.ż. 26% brakowało pieniędzy na płatne usługi medyczne, 18% - na lekarstwa przepisane przez lekarza, 19%- na obiad poza domem, a 16% na wyjścia do kina/ teatru lub inne rozrywki.</p>	<p>Informowanie o bezpłatnej ofercie spędzania czasu wolnego skierowanej do osób starszych.</p>
<p>Wzrastające poczucie osamotnienia osób starszych wynikające z rozluźnienia więzi sąsiedzkich i kontaktów rodzinnych. Osoby po 55 roku życia rzadziej niż młodszy mieszkańcy gminy spędzają swój wolny czas spotykając się z ze znajomymi. Coraz więcej osób potrzebuje kontaktu, wsparcia emocjonalnego.</p> <p>Wśród osób starszych przeważa mało aktywny styl życia – mimo rozbudowanej oferty spędzania czasu wolnego dla seniorów w gminie większość nie korzysta z oferty organizacji, klubów, instytucji. Wynika to z wyuczonej biernej postawy (preferowanie oglądania tv), stereotypowego podejścia do starości (osoba starsza=zajmuje się wnukami) oraz barier psychologicznych (obawy przed opinią innych). Zaledwie 7% badanych mieszkańców po 55 r.ż. działa aktywnie w organizacjach pozarządowych, kołach parafialnych, radzie osiedla itp.</p>	<p>Działania na rzecz integracji środowiska osób starszych – kluby, grypy samopomocowe</p> <p>Kreowanie pozytywnego wizerunku osób starszych w mediach, promocja „aktywnego starzenia się” oraz „aktywnej starości”</p> <p>Promowanie integracji międzypokoleniowej – wspólne spędzanie czasu przez dzieci, młodzież i seniorów umożliwiające wymianę wiedzy, doświadczenia</p>

SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
WNIOSKI	REKOMENDACJE
<p>Najczęściej sytuacje problemowe wskazywane przez mieszkańców gminy Libiąż biorących udział w ankiecie telefonicznej dotyczyły problemów ze stanem zdrowia bliskich: 30% respondentów ma w rodzinie osobę chorą, 16% opiekuje się niesamodzielnym rodzicem, a 12% posiada niepełnosprawnego członka rodziny (małżonka, krewnego), dalsze 2% - niepełnosprawne dziecko.</p> <p>Niepełnosprawność, w opinii niepełnosprawnych, niesie ze sobą: wzrost wydatków, ograniczenie dochodów, pogorszenie sytuacji materialnej, brak pracy lub trudności w jej znalezieniu oraz ograniczenie uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym.</p>	<p>Stworzenie kompleksowego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz bazy informacji gdzie na terenie gminy i powiatu mogą oni uzyskać wsparcie.</p>
<p>Widoczny jest mały udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym gminy, choć na przestrzeni ostatnich lat sytuacja ulega poprawie (coraz więcej osób niepełnosprawnych korzysta ze wsparcia organizacji i instytucji funkcjonujących w gminie i uczestniczy w działaniach przez nie organizowanych).</p> <p>Barierami w większej integracji osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak wiedzy wśród mieszkańców gminy o niepełnosprawności, co przekłada się na postawę i nastawienie wobec osób niepełnosprawnych. W konsekwencji nierzadko zdarzają się sytuacje dyskryminacji osób niepełnosprawnych. • sposób mówienia o niepełnosprawności, często krzywdzący i stygmatyzujący osoby niepełnosprawne, utrwalający stereotypy (problem widoczny także wśród osób przedstawicieli instytucji wspierających osoby niepełnosprawne, np. w szkołach). 	<p>Edukowanie mieszkańców gminy na temat niepełnosprawności poprzez akcje informacyjne, włączanie się w ogólnopolskie i wojewódzkie kampanie. Zwrócenie uwagi na problem niepełnosprawności z wykorzystaniem mediów lokalnych (np. otwarcie stałej rubryki poświęconej problemom, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne), edukacja w szkołach.</p>
<p>Organizacje i instytucje wskazują na duże trudności z dotarciem do osób niepełnosprawnych i zachęceniem ich do włączenia się w działania organizacji i korzystania z wsparcia. Wynika to z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • barier wewnętrznych, psychologicznych – zamkniętej postawy, „braku odwagi” i niechęci do korzystania z pomocy • braku transportu dla osób niepełnosprawnych na terenie gminy. 	<p>Szersze włączanie osób niepełnosprawnych w życie społeczne, działania służące przełamaniu barier wewnętrznych poprzez integrację – np. grupy samopomocowe.</p> <p>Promowanie wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych.</p> <p>Zapewnienie transportu dla osób niepełnosprawnych, obłożnie chorych (zwłaszcza w sytuacji konieczności korzystania z służby zdrowia), dostosowanie transportu miejskiego do możliwości osób niepełnosprawnych.</p>

<p>System oświaty w Libiążu stwarza możliwość edukacji dla dzieci niepełnosprawnych – istnieje szkoła integracyjna, choć pojawiły się zróżnicowane opinie (pozytywne i negatywne) odnośnie oceny jakości nauczania.</p> <p>Osoby niepełnosprawne mają trudności ze znalezieniem zatrudnienia na lokalnym rynku pracy.</p> <p>Osoby niepełnosprawne, które mają pracę, mają często trudności z adaptacją w nowym miejscu oraz spotykają się z małym zrozumieniem pracodawców dla swojej sytuacji.</p>	<p>Tworzenie programów podnoszących kwalifikacje zawodowe osób niepełnosprawnych.</p> <p>Promowanie wśród pracodawców zatrudniania osób niepełnosprawnych.</p> <p>Organizacja wsparcia psychologicznego dla niepełnosprawnych podejmujących pracę (coaching, motywowanie, pomoc w rozwiązywaniu problemów).</p>
<p>Przestrzeń miejska jest w małym stopniu dostosowana do potrzeb niepełnosprawnych – występują bariery architektoniczne, m.in.: brak podjazdów, brak windy, ograniczenia architektoniczne (zbyt ciasne pomieszczenia, nieprzystosowane toalety). Częstym problemem jest także niedostawanie mieszkań osób niepełnosprawnych do ich potrzeb.</p>	<p>Dostosowanie przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych – niwelowanie barier architektonicznych.</p>
<p>Niewystarczający dostęp do informacji o istniejących możliwościach wsparcia, tj. jakie wsparcie mogą otrzymać osoby niepełnosprawne na terenie gminy i poza nią.</p>	<p>Stworzenie bazy informacyjnej dla osób niepełnosprawnych (informacje, jakie wsparcie mogą otrzymać osoby niepełnosprawne na terenie gminy i poza nią).</p>
<p>Problemy z uzyskaniem porady lekarskiej: trudny dostęp lub brak specjalistów i lekarzy, długie terminy na wizytę u specjalistów, braku domowych wizyt.</p>	<p>Poprawa dostępu do opieki zdrowotnej dla osób niepełnosprawnych.</p>
<p>Bariera, z jakimi spotykają się instytucje i organizacje prowadząc działalność na rzecz niepełnosprawnych i przewlekle chorych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak funduszy na realizację działań • braki kadrowe, w przypadku organizacji obywatelskich – trudności ze znalezieniem wolontariuszy do współpracy • postawa roszczeniowa osób niepełnosprawnych – niechęć do zmiany swojej sytuacji. • Bariera biurokratyczne dot. przyznawania orzeczeń o niepełnosprawności. 	<p>Informowanie organizacji i instytucji o konkursach, w których można uzyskać dofinansowanie na realizację zadań.</p> <p>Promowanie wolontariatu w organizacjach i instytucjach, tworzenie szkolnych klubów wolontariusza.</p> <p>Zmiany systemowe dotyczące organizacji przyznawania orzeczeń o niepełnosprawności, uświadomienie urzędnikom konsekwencji podejmowanych decyzji i działań dla sytuacji osób niepełnosprawnych.</p>

SYTUACJA OPIEKUNÓW OSÓB ZALEŻNYCH	
WNIOSKI	REKOMENDACJE
<p>Opieka nad osobami zależnymi ma bardzo duży wpływ na funkcjonowanie rodziny i sytuację opiekuna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w związku z chorobą, niepełnosprawnością obserwowany jest wzrost wydatków, ograniczenie dochodów, co w konsekwencji prowadzi do pogorszenia sytuacji materialnej rodziny; sytuacja finansowa opiekunów osób zależnych nie pozwala im na zatrudnienia dodatkowej pomocy; opiekunowie potrzebują wsparcia w codziennych czynnościach jak zakupy czy pomoc we wniesieniu/ zniesieniu osoby niepełnosprawnej • opiekunowie często nie są w stanie połączyć pracy zawodowej i opieki nad członkiem rodziny, dlatego rezygnują z pracy; ze względu na przedłużający się czas pozostawania bez zatrudnienia mają następnie problemy z powrotem na rynek pracy • opieka ma także wpływ na zdrowie, które jest często nadwyrężane przez codzienne obowiązki pielęgnacyjne • opieka nad niepełnosprawnym wpływa na kondycję psychiczną opiekunów; należy zatem objąć ich większym wsparciem psychicznym. • opieka często powoduje ograniczenie uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym, towarzyskim. 	<p>Wsparcie opiekunów w codziennych czynnościach np. przez rozwój usług opiekuńczych, włączenie wolontariuszy.</p> <p>Objęcie opiekunów wsparciem psychicznym, stworzenie grupy wsparcia dla opiekunów jednakże trzeba mieć na uwadze by zapewnić stosowną opiekę nad niepełnosprawnym w trakcie spotkania grup.</p>
<p>Opiekunowie osób zależnych wskazali na problemy w dostępie do informacji. Pojawiły się propozycje wyodrębnienia specjalnej komórki, która byłaby odpowiedzialna za udzielanie informacji. Co więcej należy położyć większy nacisk na pierwszy kontakt z opiekunami osób zależnych, by te wiedziały, do kogo mogą zgłosić się po wsparcie w trudnej sytuacji.</p>	<p>Stworzenie informatora dla opiekunów osób zależnych, z jakiego wsparcia na terenie gminy mogą skorzystać ich podopieczni (oferta różnych instytucji i organizacji) oraz jakie wsparcie może otrzymać sam opiekun.</p>
<p>Opiekunowie osób zależnych uczestniczący w badaniach korzystali tylko z pomocy finansowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu – zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Ankietowane nie wskazały żadnych innych instytucji, z których otrzymują wsparcie. Ponadto, nie wiedzą, gdzie jeszcze mogłyby się zwrócić o pomoc.</p>	

SYTUACJA RODZIN	
WNIOSKI	REKOMENDACJE
<p>Przemiany modelu rodziny: na przestrzeni ostatnich lat widoczny jest spadek liczby małżeństw, wzrost liczby rozwodów oraz wzrost liczby osób żyjących samotnie lub w związkach nieformalnych.</p> <p>W gminie dominuje tradycyjny model rodziny i podział obowiązków między rodzicami – kobiety częściej zajmują się wychowaniem dzieci i domem, nawet, jeśli podobnie jak mężczyźni wykonują pracę zawodową.</p>	<p>Promowanie wartości rodzinnych, dzieciności oraz partnerskich relacji w małżeństwie.</p>
<p>W gminie istnieją słabe warunki do godzenia życia zawodowego z wychowywaniem dzieci - brakuje żłobków publicznych, za mało jest miejsc w przedszkolach, godziny działania są niedostosowane do godzin pracy rodziców.</p>	<p>Poprawa dostępu do przedszkoli i żłobków – większa liczba miejsc, dopasowanie godzin funkcjonowania do potrzeb pracujących rodziców.</p>
<p>Odpowiedzi badanych pokazują bardzo optymistyczny obraz relacji rodzinnych – większość przyznaje, że codziennie lub kilka razy w tygodniu poświęca czas na rozmowy z dziećmi, wspólne spędzania czasu poza domem i odrabianie lekcji. Czas poświęcany dzieciom 68% rodziców ocenia jako wystarczający, jednak co trzeci badany uważa, że spędza za mało czasu z dziećmi. Niezadowoleni z częstotliwości kontaktów z dziećmi są częściej mężczyźni niż kobiety.</p>	<p>Promowanie wspólnego, rodzinnego spędzania wolnego czasu (np. kampanie informacyjne, pikniki rodzinne). Pokreślenie aktywnej roli ojców w wychowywaniu dzieci.</p>
<p>Choć oferta spędzania czasu wolnego dla starszych dzieci i młodzieży w gminie jest stosunkowo szeroka, istnieją także bariery utrudniające korzystanie z tych działań: brak informacji/wiedzy o nich, problemy z dojazdem (konieczność dowożenia dzieci na zajęcia), nieatrakcyjność oferty dla części dzieci, niedostępność oferty w okresie wakacyjnym w świetlicach oraz odpłatność części zajęć. W gminie brakuje miejsc spotkań dla młodzieży.</p> <p>Brak zajęć i oferty spędzania czasu wolnego dla młodszych dzieci – poniżej 6 roku życia oraz rodzinnych form rozrywki/rekreacji.</p> <p>Brak miejsc do spędzania czasu z dziećmi – place zabaw są przede wszystkim w centrum Libiąża, brakuje ich na obrzeżach miasta i gminy, w parkach nie ma miejsc przystosowanych do potrzeb dzieci, brakuje także miejsc do wspólnego spędzania czasu przez dzieci i rodziców, np. kawiarni</p>	<p>Poprawa infrastruktury – więcej placów zabaw, miejsc do bezpiecznego spędzania czasu z dzieckiem, miejsc spotkań dla młodzieży.</p> <p>Tworzenie grup spotkań dla rodziców np. Kluby Rodziców, w których mogą uczestniczyć rodzice wraz z małymi dziećmi, aby wspólnie spędzić czas, wymieniać się doświadczeniami, problemami, poznać różne zabawy rozwijające dzieci itp.</p> <p>Organizacja oferty spędzania czasu wolnego dla rodziców z małymi dziećmi (do lat 6).</p>

<p>W badaniu ankietowym (CATI) rodzice bardzo rzadko przyznawali się do problemów opiekuńczo-wychowawczych z dziećmi, jednak w opinii ekspertów (przedstawicieli instytucji wspierających rodziny) są one coraz częstsze i są związane z pogłębiającą się bezradnością rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i nieumiejętnością nawiązania kontaktu z dziećmi oraz brakiem czasu. Skutkuje to wzrastającą liczbą dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.</p>	<p>Wspieranie rodziców w pełnieniu funkcji wychowawczych – „Szkoty dla rodziców” pokazujące jak rozmawiać z dziećmi, budować relacje, rozwiązywać konflikty.</p> <p>Edukowanie rodziców odnośnie różnych zagrożeń oraz sposobów ich rozpoznawania i reagowania na nie (np. narkotyki, dopalacze, przemoc).</p> <p>Budowanie szerszej współpracy między szkołą a rodzicami - włączanie rodziców w życie szkoły.</p>
<p>Szczególnie odznacza się sytuacja rodzin wielodzietnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mają niższe dochody w przeliczeniu na członka rodziny • ze względu na trudną sytuację materialną, rodziny te często muszą zrezygnować z zaspokajania części potrzeb, np. wyjazdów na wakacje, wyjść do kina, na basen ze względu na wysokie koszty, które znacząco wzrastają w sytuacji posiadania większej liczby dzieci. W gminie nie ma polityki wspierania rodzin wielodzietnych np., przez system ulg • Podział obowiązków opiekuńczo-wychowawczych jest szczególnie trudny, gdy oboje rodziców łączy pracę zawodową z opieką na dziećmi, wtedy często starsze dzieci włączane są w opiekę nad młodszymi. 	<p>Wsparcie finansowe i rzeczowe dla rodzin wielodzietnych w trudnej sytuacji materialnej</p> <p>Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych dla rodzin w trudnej sytuacji mieszkaniowej.</p> <p>System zniżek dla rodzin wielodzietnych („Karta rodziny” - np. zniżki do kina, na basen, dofinansowanie wycieczek, biletów komunikacji miejskiej)</p>

SYTUACJA OSÓB BEZROBOTNYCH	
WNIOSKI	REKOMENDACJE
<p>Duża liczba osób bezrobotnych w Gminie Libiąż – w połowie 2013r. w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych jako bezrobotni było 1063 mieszkańców Gminy Libiąż. Osoby bezrobotne z Gminy Libiąż stanowiły 15% wszystkich bezrobotnych w powiecie chrzanowskim. Bezrobocie w gminie systematycznie wzrasta od 2008r. (576 zarejestr. bezrobotnych). W stosunku do czerwca 2012r. liczba bezrobotnych wzrosła o 13%. W 2012 roku 299 mieszkańców Gminy Libiąż korzystało ze wsparcia pomocy społecznej z powodu ubóstwa, a 244 z powodu bezrobocia; według mieszkańców Gminy Libiąż uczestniczących w telefonicznym badaniu problemów społecznych (próbą 371 mieszkańców), bezrobocie jest najbardziej widocznym problemem w gminie (średnia=4,48). Blisko 12% mieszkańców Gminy biorących udział w badaniu CATI przyznało się do bycia osobom bezrobotną.</p>	<p>Wzmocnienie działań na rzecz ochrony osób zagrożonych bezrobociem i aktywizacji społeczno-zawodowej osób bezrobotnych.</p>
<p>Duży udział kobiet wśród osób bezrobotnych – w 2012r., kobiety stanowiły blisko 61% bezrobotnych z Gminy Libiąż; wysokie bezrobocie wśród kobiet jest związane ze specyfiką lokalnego rynku pracy oferującego zatrudnienie w zawodach typowo męskich oraz z sytuacją rodzinną – aż 30% osób uczestniczących w badaniu CATI jako przyczynę bezrobocia wskazało zajmowanie się gospodarstwem domowym, 16% pozostawanie na bezrobociu wiązało z brakiem miejsc pracy, a także trudną sytuacją rodzinną lub zdrowotną.</p>	<p>Zintensyfikowanie działań służących aktywizacji społeczno-zawodowej kobiet. Promowanie przedsiębiorczości wśród kobiet, zachęcanie do zakładania własnej działalności gospodarczej i korzystania ze wsparcia Powiatowego Urzędu Pracy.</p> <p>Popularyzowanie i wdrażanie rozwiązań ułatwiających godzenie życia rodzinnego i zawodowego.</p>
<p>Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych – w 2012r. w Gminie Libiąż były 374 osoby długotrwale bezrobotne; długotrwale bezrobocie staje się często stylem życia wielu rodzin; dzieci, których rodzice przez lata byli bezrobotni przejmują wzory zachowań związane z bezradnością i uzależnieniem od świadczeń z pomocy społecznej. Blisko 70% mieszkańców biorących udział w badaniu CATI zadeklarowali, że są osobami bezrobotnymi.</p>	<p>Wdrożenie nowatorskich instrumentów aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w celu przeciwdziałania dziedziczeniu bezrobocia.</p> <p>Wzmocnienie działań służących reintegracji społecznej osób długotrwale bezrobotnych, rozszerzenie działalności klubu integracji społecznej.</p>

<p>Osoby bezrobotne obarczone są często różnymi deficytami – obniżone poczucie własnej wartości, brak pewności siebie, problemy w komunikacji. Bezrobocie, zwłaszcza długotrwałe, łączy się z wieloma innymi problemami w tym: zaburzeniami psychicznymi lub/i uzależnieniami. Zmiana sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy może być nieskuteczna lub utrudniona bez wsparcia służącego rozwiązaniu problemów, które towarzyszą bezrobociu lub leżą u jego podstaw. Osoby bezrobotne obarczone różnymi problemami, nawet jeśli znajdą zatrudnienie nie potrafią bez dodatkowego wsparcia prawidłowo funkcjonować na rynku pracy.</p>	<p>Położenie nacisku na reintegrację społeczną, niwelowanie deficytów psychospołecznych oraz rozwiązywanie problemów osób bezrobotnych.</p> <p>Zapewnienie wsparcia coachingowego osobom bezrobotnym także w początkowym etapie po powrocie na rynek pracy.</p>
<p>Niskie wykształcenie i kwalifikacje osób bezrobotnych – blisko połowa bezrobotnych z Gminy Libiąż, to osoby bez wykształcenia średniego. 7% bezrobotnych biorących udział w Badaniu CATI przyznało, że przyczyną ich bezrobocia są zbyt małe kwalifikacje lub doświadczenie zawodowe.</p>	<p>Wzmacnianie kwalifikacji osób bezrobotnych poprzez kursy, szkolenia, staże, wolontariat itp.</p>
<p>Mała dynamika tworzenia nowych miejsc pracy – w Gminie Libiąż brakuje nowych miejsc pracy; Pod koniec sierpnia 2013r., na terenie Gminy Libiąż działało 1765 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 228 spółek, 3 spółdzielnie i 1401 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W połowie 2013r., w całym powiecie chrzanowskim istniało 1287 wolnych miejsc pracy, zgłoszonych do Powiatowego Urzędu Pracy, co stanowi mniej niż 20% zapotrzebowania.</p>	<p>Zachęcanie pracodawców do tworzenia nowych miejsc pracy, ulgi dla pracodawców.</p>
<p>Dyskryminująca polityka zatrudnieniowa pracodawców – mniej stabilne miejsca pracy, zwłaszcza dla kobiet – oferty agencyjne, krótkoterminowe; doświadczenie jest jednym z ważniejszych czynników warunkujących zdobycie pracy; brak szacunku dla osób bezrobotnych poszukujących pracy; o przyjęciu do pracy decydują często znajomości, dokumenty aplikacyjne często nie są rozpatrywane.</p>	<p>Edukowanie pracodawców w zakresie problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych; uwrażliwianie pracodawców na problem bezrobocia.</p>
<p>Niewystarczająca współpraca instytucji i organizacji w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji społeczno-zawodowej – niewystarczająca współpraca na linii PUP-OPS, brak systematycznej współpracy z pracodawcami.</p>	<p>Zacieśnienie współpracy na linii PUP-OPS – wymiana informacji, uzupełniające się oferty wsparcia;; nawiązanie współpracy z pracodawcami, organizacja targów pracy.</p>

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW	
WNIOSKI	REKOMENDACJE
<p>Niski poziom aktywności społecznej i obywatelskiej – spośród 371 mieszkańców Gminy Libiąż, biorących udział w telefonicznym badaniu problemów społecznych, zaledwie nieco ponad 4% przyznało, że w swoim wolnym czasie angażuje się działania związane z aktywnością społeczną i obywatelską – działa w stowarzyszeniu/fundacji radzie parafialnej czy radzie osiedla; zaangażowanie społeczne i obywatelskie deklarowały zwykle osoby powyżej 55 roku życia; niska aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców, jest zdaniem osób uczestniczących w badaniu CATI drugim najpoważniejszym, po bezrobociu, problemem społecznym w Gminie Libiąż (średnia 4.06).</p>	<p>Budowanie świadomości społecznej i obywatelskiej mieszkańców, budzenie poczucia odpowiedzialności za swoje otoczenie i dbałości o dobro wspólne.</p> <p>Promowanie postaw prospołecznych i tworzenie warunków do rozwoju aktywności mieszkańców m.in. poprzez wspieranie tworzenia i funkcjonowania organizacji pozarządowych.</p>
<p>Niski poziom zaangażowania w sprawy Miasta/Gminy oraz osiedla sołectwa - ponad połowa mieszkańców uczestniczących w badaniu telefonicznym (blisko 55%) nie angażuje się w sprawy Miasta/Gminy; duże bądź bardzo duże zaangażowanie zadeklarowało mniej niż 10% badanych.</p> <p>Blisko 46% ankietowanych mieszkańców Gminy Libiąż w ogóle nie angażuje się w sprawy dotyczące swojego osiedla lub sołectwa; duże lub bardzo duże zaangażowanie deklaruje blisko 14% badanych. Tylko niecałe 10% mieszkańców biorących udział w badaniu CATI słyszało o działaniach Ośrodka Pomocy Społecznej służących budzeniu aktywności wszystkich mieszkańców. Ponad połowa badanych – 52% kojarzy Ośrodek z przyznawaniem zasiłków.</p>	<p>Popularyzowanie wśród mieszkańców różnych form aktywności społecznej i obywatelskiej m.in. poprzez Działalność Punktu Aktywności Obywatelskiej.</p> <p>Wykorzystywanie na szerszą skalę pracy metodą organizowania społeczności lokalnej.</p> <p>Diagnozowanie problemów i potrzeb mieszkańców.</p>
<p>Brak poczucia wpływu na to, co dzieje się w środowisku lokalnym - 65% mieszkańców uczestniczących w telefonicznym badaniu problemów społecznych przyznało, że nie ma żadnego wpływu na to co dzieje się w ich Mieście/Gminie; duży lub bardzo duży wpływ odczuwa tylko nieco ponad 5% badanych; 60% badanych mieszkańców przyznało, że nie ma żadnego wpływu na to co dzieje się na ich osiedlu lub sołectwie; posiadanie dużego lub bardzo dużego wpływu zadeklarowało 7% badanych.</p>	<p>Angażowanie mieszkańców gminy w rozwiązywanie problemów społecznych</p> <p>Tworzenie warunków do aktywności mieszkańców – wdrażanie instrumentów stymulujących aktywność np. mechanizmu inicjatywy lokalnej, budowanie grup obywatelskich.</p> <p>Konsultowanie z mieszkańcami pomysłów zmian wpływających na życie mieszkańców.</p>
<p>Słaba integracja mieszkańców, rozluźnienie więzi rodzinnych, sąsiedzkich, brak miejsc służących integracji mieszkańców.</p>	<p>Wzmocnienie działań służących integracji mieszkańców poprzez organizację imprez lokalnych, pikników rodzinnych, akcji samopomocowych.</p>

Najmniej aktywną grupą społeczną jest młodzież; młodzi ludzie nie chcą angażować się w życie społeczne, nie interesują się sprawami, które ich bezpośrednio nie dotyczą, mają konsumpcyjne nastawienie, brak im autorytetów. Młodzież nie angażuje się w wolontariat, niewiele wie o wolontariacie. Młodzi ludzie wskazują, że w gminie nie ma dla nich przestrzeni, nie ma miejsca, gdzie młodzież mogłaby się spotykać, a oferta spędzania czasu wolnego nie jest adekwatna do potrzeb młodzieży.

Wzmocnienie działań na rzecz aktywizacji młodzieży.

Promocja wolontariatu wśród młodzieży, kształtowanie liderów młodzieżowych.

Stworzenie w gminie przestrzeni dla młodzieży – miejsca, gdzie młodzież mogłaby się spotykać i konstruktywnie spędzać swój wolny czas. Zaangażowanie młodych ludzi w kreowanie ich przestrzeni i dbałości o miejsce dla młodych.

Diagnozowanie problemów i potrzeb młodzieży, konsultowanie z młodzieżą pomysłów na działania skierowane do ludzi młodych i ofertę spędzania czasu wolnego.

UZALEŻNIENIA I ZACHOWANIA ASPOŁECZNE	
WNIOSKI	REKOMENDACJE
<p>Problem uzależnienia od alkoholu - mieszkańcy Gminy Libiąż, którzy uczestniczyli w telefonicznym badaniu problemów społecznych CATI (próba 371 mieszkańców), wskazali alkoholizm, jako jeden z trzech najbardziej nasilonych problemów w społecznych w gminie. Problem ten był również sygnalizowany przez osoby uczestniczące w badaniach jakościowych. Szacuje się, że problem uzależnienia od alkoholu dotyczy ok. 440 mieszkańców Gminy Libiąż. Zjawisko uzależnienia od alkoholu nie było przedmiotem szczegółowych badań prowadzonych na potrzeby tworzenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych, z uwagi na zaplanowane w gminie badanie pn. „Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych”. Wnioski z tego obszaru opierają się zatem na doświadczeniu ekspertów pracujących w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.</p>	<p>Wzmocnienie działań w celu przeciwdziałania alkoholizmowi i rozwiązywania problemów alkoholowych.</p> <p>Edukowanie mieszkańców w zakresie uzależnień i form pomocy.</p> <p>Podejmowanie działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży.</p> <p>Wsparcie dla osób uzależnionych, współuzależnionych i ich rodzin.</p> <p>Doskonalenie współpracy służb na rzecz przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu i niwelowaniu skutków alkoholizmu.</p>
<p>Narkomania – mieszkańcy uczestniczący w badaniu CATI dostrzegali problem narkomanii w środowisku, ale nie przypisywali mu dużej skali. Eksperti, którzy brali udział w badaniu jakościowym zwracali uwagę na słabe rozpoznanie problemu, brak szczegółowych danych opisujących zjawisko.</p>	<p>Diagnozowanie skali i specyfiki problemu wśród mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych.</p> <p>Edukowanie mieszkańców nt. problemu narkomanii.</p> <p>Realizacja działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży.</p> <p>Wsparcie dla osób uzależnionych i ich rodzin.</p> <p>Budowanie współpracy na rzecz przeciwdziałania narkomanii.</p>
<p>Przemoc w rodzinie – w badaniu telefonicznym mieszkańcy Gminy w słabym stopniu dostrzegali występowanie problemu w rodzinach; jednak w badaniu ankietowym dotyczącym problemu przemocy w rodzinie, w którym uczestniczyło 224 osoby, blisko 45% badanych wskazało, że zna ze słyszenia lub widzenia rodziny z Gminy Libiąż, w których dochodzi do przemocy. Wielu mieszkańców prawidłowo identyfikuje zachowania o charakterze przemocy; zdecydowana większość badanych - ponad 80% zgadza się ze stwierdzeniami, że trzeba reagować na przemoc w rodzinie, ale aż 39% badanych, którzy przyznali, że znają rodziny z Gminy Libiąż, w których dochodzi do przemocy, nigdy nie podejmowało żadnej reakcji</p>	<p>Profilaktyka przemocy w rodzinie w społeczności lokalnej.</p> <p>Zapewnienie kompleksowej pomocy i wsparcie dla osób doznających przemocy w rodzinie.</p> <p>Wzmocnienie skuteczności procedur interwencyjnych i działań skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.</p> <p>Zwiększenie efektywności współpracy służb na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy.</p>

<p>Brak poczucia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej, brak dbałości o dobro wspólne - 11% badanych przyznało, że dotyka ich problem niskiego komfortu w miejscu zamieszkania związany z konfliktami sąsiedzkimi, patologią lub wandalizmem. Przedstawiciele instytucji/organizacji pracujących z młodzieżą, którzy uczestniczyli w badaniach jakościowych wskazali na występowanie problemu agresji i wandalizmu wśród młodzieży</p>	<p>Wzmocnienie działań w celu zwiększenia bezpieczeństwa i porządku w przestrzeni publicznej</p> <p>Edukowanie mieszkańców w zakresie potencjalnych zagrożeń i sposobów reagowania</p> <p>Wzmacnianie wrażliwości społecznej i odpowiedzialności mieszkańców</p> <p>Tworzenie bezpiecznych warunków do życia i aktywności mieszkańców.</p>
--	--

III. OPIS BADANIA

Badania diagnozujące problemy społeczne w Gminie Libiąż przeprowadzone zostały w okresie od lipca do września 2013 r. przez Fundację Biuro Inicjatyw Społecznych w ramach projektu „*Doskonalenie mechanizmów konsultacji społecznych w Gminie Libiąż*”. Wsparcie koncepcyjne i logistyczne procesu zapewnił Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu, który dzięki dobremu rozeznaniu środowiska lokalnego prowadził promocję badań i rekrutację uczestników.

Problematyka badania oraz główne obszary badawcze zostały wyłonione w nawiązaniu do deficytów i potrzeb informacyjnych wskazywanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w kontekście tworzenia „*Strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Libiąż*”.

Głównym celem badania była **charakterystyka i poznanie skali problemów społecznych dotyczących mieszkańców gminy Libiąż**. Ze względu na konsultacyjny charakter procesu, badanie miało wskazać priorytetowe kierunki rozwiązywania problemów społecznych.

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH

W pierwszym etapie procesu badawczego dokonana została charakterystyka gminy w oparciu o dostępne dane zastane pochodzące z:

- Sprawozdań z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej za lata 2006-2012
- Głównego Urzędu Statystycznego
- Powiatowego Urzędu Pracy w Chrzanowie
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Chrzanowie
- Internetowego Obserwatora Statystyk Społecznych
- Badań przeprowadzonych przez Ośrodek:
 - „Monitoring problemów osób niepełnosprawnych 2012”
 - Badań zrealizowanych w ramach diagnozy do „Programu Wspierania Rodziny w Gminie Libiąż na lata 2013-2015”.

W drugim etapie przeprowadzono badania ilościowe i jakościowe, które miały dostarczyć bardziej szczegółowych danych, dotyczących jakości życia w Libiążu, sytuacji życiowej, problemów i potrzeb mieszkańców.

ANKIETOWE BADANIA TELEFONICZNE (CATI)

W ramach badań ilościowych przeprowadzono ankietę telefoniczną (CATI) na próbie 371 mieszkańców Gminy Libiąż¹.

Technika CATI (Computer-Assisted Telephone Interview) polega na przeprowadzeniu indywidualnego wywiadu telefonicznego ze wspomaganiami komputerowymi z osobami, które zostały wylosowane do udziału w badaniu. Odpowiednio przeszkoleni ankieterzy kontaktują się telefonicznie z respondentami, aby przeprowadzić z nimi wywiad na podstawie standaryzowanego kwestionariusza. Odpowiedzi respondentów są na bieżąco wprowadzane do komputera. Dzięki zastosowaniu w tym procesie odpowiedniego oprogramowania komputerowego przebieg wywiadu, kolejność zadawanych pytań, spójność logiczna odpowiedzi jest na bieżąco poddawana kontroli.

W celu przeprowadzenia ankiet z pełnoletnimi mieszkańcami gminy Libiąż zastosowano dobór losowo-kwotowy. Punktem wyjścia była stworzona na potrzeby badania macierz uwzględniająca ważne dla badania charakterystyki populacji: płeć oraz 3 kategorie wiekowe. Tabelę stworzono na podstawie danych zgromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny w 2012 roku. Liczbę osób każdej płci i kategorii wiekowej, która powinna zostać wybrana do próby, wyznaczono w taki sposób, aby udział „kategorii” respondentów o danych charakterystykach był proporcjonalny do udziału osób o tych cechach w całej populacji mieszkańców gminy. Ankieterzy, znając te charakterystyki, uruchamiali program komputerowy losujący numery telefonów z operatu numerów stacjonarnych, a następnie pytali osobę, z którą uzyskali połączenie, o wiek, kwalifikując ją do jednej z wyznaczonych kwot. Po wyczerpaniu operatu numerów telefonów stacjonarnych i niezapełnieniu kwot odpowiednią liczbą respondentów, zakupiono dodatkowy operat telefonów komórkowych, co pozwoliło na całościową realizację zaplanowanej liczby ankiet.

TABELA 1. STRUKTURA PRÓBY W BADANIU ILOŚCIOWYM MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIĄŻ

GRUPY WIEKOWE	LICZBA MIESZKAŃCÓW	PROCENT KATEGORII W OGÓLE MIESZKAŃCÓW	LICZBA ANKIET
Mężczyźni: 18-34 lata	3 062	16%	60
Mężczyźni: 35-54 lata	3 294	18%	65
Mężczyźni: powyżej 54 lat	2 796	15%	55
Kobiety: 18-34 lata	2 920	16%	58
Kobiety: 35-54 lata	3 160	17%	62
Kobiety: powyżej 54 lat	3 568	19%	70
Ogółem	18 800	100%	370

Dzięki zastosowanemu w badaniu doborowi próby o charakterze losowo-kwotowym możliwe jest scharakteryzowanie istotnych trendów w przekroju wszystkich mieszkańców gminy oraz

¹ W projekcie badań zakładano 370 ankiet, jednak ze względu na telefoniczną realizację badań i równoczesne prowadzenie rozmów przez kilku ankieterów finalnie w badaniu wzięło udział 371 respondentów.

odzwierciedlenie problemów i potrzeb kobiet i mężczyzn, ludzi młodych (18–34 lata), w średnim wieku (35–54 lata) i starszych (55 lat i więcej). Ponadto, kwotowanie stanowi skuteczny sposób radzenia sobie z problemem większej dostępności osób starszych w badaniach telefonicznych i niedoreprezentacji młodszych grup respondentów (starsze osoby częściej są dostępne pod telefonem stacjonarnym oraz chętniej zgadzają się na udział w badaniach). W przypadku prostego losowania numerów nie jesteśmy w stanie w taki sposób kontrolować struktury próby. Jednocześnie, należy mieć na uwadze wady tego sposobu doboru próby do badania. Nie jest to dobór w pełni losowy, przez co niemożliwe jest dokładne oszacowanie błędu statystycznego czyli możliwych odchyłeń od uzyskanych wyników (przy takiej wielkości próby byłoby to min. 5%). Wnioskowanie o szczegółowych cechach mieszkańców powiatu nie byłoby na podstawie tak dobranej próby poprawne. Jednak, ze względu na zastosowanie licznej próby i kilku cech klasyfikujących, w badaniu zapewniony został wystarczający stopień reprezentatywności². Dodatkowo, jak pokazuje doświadczenie badawcze, wykorzystanie próby kwotowej często przynosi rezultaty zbliżone do tych, uzyskiwanych przy zastosowaniu losowego doboru próby³.

Kwestionariusz ankiety wywiadu telefonicznego ułożono w odniesieniu do szczegółowych pytań badawczych (Załącznik 1). We wstępie zachęcająco rozmówców do wzięcia udziału w badaniu oraz przedstawiano kontekst badania związany z projektem „*Doskonalenie mechanizmów konsultacji społecznych w Gminie Libiąż*”. Ze względu na standaryzację procesu badawczego, pytania zadawane były w tej samej kolejności każdemu z respondentów, z zachowaniem spójności logicznej. Większość pytań miała formę zamkniętą (kafeteria odpowiedzi), z możliwością udzielenia odpowiedzi własnymi słowami.

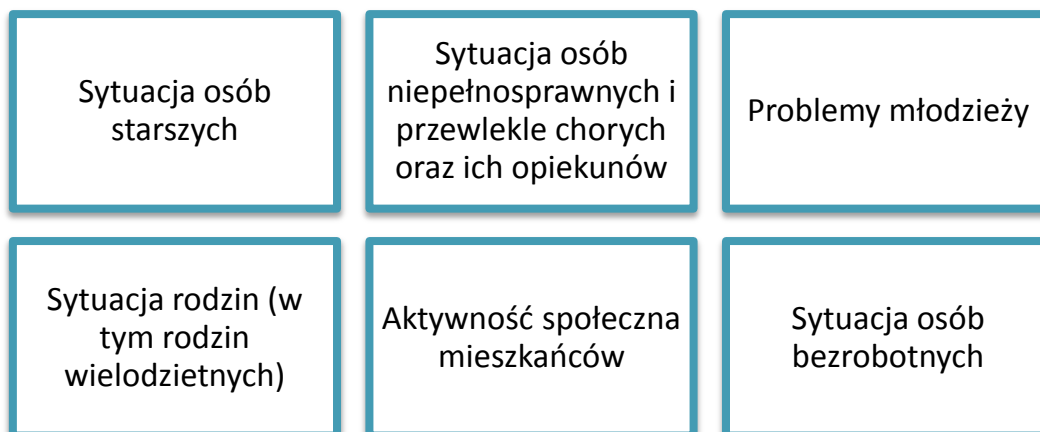
BADANIA JAKOŚCIOWE

W odpowiedzi na potrzeby informacyjne Ośrodka Pomocy Społecznej w badaniach jakościowych skupiono się na kilku najbardziej istotnych obszarach, które przedstawiono na rysunku 1.

² Babbie, E., *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.

³ Eksperymenty polegające na równoległej realizacji tego samego badania w tej samej zbiorowości na próbie kwotowej i losowej oraz porównywanie wyników z danymi zewnętrznymi pokazują, że uzyskiwane wyniki badań są często podobne. Źródło: Maison, D., Noga-Bogomilski, A. [red.], *Badania marketingowe. Od teorii do praktyki*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2007.

RYSUNEK 1. GŁÓWNE OBSZARY TEMATYCZNE W BADANIACH JAKOŚCIOWYCH

Aby uzyskane informacje były jak najbardziej rzetelne, sytuację każdej ze wskazanych grup starano się poznać i scharakteryzować na podstawie opinii i poglądów zarówno mieszkańców należących do danej zbiorowości, jak i przedstawicieli instytucji podejmujących działania na rzecz opisywanych grup. Dla przykładu, problem bezrobocia i jego wpływ na życie mieszkańców Gminy Libiąż stał się przedmiotem rozmów zarówno z niepracującymi mieszkańcami, jak i reprezentantami instytucji zaangażowanymi w przeciwdziałanie i zwalczanie bezrobocia. Taka konstrukcja badań pozwoliła na weryfikowanie i uzupełnianie informacji uzyskiwanych od każdej z grup.

Finalnie przeprowadzono 6 zogniskowanych wywiadów grupowych z mieszkańcami reprezentującymi różne grupy, które mogą być szczególnie narażone na występowanie problemów społecznych (średnio 6-9 uczestników) oraz 4 wywiady o charakterze eksperckim z reprezentantami instytucji podejmujących działania na rzecz rozwiązywania problemów lokalnych i poprawy warunków życia mieszkańców Gminy Libiąż (średnio 5-6 uczestników).

Zogniskowane wywiady grupowe to technika jakościowa mająca na celu ujawnienie poglądów i postaw oraz konfrontację różnorodnych opinii osób badanych względem określonego tematu. Dyskusja w grupie 6-8 respondentów prowadzona jest przez moderatora według scenariusza zawierającego najważniejsze punkty związane z danym zagadnieniem, które muszą zostać poruszone podczas wywiadu. Dobór respondentów do badań ma charakter celowy i wynika ze specyfiki problemu badawczego.

Szczegółowe zestawienie informacji o przeprowadzonych wywiadach grupowych zawiera tabela 2.

TABELA 2. ZESTAWIENIE INFORMACJI O PRZEPROWADZONYCH ZOGNISKOWANYCH WYWIADACH GRUPOWYCH

L.P.	TERMIN	GRUPA	LICZBA UCZESTNIKÓW
1.	1 sierpnia 2013r.	Mieszkańcy: osoby starsze	8
2.	5 sierpnia 2013r.	Mieszkańcy: osoby bezrobotne	8
3.	5 sierpnia 2013r.	Mieszkańcy: rodziny wielodzietne	8
4.	6 sierpnia 2013r.	Mieszkańcy: rodziny	9
5.	6 sierpnia 2013r.	Mieszkańcy: liderzy lokalni	6
6.	13 sierpnia 2013r.	Mieszkańcy: młodzież (15-18 lat)	9
7.	2 sierpnia 2013r.	Przedstawiciele instytucji/NGO pracujących z młodzieżą/ na rzecz młodzieży	5
8.	2 sierpnia 2013r.	Przedstawiciele instytucji/NGO pracujących na rzecz osób niepełnosprawnych/przewlekłe chorych	6
9.	13 sierpnia 2013r.	Przedstawiciele instytucji/NGO pracujących na rzecz osób bezrobotnych	5
10.	13 sierpnia 2013r.	Przedstawiciele instytucji/NGO pracujących na rzecz wspierania rodzin	5
OGÓŁEM			69

W celu poznania **sytuacji opiekunów osób zależnych** przeprowadzono badania eksploracyjne o charakterze jakościowym: **10 wywiadów pogłębionych** z mieszkańcami Libiąża, którzy opiekują się osobami niepełnosprawnymi, chorymi lub starszymi. Kontakt do respondentów zapewnił Ośrodek Pomocy Społecznej.

Niniejszy raport prezentuje wyniki analiz, jak i rekomendacje powstałe w oparciu o zgromadzony materiał badawczy.

IV. CHARAKTERYSTYKA GMINY LIBIĄŻ

4.1. INFORMACJE OGÓLNE

Gmina Libiąż położona jest w zachodniej części województwa małopolskiego, w powiecie chrzanowskim.

RYSUNEK 2. POWIAT CHRZANOWSKI

Siedzibą gminy jest miasto Libiąż, a w jej skład wchodzi jeszcze 2 sołectwa: Żarki i Gromiec. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, liczba ludności faktycznie zamieszkującej na terenie gminy Libiąż w grudniu 2012 roku wynosiła 22 802 osób. Mieszkańcy miasta stanowią 76%, a pozostała część zamieszkuje sołectwa – Żarki i Gromiec. Powierzchnia gminy wynosi 57,2 km². Gęstość zaludnienia osiąga wartość 398,7 osób/km², co znacznie przewyższa średnią dla Małopolski: 220,9 mieszkańców/km².

4.2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

W gminie Libiąż w 2012 roku zamieszkiwało 11 680 kobiet i 11 135 mężczyzn. W mieście zauważalna jest większa różnica między liczbą kobiet (52%), a mężczyzn (48%) niż na wsi (50% kobiet i 50% mężczyzn). Współczynnik feminizacji w gminie wynosił 105, co oznacza, że w 2012 roku na 100 mężczyzn przypadało średnio 105 kobiet. Wynik ten jest nieznacznie niższy niż w województwie małopolskim w tym samym roku (106 kobiet na 100 mężczyzn).

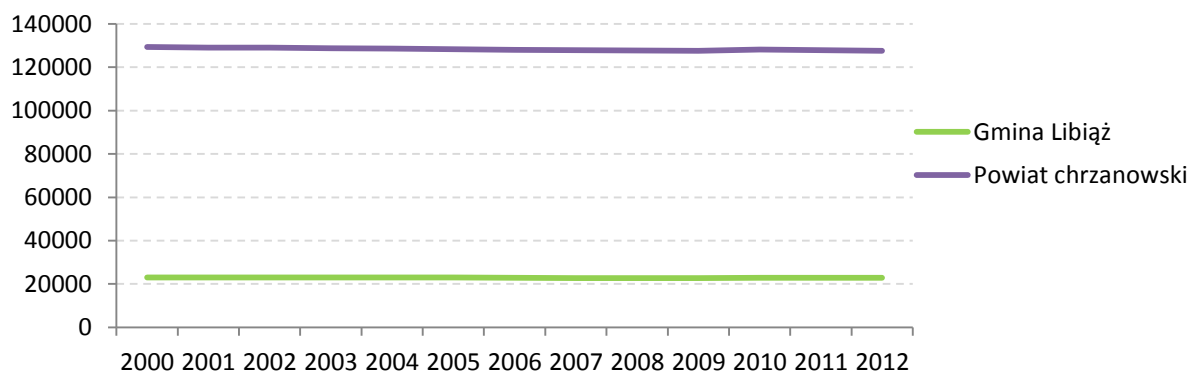
TABELA 3. LUDNOŚĆ WEDŁUG FAKTYCZNEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA (STAN NA 31 XII 2012 ROKU)

	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
	Wartość bezwzględna (os.)		Udział procentowy (%)	
Gmina Libiąż	11680	11135	51,2	48,8
<i>Miasto</i>	8876	8498	51,6	48,4
<i>Wieś</i>	2791	2637	49,99	50,01
Małopolska	1 727 089	1 626 988	51,5	48,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba mieszkańców gminy Libiąż od roku 2002 nie ulega znaczącym zmianom. Stosunkowo najwyższą liczbę mieszkańców w gminie zanotowano w 2002 roku (23 004 osób), najmniejszą zaś w 2008 (22 665 osób). W powiecie chrzanowskim zauważalny jest niewielki spadek liczby mieszkańców. Najwięcej osób zamieszkiwało powiat w 2000 roku – 129 394, a najmniej w 2012 roku – 127 644 osób.

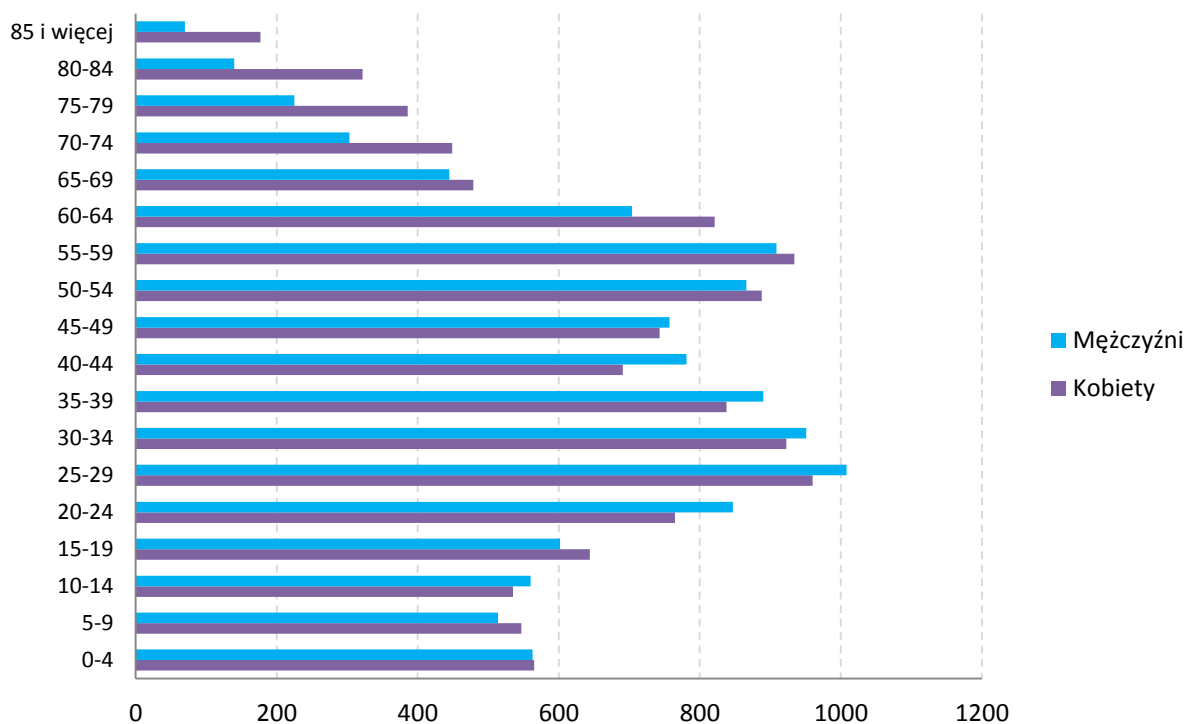
WYKRES 1. LICZBA MIESZKAŃCÓW W LATACH 2000-2011 W GMINIE LIBIĄŻ I POWIECIE CHRZANOWSKIM

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Aby dokładniej zobrazować sytuację demograficzną gminy Libiąż, stosowne jest przedstawienie liczby ludności w podziale na płeć w poszczególnych kategoriach wiekowych (wykres 2). W gminie Libiąż od grupy wiekowej 20-24 do 45-49 więcej jest mężczyzn niż kobiet. W kolejnych, starszych grupach wiekowych, tendencja jest odwrotna – występuje nadwyżka liczby kobiet. Charakterystyczne jest zjawisko feminizacji wśród osób starszych: kobiety stanowiły 64% osób w wieku powyżej 70 roku życia.

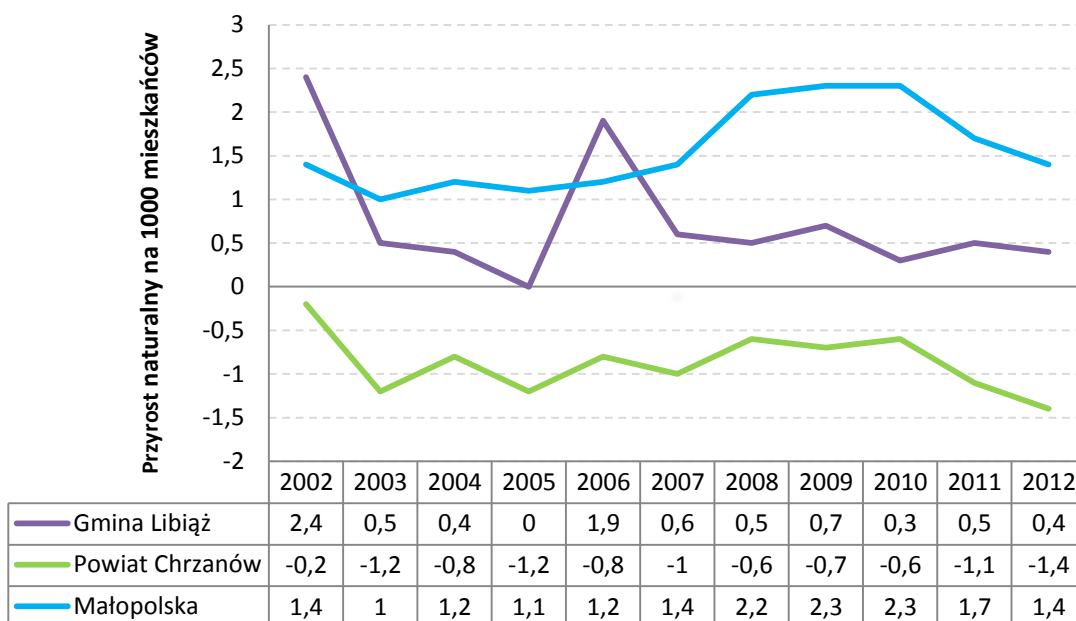
WYKRES 2. PIRAMIDA LUDNOŚCI GMINY LIBIĄŻ W 2012 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Różnicę między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów w danym okresie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, określa **wskaźnik przyrostu naturalnego**. Wartość dodatnia będzie oznaczać liczbę urodzeń przewyższającą liczbę zgonów, ujemna – odwrotnie. W gminie Libiąż utrzymuje się dodatni przyrost naturalny, jednakże widać różnice w jego wartościach w poszczególnych latach (wykres 3). Najwyższy przyrost naturalny odnotowano w 2006 roku, co było spowodowane tym, iż na 1000 mieszkańców urodzeń było - 9,7 a zgonów - 7,8. Najniższy przyrost naturalny na 1000 mieszkańców był w 2005 roku- 0. Gmina jest w lepszej sytuacji biorąc pod uwagę przyrost naturalny na 1000 mieszkańców niż powiat chrzanowski, w którym przyrost jest ujemny.

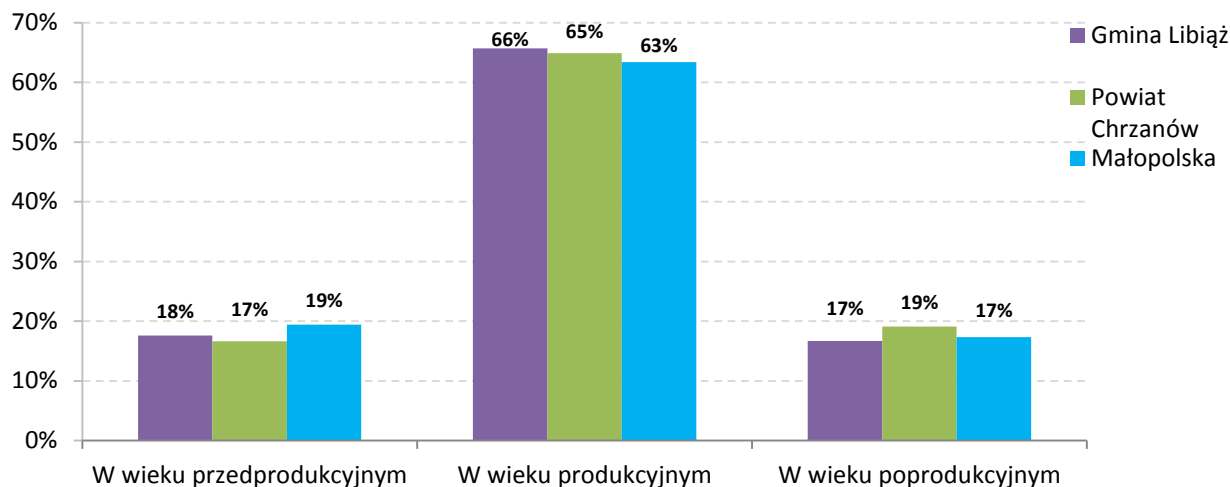
WYKRES 3. PRZYRÓST NATURALNY W LATACH 2002-2012 W GMINIE LIBIĄŻ, POWIECIE CHRZANÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Badając **aktywność ekonomiczną mieszkańców** gminy Libiąż należy wziąć pod uwagę trzy wskaźniki: liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat i mężczyźni w wieku 18-64 lata) oraz poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyźni w wieku 65 lat i więcej). W 2012 roku w gminie Libiąż w wieku przedprodukcyjnym było 3 284 osoby (17,6%), w wieku produkcyjnym – 15 701 (65,7%), a poprodukcyjnym – 3 817 (16,7%). Struktura ludności gminy Libiąż pod kątem aktywności ekonomicznej jest nieco korzystniejsza niż sytuacja w powiecie chrzanowskim, co zostało przedstawione na wykresie 4.

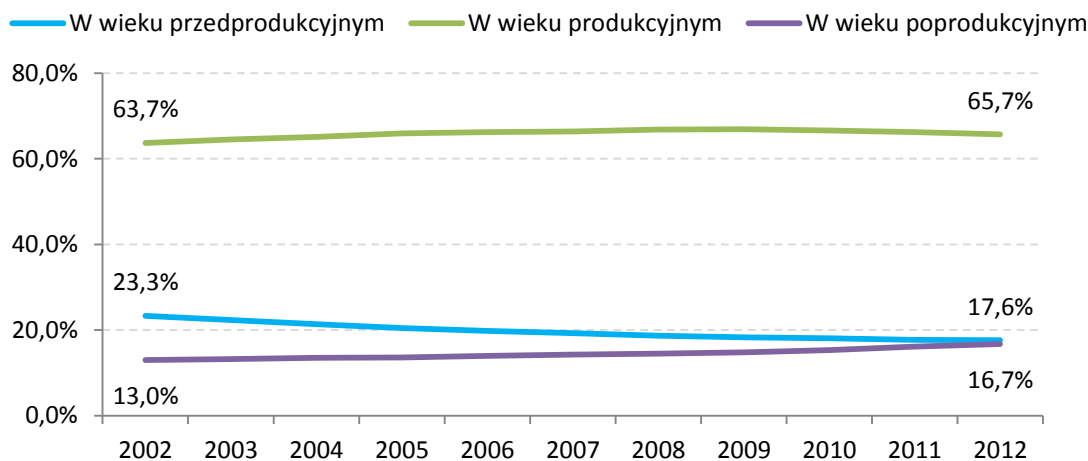
WYKRES 4. LUDNOŚĆ GMINY LIBIAŻ, POWIATU CHRZANOWSKIEGO I WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO WEDŁUG AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ W 2012 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Analizując aktywność ekonomiczną mieszkańców gminy Libiąż na przestrzeni ostatniej dekady (lata 2002–2012) widać wyraźnie dwa trendy: spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Od 2009 roku maleje liczba osób w wieku produkcyjnym. Szczegółowe dane przedstawia wykres 5.

WYKRES 5. LUDNOŚĆ GMINY LIBIAŻ WEDŁUG AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ OD 2002 DO 2012 ROKU

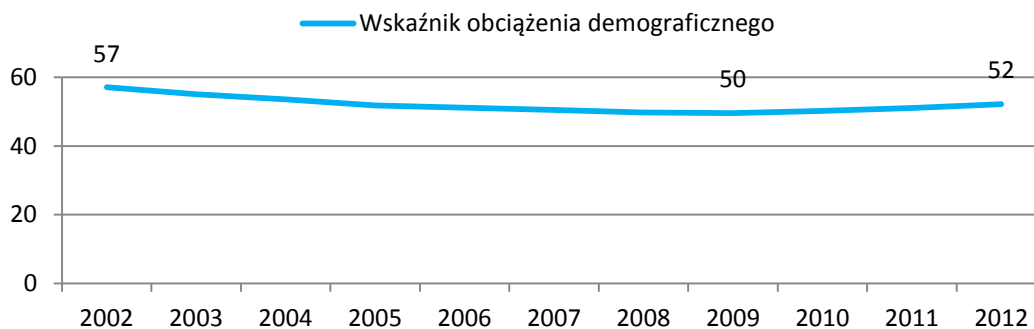

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Współczynnik obciążenia demograficznego jest miarą pokazującą relację pomiędzy liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym (przedział do 17 roku życia włącznie, jak również przedział od 60 lat i więcej w przypadku kobiet oraz 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn) przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym (18-59 lat dla kobiet i 18-64 dla mężczyzn). Na 100 osób w wieku

produkcyjnym w 2012 roku przypadało 52 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2002 roku było ich 57.

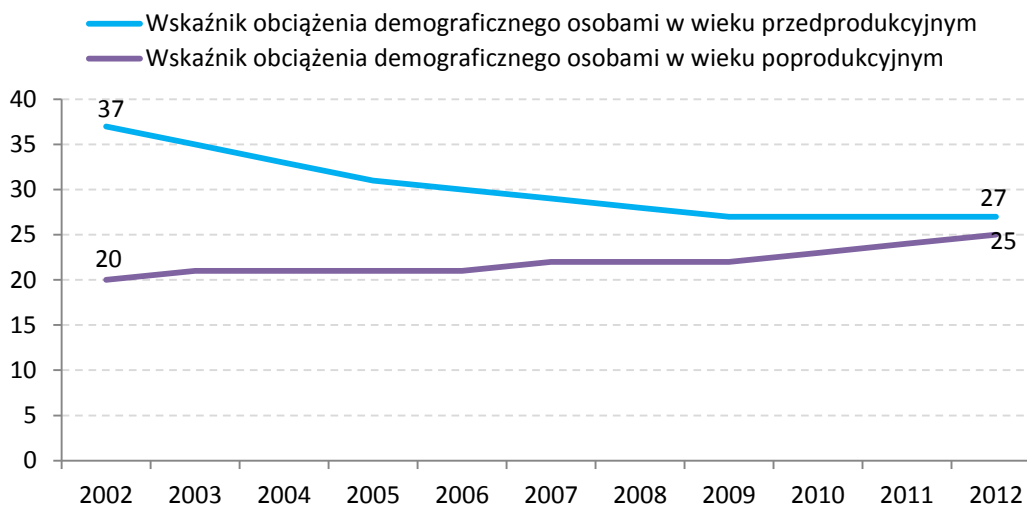
WYKRES 6. WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO OSOBAMI W WIEKU NIEPRODUKCYJNYM W GMINIE LIBIAŻ OD 2002 ROKU DO 2012 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Znaczące zmiany można zaobserwować analizując wskaźniki cząstkowe. Niekorzystne zmiany dotyczą grupy wieku przedprodukcyjnego. W 2012 roku na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 27 osób w wieku przedprodukcyjnym oraz 25 w wieku poprodukcyjnym, podczas gdy w 2002 roku było to odpowiednio 37 osób w wieku przedprodukcyjnym i 20 w wieku poprodukcyjnym. **Sytuacja ta obrazuje proces starzenia się społeczeństwa na poziomie lokalnym.**

WYKRES 7. WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO OSOBAMI W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM PRZYPADAJĄCYCH NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM W LATACH 2002-2012

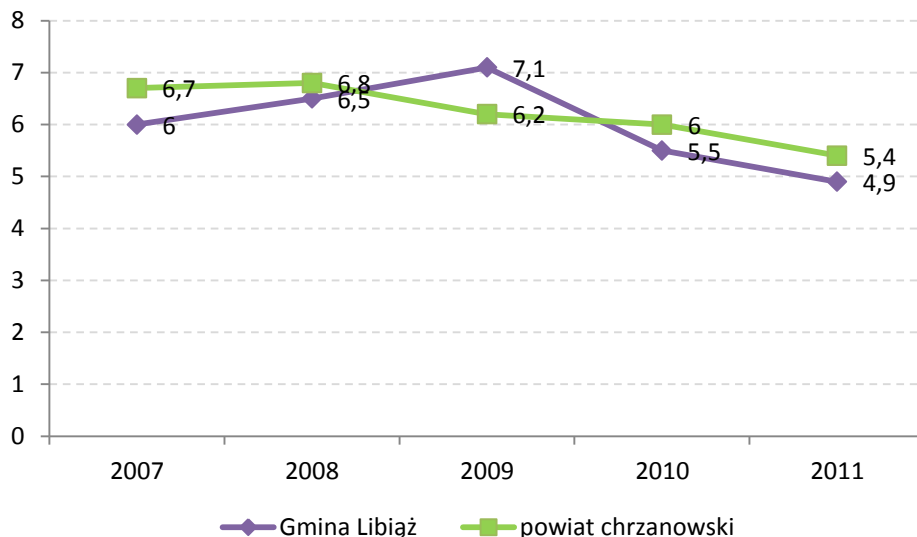

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2011 roku na terenie gminy zawarto 111 małżeństw, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi 4,9 małżeństw. Analizując wartości wskaźnika na przestrzeni ostatnich 5 lat można zauważyć

trend wzrostowy w latach 2007-2009 oraz spadkowy po 2009 roku. W powiecie chrzanowskim od 2007 roku mamy do czynienia z obniżaniem się wartości wskaźnika liczby zawartych małżeństw.

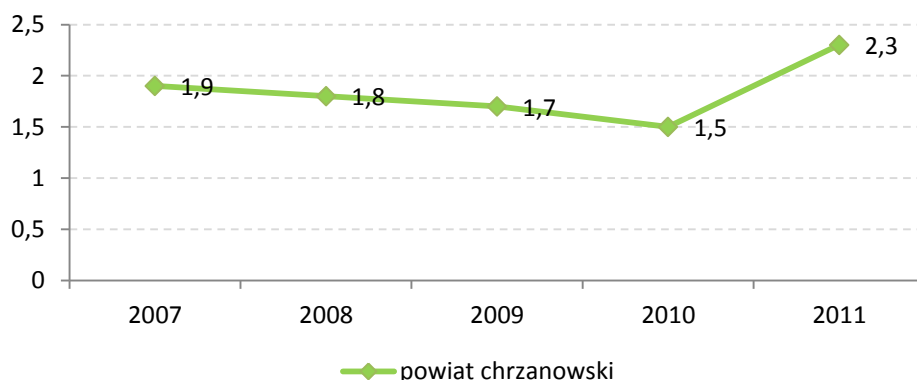
WYKRES 8. WSKAŹNIK LICZBY MAŁŻEŃSTW NA 1000 MIESZKAŃCÓW W LATACH 2007-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Główny Urząd Statystyczny nie udostępnia danych o liczbie rozwodów na terenie gminy, a jedynie powiatu chrzanowskiego. Na tej podstawie policzono wskaźnik liczby rozwodów na 1000 mieszkańców powiatu (wykres 9).

WYKRES 9. WSKAŹNIK LICZBY ROZWODÓW NA 1000 MIESZKAŃCÓW W LATACH 2007-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba udzielonych rozwodów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców powiatu wynosiła w 2011 roku 2,3, co jest dużym skokiem w porównaniu do roku poprzedniego (1,5 rozwodów na 1000 mieszkańców). Ze względu na brak danych z roku 2012 trudno powiedzieć, czy jest to jednorazowe odchylenie czy też początek trendu wzrostowego.

4.3. EDUKACJA I OŚWIATA

Na terenie gminy Libiąż działa sieć placówek edukacyjnych kształcących dzieci i młodzież na poziomie przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym oraz ponadgimnazjalnym.

Samorząd gminny prowadzi pięć przedszkoli: 3 w Libiążu oraz po 1 w Żarkach i Gromcu przy Zespołach Szkół. Łącznie uczy się w nich 703 dzieci w wieku od 3 do 6 roku życia. Biorąc po uwagę miejsce zamieszkania, odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym jest wyższy w Libiążu (76%) niż w sołectwach – Żarkach i Gromcu (65,5%).

Na terenie gminy działa 6 szkół podstawowych, 4 gimnazja oraz 2 szkoły ponad podstawowe. Współczynnik skolaryzacji brutto⁴ w gminie Libiąż wynosi:

- dla poziomu szkół podstawowych **98,7** (średnia w województwie 98,4)
- dla poziomu szkół gimnazjalnych **88,7** (średnia w województwie 97,6)

Wskaźnik ten wypada niekorzystnie w odniesieniu do edukacji na poziomie gimnazjalnym i wynosi zaledwie 88,7.

W porównaniu do danych z poziomu wojewódzkiego uwagę zwraca stosunkowo niski udział w ogólnej liczbie mieszkańców uczniów liceów (5/1000 w porównaniu z 12/1000 i 16/1000 odpowiednio w powiecie i województwie).

Na terenie gminy brak jest żłobków – opiekę nad dziećmi w wieku poniżej 3 lat mogą sprawować prywatne kluby.

Na rysunku 3 zestawione zostały podmioty – organizacje i instytucje publiczne podejmujące na terenie gminy Libiąż działania wychowawcze, edukacyjne i kulturalne na rzecz dzieci, młodzieży oraz mieszkańców gminy.

⁴ Współczynnik skolaryzacji brutto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

RYSUNEK 3.

ZASOBY W OBSZARZE OŚWIATY I EDUKACJI

SZKOŁY I PRZEDSZKOLA

- organizowanie czasu wolnego uczniom,
- konkursy profilaktyczne, warsztaty profilaktyczne, zajęcia specjalistycznych dla uczniów,
- grupy socjoterapeutyczne dla dzieci z rodzin patologicznych,
- warsztaty i szkolenia dla rodziców, poradnictwo wychowawcze,
- realizacja programów profilaktycznych

LIBIĄSKIE CENTRUM KULTURY

- organizacja czasu wolnego – kółka zainteresowań,
- organizacja imprez kulturalnych realizujących program profilaktyki,
- organizacja imprez sportowych, rekreacyjnych, integracyjnych,
- rozwijanie zainteresowań i talentów

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

- realizacja działań profilaktycznych,
- rozwijanie zainteresowań i edukowanie

ŚWIETLICA ŚRODOWISKOWA W LIBIĄŻU

- pomoc finansowa i rzeczowa dla rodzin problemowych,
- realizacja programów profilaktycznych,
- organizacja czasu wolnego,
- rozwijanie zainteresowań,
- zajęcia dydaktyczne

PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA W CHRZANOWIE - PUNKT W LIBIĄŻU

- poradnictwo specjalistyczne

URZĄD MIEJSKI W LIBIĄŻU - PEŁNOMOCNIK DS. PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

- profilaktyka
- wsparcie finansowe rodzin problemowych
- pomoc terapeutyczna

URZĄD MIEJSKI W LIBIĄŻU - MIEJSKI ZESPÓŁ ADMINISTRACYJNY

- zasiłki i stypendia szkolne
- "wyprawka szkolna"

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE (w tym: kluby sportowe, grupy parafialne, harcerstwo)

- organizowanie czasu wolnego
- rozwijanie zainteresowań
- krzewienie aktywności
- edukowanie
- organizowanie imprez i wydarzeń

4.4. RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

Jednym z istotnych problemów społecznych występujących w Gminie Libiąż jest bezrobocie. Na koniec czerwca 2013r., w Urzędzie Pracy zarejestrowanych, jako bezrobotni, było 1063 mieszkańców Gminy Libiąż, w tym 627 (59%) kobiet. Osoby bezrobotne z Gminy Libiąż stanowiły 15% wszystkich bezrobotnych w powiecie chrzanowskim. W stosunku do czerwca 2012r. liczba bezrobotnych wzrosła o 13%. Ponad 1/3 bezrobotnych mieszkańców Gminy Libiąż stanowiły osoby poniżej 25 lub powyżej 50 roku życia. Niemal połowa wszystkich bezrobotnych z gminy to osoby bez wykształcenia średniego. Znaczącą kategorię tworzą osoby długotrwale bezrobotne, które w Gminie Libiąż stanowią 40% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

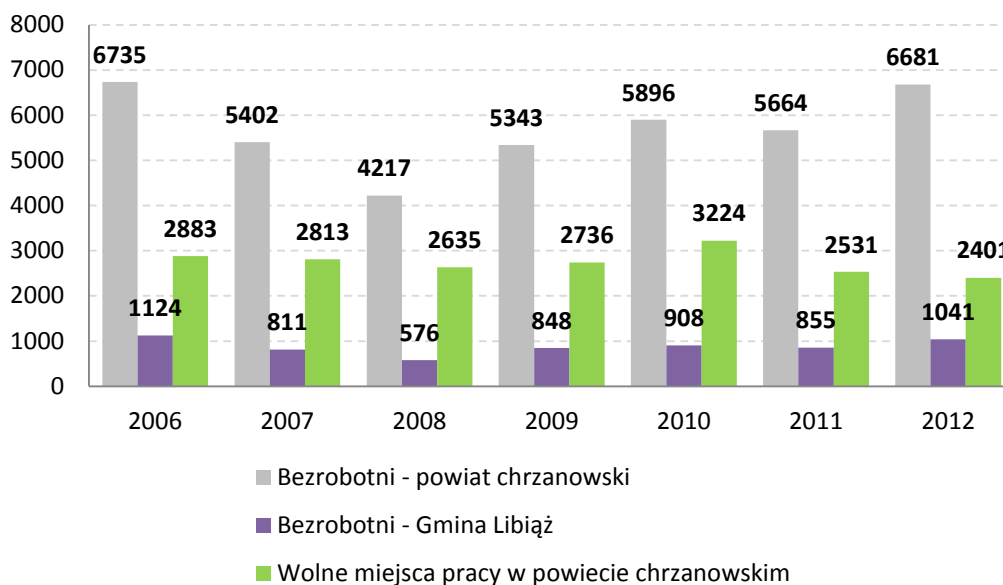
TABELA 4. WYBRANE KATEGORIE BEZROBOTNYCH W CZERWCU 2013R.

	Bezrobotni ogółem		w tym:									
			kobiety		osoby długotrwale bezrobotne		osoby do 25 roku życia		osoby powyżej 50 roku życia		osoby bez wykształcenia średniego	
Powiat chrzanowski	6955		3621		3058		1291		1457		3481	
Gmina Libiąż	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
	1063	100	627	59	424	40	255	24	153	14	519	49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chrzanowie

Pod koniec sierpnia 2013r., na terenie Gminy Libiąż działało 1765 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 228 spółek, 3 spółdzielnie i 1401 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W połowie 2013r., w całym powiecie chrzanowskim istniało 1287 wolnych miejsc pracy, zgłoszonych do Powiatowego Urzędu Pracy, co stanowi mniej niż 20% zapotrzebowania. Wykres 10 obrazuje dynamikę bezrobocia w Gminie Libiąż na tle powiatu chrzanowskiego oraz dostępność miejsc pracy w powiecie w latach 2006 – 2012. Od 2010r. można zaobserwować znaczący spadek liczby miejsc pracy, związany z pogorszeniem sytuacji lub upadkiem lokalnych zakładów pracy.

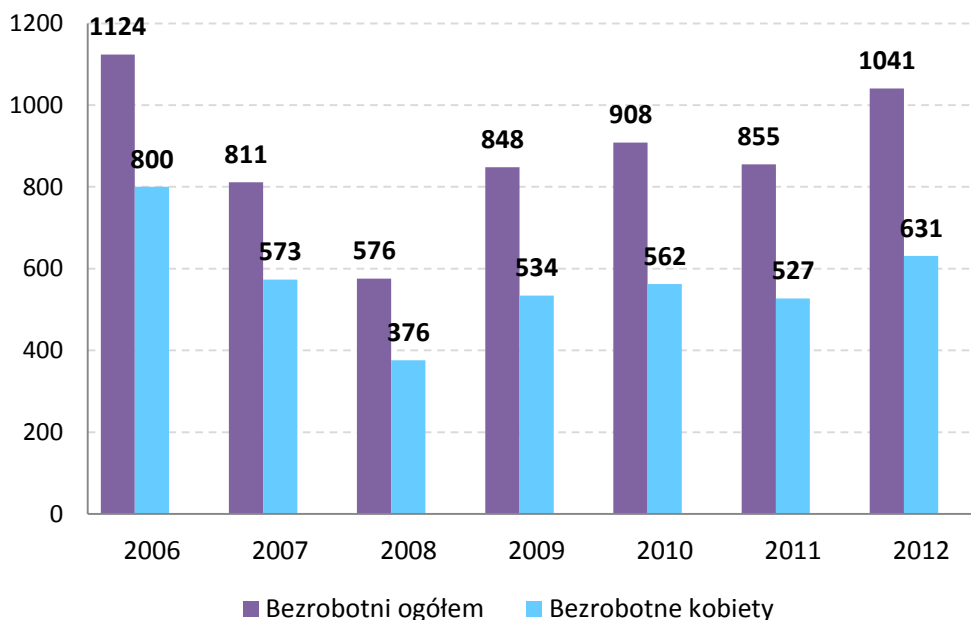
WYKRES 10. DYNAMIKA BEZROBOCIA W GMINIE LIBIĄŻ NA TLE POWIATU CHRZANOWSKIEGO

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chrzanowie

Istotnym aspektem problemu bezrobocia w Gminie Libiąż jest wysoki udział kobiet w grupie osób bezrobotnych. Co prawda, na przestrzeni ostatnich 6 lat odsetek kobiet bezrobotnych zmniejszył się o blisko 10%, jednak od 2009r. utrzymuje się na wysokim poziomie 61% (2012r.) - 63% (2009r.)

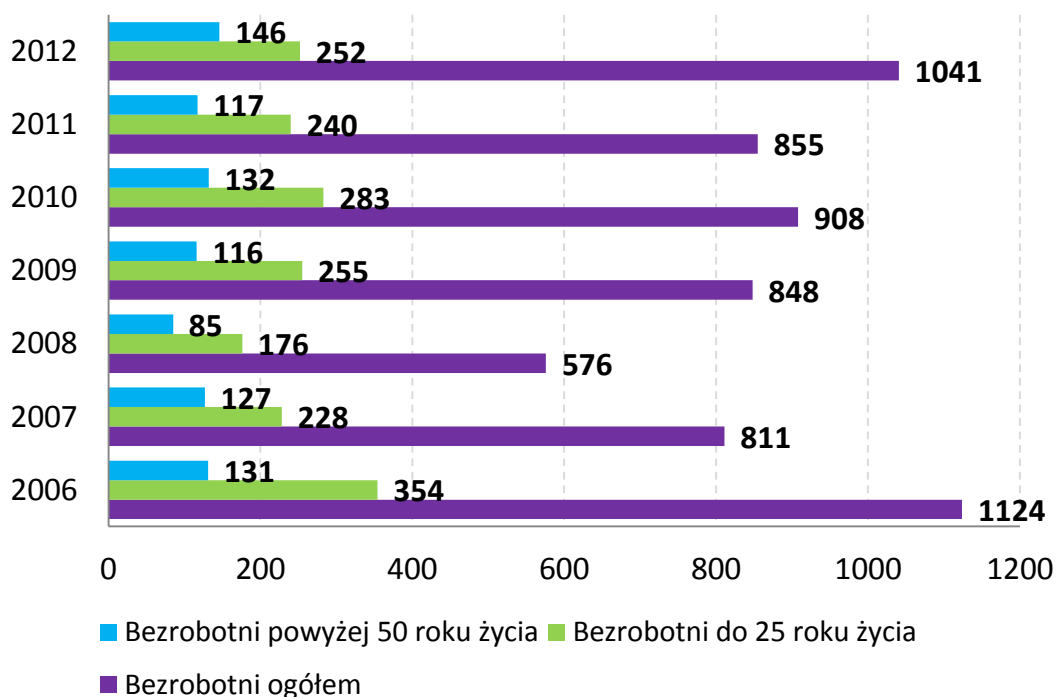
WYKRES 11. BEZROBOTNE KOBIETY NA TLE WSZYSTKICH OSÓB BEZROBOTNYCH Z GMINY LIBIĄŻ W LATACH 2006 - 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chrzanowie

Biorąc pod uwagę wiek osób bezrobotnych, znaczący odsetek osób znajdujących się poza rynkiem pracy stanowią młodzi mieszkańcy Gminy Libiąż – poniżej 25 roku życia. W latach 2006 – 2011 osoby te stanowiły 28% (2007r., 2011r.) - 31% (2006r., 2008r., 2010r.) wszystkich bezrobotnych. W roku 2012r. ich udział w grupie bezrobotnych spadł do 24%. Bezrobotni w szczególnej sytuacji, to także osoby starsze – powyżej 50 roku życia. Odsetek tych osób w grupie bezrobotnych oscyluje w latach 2006 – 2012 w przedziale od 12% (2006r.) do 16% (2007r.).

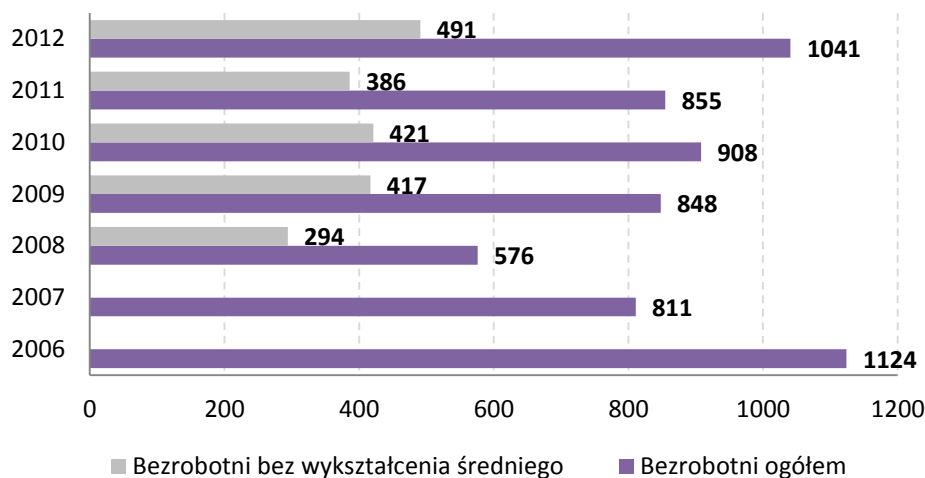
WYKRES 12. OSOBY BEZROBOTNE PONIŻEJ 25 I POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA TLE WSZYSTKICH BEZROBOTNYCH Z GMINY LIBIĄŻ W LATACH 2006 - 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chrzanowie

Czynnikiem sprzyjającym bezrobociu jest niskie wykształcenie osób bezrobotnych. Na przestrzeni lat 2008 – 2012 odsetek osób, które nie posiadały średniego wykształcenia, wśród ogółu bezrobotnych w Gminie Libiąż wahał się od 45% (2011r.) do 51% (2008r.). Za lata 2006-2007 brak danych dotyczących wykształcenia osób bezrobotnych.

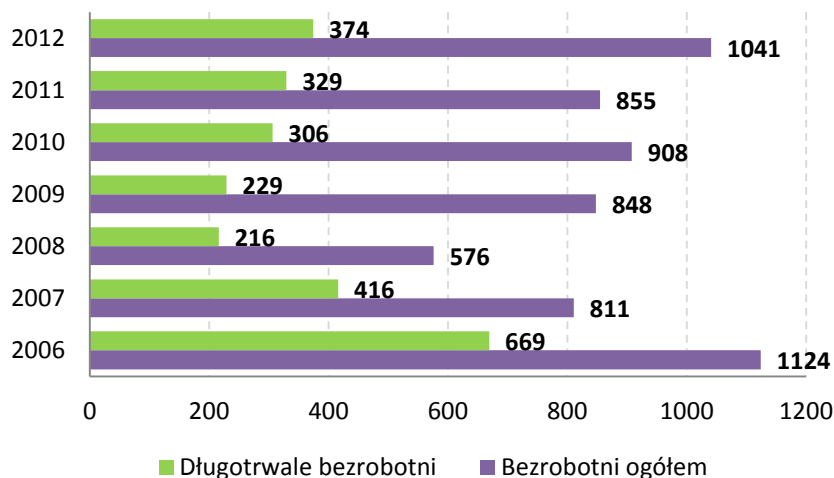
WYKRES 13. BEZROBOTNI BEZ WYKSZTAŁCENIA ŚREDNIEGO NA TLE UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH Z GMINY LIBIAŻ W LATACH 2008 - 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chrzanowie

Poważnym czynnikiem wpływającym na aktywizację osób bezrobotnych jest długość okresu pozostawania bez pracy. Im jest on dłuższy, tym trudniej powrócić na rynek pracy. Największe problemy dotyczą osób długotrwale bezrobotnych, których rodziny zagrożone są ryzykiem dziedziczenia bezrobocia. Długotrwale bezrobocie w gminie Libiąż największe rozmiary przybierało w roku 2006, kiedy to ponad połowa zarejestrowanych bezrobotnych pozostawała bez pracy powyżej 2 lat. Po 2006 roku, liczba osób długotrwale bezrobotnych zaczęła zdecydowanie spadać do poziomu 27% (229 osób) w 2009r. Na przestrzeni ostatnich 3 lat odsetek osób długotrwale bezrobotnych ponownie wzrasta oscylując w przedziale 34% (2010r.) - 38% (2011r.).

WYKRES 14. DŁUGOTRWALE BEZROBOTNI MIESZKAŃCY GMINY LIBIAŻ NA TLE WSZYSTKICH OSÓB BEZROBOTNYCH Z GMINY LIBIAŻ W LATACH 2006 - 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chrzanowie

Aktywizacją społeczną osób bezrobotnych i łagodzeniem skutków bezrobocia zajmuje się w gminie Libiąż Ośrodek Pomocy Społecznej, przy którym funkcjonuje Klub Integracji Społecznej. Działania na rzecz osób bezrobotnych realizują też organizacje pozarządowe z Gminy Libiąż. Osoby bezrobotne mogą także otrzymać wsparcie w powiecie czy to w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chrzanowie, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie czy w Agencji Rozwoju Małopolski Zachodniej. Młodzi mieszkańcy Gminy Libiąż poszukujący pracy mogą skorzystać z Młodzieżowego Centrum Kariery działającego przy OHP w Trzebini.

RYSUNEK 4.

ZASOBY W OBSZARZE AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ

KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ - OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W LIBIAŻU

- reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- warsztaty terapeutyczne dla osób bezrobotnych,
- poradnictwo indywidualne,
- projekty systemowe dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- Trener Zatrudnienia Wspieranego,
- szkolenia zawodowe, prace społeczno-użyteczne,
- wolontariat

MŁODZIEŻOWE CENTRUM KARIERY - OHP

- aktywizacja zawodowa młodzieży,
- pomoc w wyborze kariery zawodowej,
- zawodowe,
- przyuczenie do zawodu,

POWIATOWY URZĄD PRACY W CHRZANOWIE

- pośrednictwo pracy,
- Klub Pracy,
- szkolenia, staże, doradztwo zawodowe,
- środki finansowe na założenie działalności gospodarczej,
- projekty unijne dla osób bezrobotnych,

STOWARZYSZENIE RODZINA KOLPINGA W LIBIAŻU

- szkolenia zawodowe (projekty unijne),
- poradnictwo prawne – prawo pracy

"Być dobrym jak chleb"

FUNDACJA IM. BRATA ALBERTA - WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ W LIBIAŻU

- doradztwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych,
- przyuczenie do życia zawodowego

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE W CHRZANOWIE

- poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych

Chrzanów, al. Henryka 2/4
tel.: (0 32) 623 06 35

AGENCJA ROZWOJU MAŁOPOLSKI ZACHODNIEJ

- doradztwo w zakresie założenia własnej działalności gospodarczej.

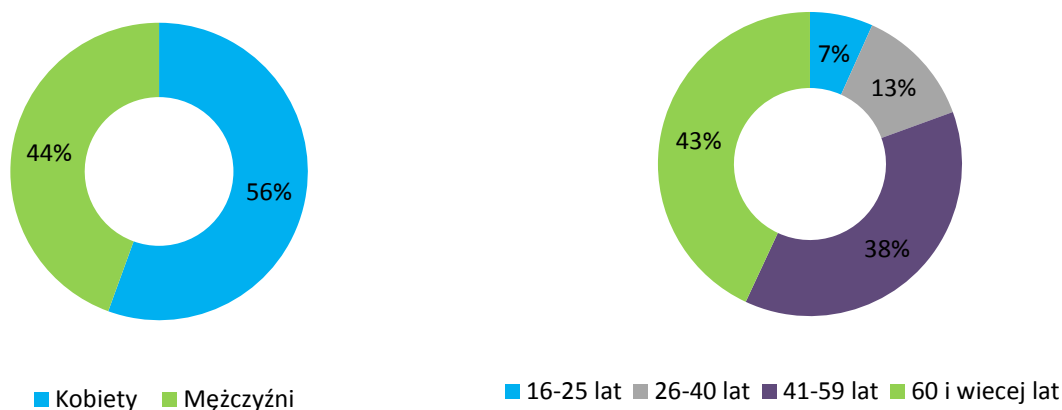
4.5. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2002 wśród ogólnej liczby mieszkańców gminy Libiąż 15% stanowiły osoby niepełnosprawne, w sumie 3 424 osób w wieku powyżej 15 r.ż. Większość niepełnosprawnych stanowiły kobiety – 53%. Najnowsze dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych w Polsce pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011, jednak w chwili obecnej dostępne są one jedynie w zagregowanej formie na poziomie kraju. Według wstępnych wyników Spisu z 2011 roku liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosi około 4,7 mln, przy czym wartości te są w opinii autorów badania niedoszacowane. Odsetek osób niepełnosprawnych w Polsce stanowił 12,2% populacji kraju wobec 14,3% w 2002 r. Wśród osób niepełnosprawnych mężczyźni stanowią 46% wobec 54% kobiet.

Z informacji uzyskanych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności działającego przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Chrzanowie wynika, iż w okresie od stycznia 2007 roku do kwietnia 2012 roku 432 mieszkańców gminy otrzymało prawomocne orzeczenie o niepełnosprawności⁵. Poniżej przedstawiono podstawowe charakterystyki tej grupy mieszkańców.

Wśród osób, które w rozpatrywanym okresie zostały uznane za niepełnosprawne prawnie, przeważają osoby w starsze – w wieku od 41 do 59 lat (38%) oraz powyżej 60 roku życia (43%). Niepełnosprawni w najmłodszej grupie wiekowej (16-25 lat) stanowili zaledwie 7% osób, które otrzymały orzeczenie o niepełnosprawności. Podobnie do informacji ze Spisu Powszechnego 2002, większość wśród osób niepełnosprawnych stanowiły kobiety (56%).

WYKRES 15. OSOBY ZALICZONE DO STOPNIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI PRAWOMOCNYM ORZECZENIEM LUB WYROKIEM SĄDU W PODZIALE NA KATEGORIE WIEKOWE I PŁEĆ

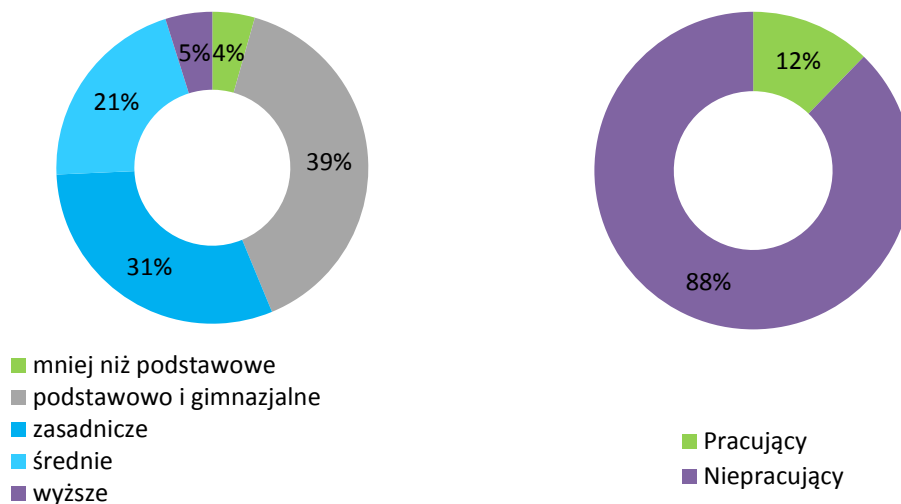

N=432

⁵ Tzw. osoby niepełnosprawne prawnie, czyli posiadające odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony.

Wśród osób otrzymujących orzeczenie o niepełnosprawności przeważały osoby z wykształceniem niższym – podstawowym i gimnazjalnym (39%) oraz zawodowym (31%). Wyższe wykształcenie miało jedynie 5% osób. Biorąc pod uwagę sytuację zawodową osób niepełnosprawnych prawnie – zdecydowana większość nie pracuje (88%).

WYKRES 16. OSOBY ZALICZONE DO STOPNIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI PRAWOMOCNYM ORZECZENIEM LUB WYROKIEM SĄDU WEDŁUG ZATRUDNIENIA

N=432

Na rysunku 5 zestawione zostały podmioty – organizacje i instytucje publiczne – podejmujące na terenie gminy Libiąż działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

RYSUNEK 5.

ZASOBY W OBSZARZE POMOCY OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W LIBIAŻU

- reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- poradnictwo indywidualne,
- projekty systemowe dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- Trener Zatrudnienia Wspieranego,

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE W CHRZANOWIE

- poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych

ZESPÓŁ SZKOLNO - GIMNAZJALNY Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI

- szkoła podstawowa oraz gimnazjum z oddziałami integracyjnymi

FUNDACJA IM. BRATA ALBERTA - WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ W LIBIAŻU

- doradztwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych,
- przyuczenie do życia zawodowego

STOWARZYSZENIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH „NADZIEJA”

- tworzenie warunków poprzez udostępnienie odpowiednich pomieszczeń oraz sprzętu i urządzeń do systematycznej rehabilitacji i aktywności fizycznej osób niepełnosprawnych

WSPÓLNOTA „WIARA I ŚWIATŁO”

Inne

DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ - Chranów, Jaworzno, Płaza

- Centrum Usług Socjalnych w Chranowie
- Zakład opiekuńczo-leczniczy w Chranowie

FUNDACJA VIRIBUS UNITIS - POŁĄCZONYMI SIŁAMI W BABICACH

4.6. UZALEŻNIENIA

W 2011r. do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Libiążu wpłynęło 96 wniosków o wszczęcie postępowania w sprawie o nadużywanie alkoholu. Komisja rozpatrzyła 394 sprawy o leczenie oraz 96 wniosków o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Do końca III kwartału 2012r. do Komisji wpłynęło 106 wniosków o wszczęcie postępowania w sprawie o nadużywanie alkoholu. Komisja rozpatrzyła ogółem 361 spraw o leczenie oraz 97 wniosków o zezwolenie na sprzedaż alkoholu. Według danych GKRPA, w 2012r. na terenie gminy Libiąż działało 86 punktów prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych. 1 punkt sprzedaży przypadła na 232 mieszkańców gminy. Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu w 2011 i 2012r. udzielił pomocy z tytułu alkoholizmu odpowiednio 41 i 45 osobom.

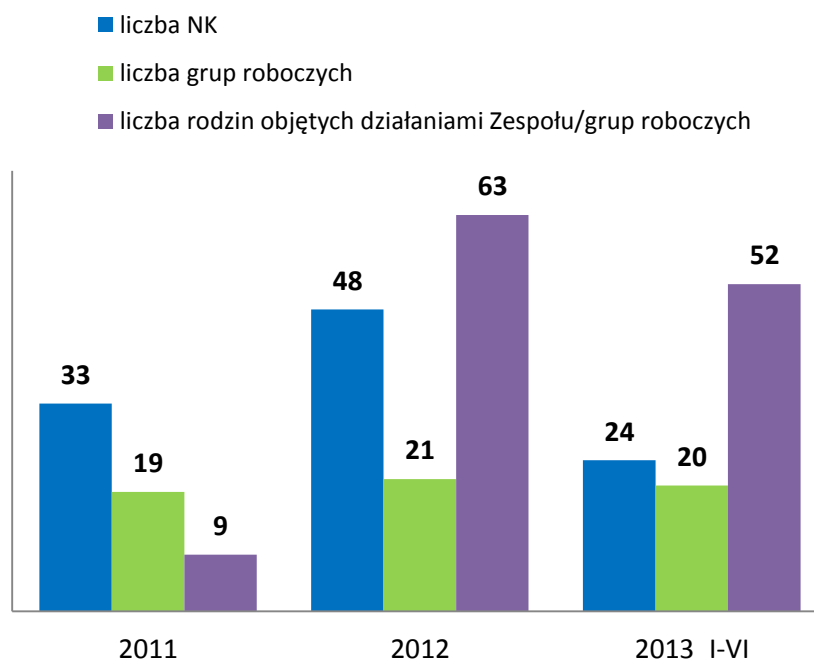
Realna liczba mieszkańców z problemem alkoholowym jest dużo większa. Według szacunków Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych problem uzależnienie od alkoholu dotyczy w przybliżeniu ok. 2% populacji, dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików stanowią ok. 4% populacji, zaś osoby pijące szkodliwie to 5-7% populacji. Zgodnie z tymi szacunkami, problem uzależnienia od alkoholu pod koniec 2012r. dotyczył ok. 440 mieszkańców Gminy Libiąż, a osób pijących szkodliwie było minimum 1100.

TABELA 5. POPULACJE OSÓB, U KTÓRYCH WYSTĘPUJĄ RÓŻNE KATEGORIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH
(DANE SZACUNKOWE)

		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmażonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4000 osób	ok. 1000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4000 osób	ok. 1000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5000-7000 osób	1250-1750 osób	ok. 500-700 osób

Źródło: PARPA

Według statystyk instytucji działających w gminie Libiąż problem przemocy w rodzinie dotyczył w 2012 roku 63 rodzin, a w połowie 2013 roku 52 rodzin z gminy Libiąż. W 2012r. wypełniono 48 Niebieskich Kart (formularzy wszczynających procedurę interwencji w sytuacji przemocy w rodzinie), a w pierwszym półroczu 2013 roku 24 formularze Niebieskiej Karty. Począwszy od 2011r., corocznie ok. 20 grup roboczych pracowało nad rozwiązaniem problemu przemocy w konkretnych rodzinach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej

Ośrodek Pomocy Społecznej, w 2011 i 2012 roku udzielił pomocy z tytułu występowania przemocy w rodzinie odpowiednio 24 i 16 osobom. Statystyki te nie obrazują jednak pełnej skali zjawiska. Warto wziąć pod uwagę fakt, że zjawisko przemocy w rodzinie jest problemem wrażliwym społecznie – osoby doznające przemocy nadal często ukrywają problem, a jego wykrywalność jest niejednokrotnie utrudniona.

Szersze dane nt. problematyki uzależnień i innych zachowań aspołecznych znajdują się w raporcie pn. „Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych – Libiąż 2009”. W celu uzyskania aktualnych danych, w gminie zaplanowano przeprowadzenie podobnego badania pod koniec br. W związku z tym, problematyka uzależnień nie była głęboko eksplorowana w badaniach prowadzonych dla potrzeb tworzenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych.

W celu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom, w gminie Libiąż tworzone są programy służące przeciwdziałaniu alkoholizmowi, narkomanii oraz przemocy w rodzinie. W realizację tych programów zaangażowane jest szereg instytucji i organizacji z terenu gminy i powiatu.

RYSUNEK 6.

ZASOBY W OBSZARZE PROFILAKTYKI I PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM ORAZ ZACHOWANIOM ASPOŁECZNYM

URZĄD MIASTA - SPECJALISTA DS. PROFILAKTYKI I PRZECIWDZIAŁANIA
UZALEŻNIENIOM

GMINNA KOMISJA DS. ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

PUNKT INFORMACYJNO-KONSULTACYJNY DLA OSÓB Z PROBLEMEM UZALEŻNIEŃ I ICH
RODZIN

PORADNIA LECZENIA UZALEŻNIEŃ

ŚWIETLICA ŚRODOWISKOWA W LIBIĄŻU

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W LIBIĄŻU - PUNKT KONSULTACYJNO-INFORMACYJNY
DLA OSÓB I RODZIN Z PROBLEMEM PRZEMOCY

LIBIĄSKIE CENTRUM KULTURY

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

PLACÓWKI OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZE, SZKOŁY

POLICJA

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE, W TYM: STOWARZYSZENIA I KLUBY TRZEŹWOŚCIOWE,
KLUBY SPORTOWE, KOŚCIOŁY I ZWIĄZKI WYZNANIOWE

POWIATOWY OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ

PROKURATURA, SĄD REJONOWY - KURATORZY SĄDOWI

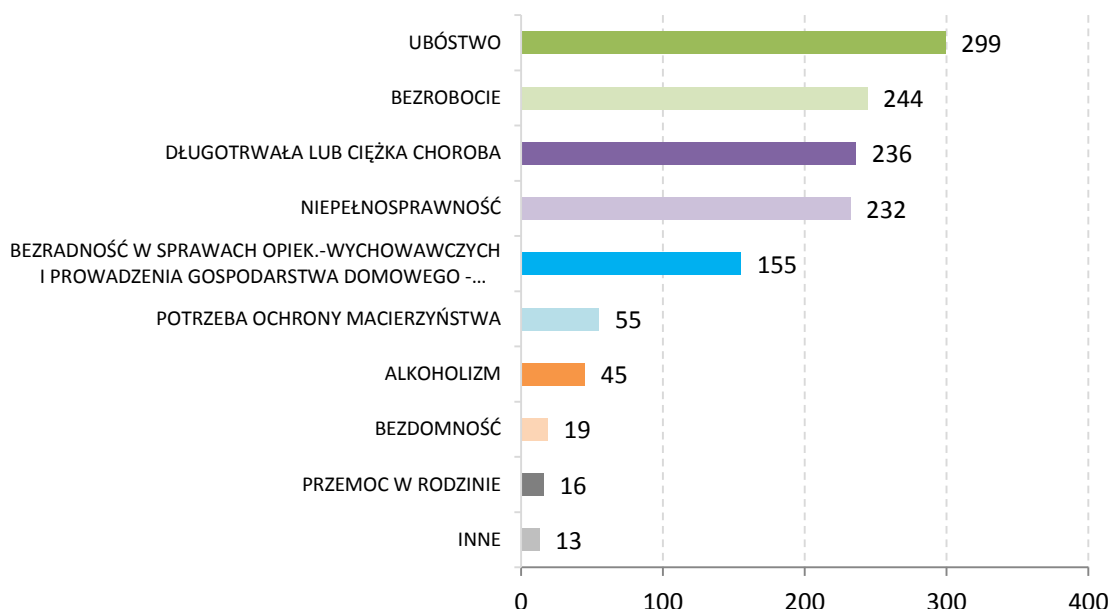
4.7. POMOC SPOŁECZNA

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej, pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać, wspiera osoby i rodziny w procesie zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach, dążąc jednocześnie do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczna obejmuje w szczególności:

- ⇒ przyznawanie i wypłacanie świadczeń;
- ⇒ pracę socjalną;
- ⇒ prowadzenie i rozwój infrastruktury socjalnej;
- ⇒ analizę i ocenę problemów wymagających świadczeń z pomocy społecznej;
- ⇒ realizację zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- ⇒ rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy.

W 2012r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu przyznawał pomoc rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej głównie z powodu ubóstwa, bezrobocia, długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz z tytułu niepełnosprawności. Wśród innych problemów społecznych, z którymi borykały się rodziny z Gminy Libiąż znajdowały się: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeba ochrony macierzyństwa, alkoholizm, bezdomność, oraz przemoc w rodzinie. Pomocy udzielano też z innych powodów: narkomanii, zdarzenia losowego oraz w związku z przystosowaniem do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

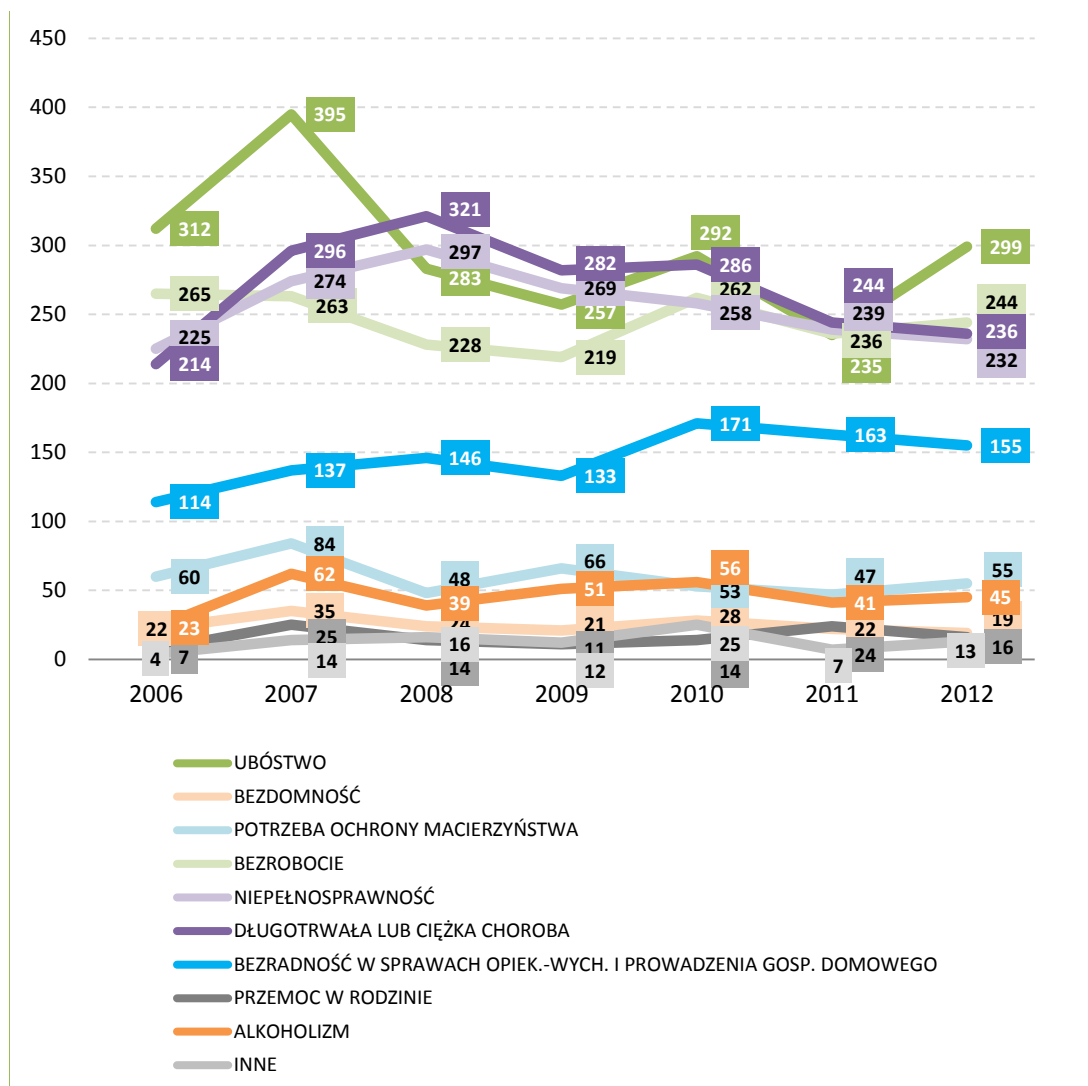
WYKRES 18. LICZBA RODZIN Z GMINY LIBIAŻ WG POWODÓW PRYZNANIA POMOCY W 2012R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej

Ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność także w poprzednich latach należały do najczęstszych powodów, z tytułu których w Gminie Libiąż przyznawane były świadczenia pomocy społecznej. Pomocą z tytułu ubóstwa najwięcej rodzin objęto w 2007 roku – 395, najmniej w 2011 roku – 235. Nieco mniejsze wahania odnotowano jeśli chodzi o liczbę rodzin, którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej choroby (najwięcej – 321 rodzin w 2008r., najmniej – 214 rodzin w 2006r.), bezrobocia (najwięcej – 265 rodzin w 2006r., najmniej – 219 rodzin w 2009r.) oraz niepełnosprawności (najwięcej – 297 rodzin w 2008r., najmniej – 225 rodzin w 2006r.). Stosunkowo niewielką dynamikę wykazywał problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Liczba rodzin objętych wsparciem z tego powodu oscylowała pomiędzy 114 w 2006r. a 171 w 2010r. Prowadzone w gminie statystyki, dotyczące pomocy udzielanej rodzinom w kryzysie, wskazują, iż mniej dotkliwe dla mieszkańców były problemy związane z potrzebą ochrony macierzyństwa, alkoholizmem, przemocą, bezdomnością oraz inne np. narkomania. Liczba rodzin, którym przyznawano pomoc z tytułu każdego z tych problemów, nie przekroczyła 100, w żadnym roku w okresie 2006 – 2012. Warto jednak zwrócić uwagę, że są to większości problemy, ze względu na swoją specyfikę, rzadko zgłaszane przez osoby, które ich doświadczają i często trudne do zdiagnozowania. Patrząc globalnie na dynamikę problemów społecznych w gminie, mierzoną liczbą rodzin, którym udzielano pomocy ze względu na poszczególne problemy, można zauważyć pewne prawidłowości. W 2007 i 2010r. obserwuje się przyrost liczby rodzin, które otrzymały pomoc z tytułu większości wskazanych problemów. Spadek liczby rodzin objętych pomocą, w przypadku większości omawianych problemów, odnotowano natomiast w 2008, 2009 i 2011r.

WYKRES 19. LICZBA RODZIN Z GMINY LIBIAŻ WG POWODÓW PRYZNANIA POMOCY W LATACH 2006 - 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej

Rozwiązywaniem problemów społecznych w Gminie Libiąż zajmuje się szeregi instytucji i organizacji. Zadania z zakresu pomocy społecznej realizują zarówno instytucje publiczne – jednostki samorządu terytorialnego, jak i organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne. Pomocy społecznej udzielają zarówno podmioty z terenu gminy jak i powiatu.

RYSUNEK 7.

ZASOBY W OBSZARZE POMOCY SPOŁECZNEJ

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ

FUNDACJA IM. BRATA ALBERTA

STOWARZYSZENIE RODZINA KOLPINGA W LIBIĄŻU

STOWARZYSZENIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH "NADZIEJA"

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ LIBIĄŻA

PLACÓWKI SŁUŻBY ZDROWIA

Inne

ZWIĄZKI ZAWODOWE W ZAKŁADACH PRACY

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE W CHRZANOWIE

POWIATOWY OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ W CHRZANOWIE

POWIATOWY OŚRODEK WSPARCIA DZIECKA I RODZINY W CHRZANOWIE

CENTRUM USŁUG SOCJALNYCH W CHRZANOWIE

DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Inne

GRUPY NIEFORMALNE NR. KLUB 50+, ZESPOŁY CHARYTATYWNE PRZY PARAFII

4.8. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

W Gminie Libiąż nie były dotychczas prowadzone żadne badania diagnozujące aktywności społeczną i obywatelską mieszkańców. Na poziomie gminy brakuje danych zastanych w szerszym zakresie obrazujących uczestnictwo mieszkańców w życiu społecznym. Wg danych Urzędu Miasta, w Gminie Libiąż działają 44 organizacje pozarządowe. Obok organizacji w Gminie funkcjonuje również Punkt Aktywności Obywatelskiej oraz Libiąskie Centrum Kultury, które animują aktywność lokalną mieszkańców.

RYSUNEK 8.

ZASOBY W OBSZARZE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ

KOŁA WĘDKARSKIE

LIBIAŃSKIE STOWARZYSZENIE NA RZECZ TRZEŹWOŚCI I WOLNOŚCI OD UZALEŻNIEŃ
"PRZEMIENIENIE"

LIGA KOBIEC POLSKICH

LIGA OCHRONY PRZYRODY - KOŁA

LUDOWY KLUB SPORTOWY „NADWIŚLANIN” GROMIEC

LUDOWY KLUB SPORTOWY ŻARKI

MIĘDZYSZKOLNY UCZNIOWSKI KLUB SPORTOWY „ŻAK” LIBIAŃ

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA: GROMIEC, LIBIAŃ, MOCZYDŁO, ŻARKI

ODZIAŁ PARAFIALNY AKCJI KATOLICKIEJ PRZY PARAFII ŚW. BARBARY

POLSKI ZWIĄZEK EMERYTÓW, RENCISTÓW I INWALIDÓW - KOŁO NR 6

POLSKI ZWIĄZEK FILATELISTYCZNY, KOŁO NR 88

POLSKI ZWIĄZEK HODOWCÓW GOŁĘBI POCZTOWYCH, ODDZIAŁ LIBIAŃ

POLSKIE STOWARZYSZENIE DIABETYKÓW

ZASOBY W OBSZARZE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ

ngo

STOWARZYSZENIE EMERYTÓW I RENCISTÓW: "PRZYJAŹŃ", "ZGODA"

STOWARZYSZENIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH „NADZIEJA”

ngo

STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ "NIE BĄDŹ SAM" W ŻARKACH

ngo

STOWARZYSZENIE RODZIN KATOLICKICH PRZY PARAFII ŚW. BARBARY

SZKOŁA PIŁKARSKA GÓRNIK LIBIAŻ

SZKÓŁKA JEŹDZIECKA KONNA „TĘCZA”

ngo

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ LIBIAŻA

ngo

TOWARZYSTWO PRZYJAŹNI POLSKO-FRANCUSKIEJ

ngo

TOWARZYSTWO WSPIERANIA SPORTU „SOKRATES”

ZESPÓŁ CHARYTATYWNY PRZY PARAFII ŚW. BARBARY

ZGROMADZENIE SIÓSTR SŁUŻEBNICZEK NMP NP - SŁUŻEBNICZKI STAROWIEJSKIE -
DOM DZIECKA IM. EDMUNDA BOJANOWSKIEGO

ngo

ZWIĄZKI KOMBATANTÓW

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO - KOMENDA HUFCA IM. JAROSŁAWA
DĄBROWSKIEGO W LIBIAŻU

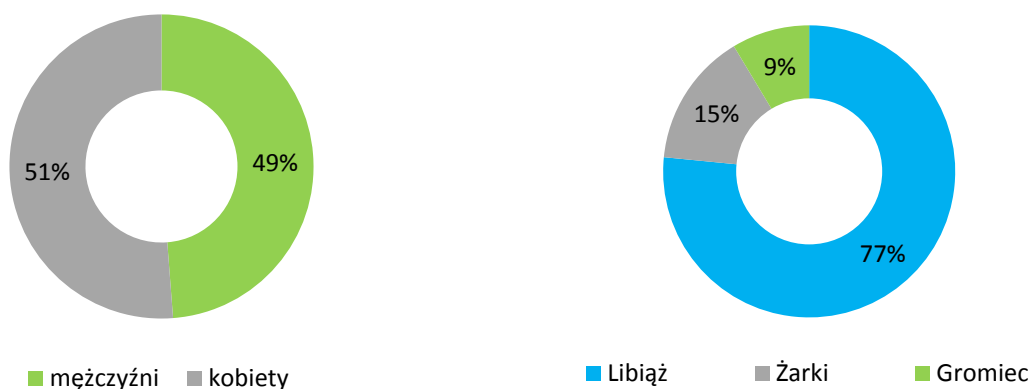
V. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ NA PODSTAWIE BADAŃ ILOŚCIOWYCH (CATI)

W niniejszym rozdziale zaprezentowano wyniki badania ilościowego przeprowadzonego na próbie 371 dorosłych mieszkańców gminy Libiąż.

5.1. CHARAKTERYSTYKA UCZESTNIKÓW BADANIA

W telefonicznym badaniu opinii na temat problemów społecznych w gminie Libiąż wzięło udział 371 mieszkańców gminy. Wśród nich: 181 stanowili mężczyźni, a 190 kobiety. Większość to mieszkańcy miasta Libiąż (284 respondentów, 77%), 55 mieszka w sołectwie Żarki (15%), a 32 ankietowanych zadeklarowało, że zamieszkuje Gromiec (9%).

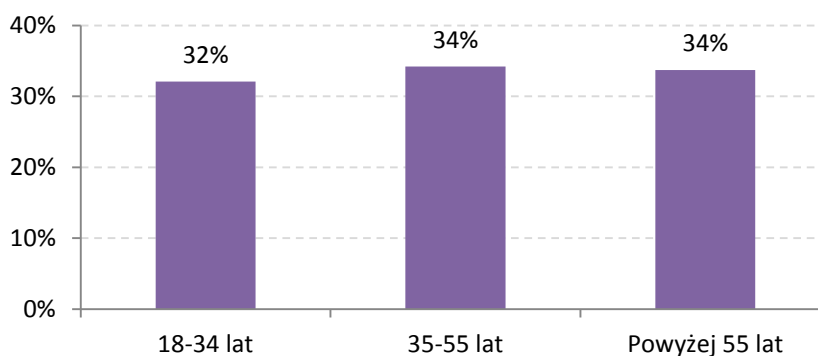
WYKRES 20. UCZESTNICY BADANIA WG PŁCI I MIEJSCA ZAMIESZKANIA

N=371

Poniżej zamieszczono wykresy obrazujące zróżnicowanie respondentów pod względem wieku, które wynika z założonych kwot wiekowych doboru respondentów do badań (patrz *Rozdział III*).

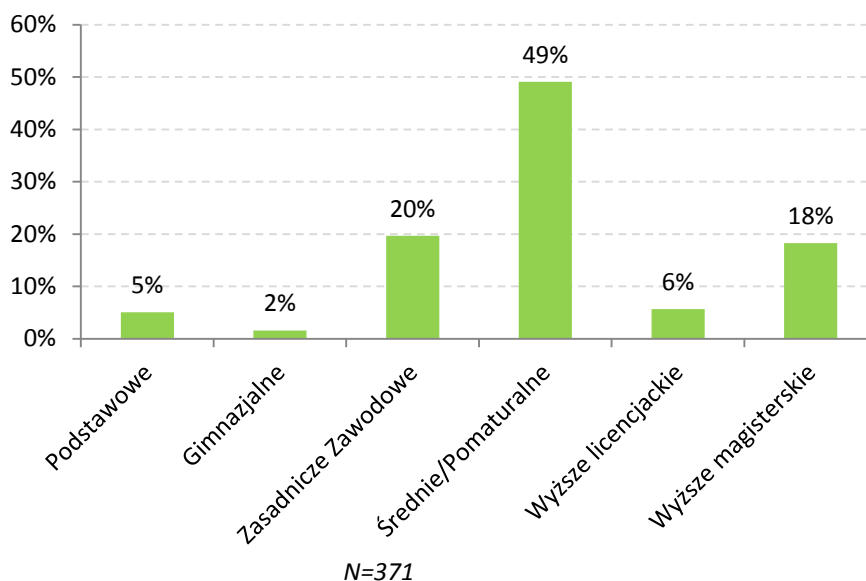
WYKRES 21. WIEK UCZESTNIKÓW BADANIA

N=371

Niespełna połowa respondentów ma wykształcenie średnie, 20% - zasadnicze zawodowe, 5% - podstawowe. Osoby, które ukończyły studia licencjackie i magisterskie stanowią 24% badanych.

WYKRES 22. WYKSZTAŁCENIE UCZESTNIKÓW BADANIA

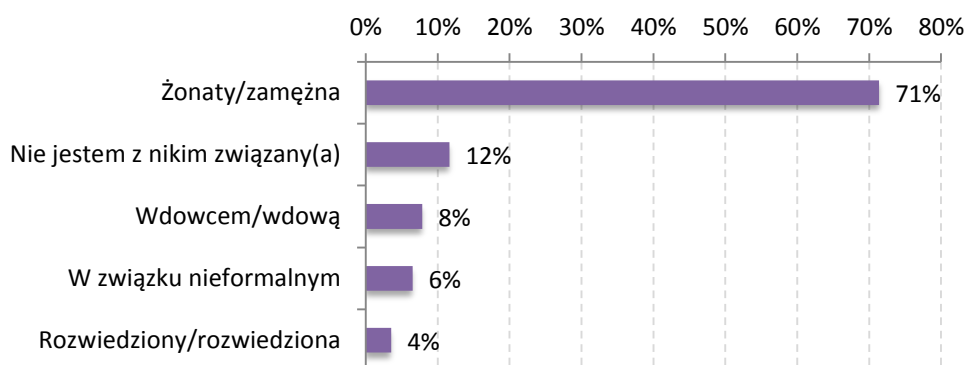
Ze względu na małą liczebność niektórych kategorii, w dalszych analizach posługiwano się podziałem wykształcenia na 3 grupy:

- Niższe (podstawowe, gimnazjalne, zasadnicze zawodowe) – 27% respondentów
- Średnie – 49% respondentów
- Wyższe (licencjackie i magisterskie) – 24% respondentów.

5.2. SYTUACJA RODZINNA

Uczestników badania poproszono o opisanie ich sytuacji rodzinnej. Zdecydowana większość badanych (71%) to osoby zamężne, zaledwie 6% pozostaje w związku nieformalnym. Co 5 respondent nie jest z nikim związany, 8% zadeklarowało się jako wdowa/wdowiec, 4% - rozwiedziony/a.

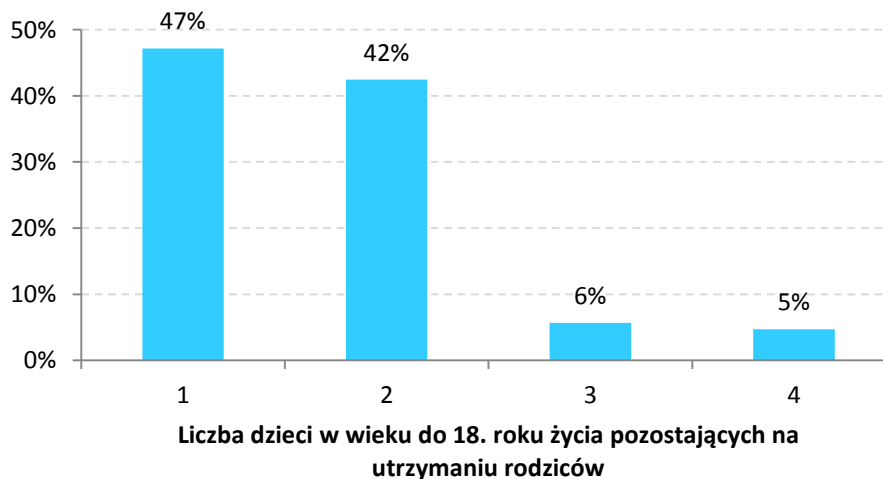
WYKRES 23. SYTUACJA RODZINNA UCZESTNIKÓW BADANIA

Wartości nie sumują się do 100% - każda osoba mogła wybrać więcej niż 1 odpowiedź
N=369

Aby dokładniej przeanalizować sytuację rodzin z dziećmi w ankiecie pytano, czy uczestnicy badania posiadają dzieci w wieku do 18-ego roku życia pozostające na utrzymaniu rodziców. Według deklaracji uczestników sytuacja taka dotyczyła 106 osób, co stanowi 29% respondentów. Najczęściej mieli oni jedno (47%) lub dwoje (42%) dzieci w tym wieku, zdecydowanie rzadszej troje lub czworo (odpowiednio 6% i 5%).

WYKRES 24. ODSETEK RODZIN MAJĄCYCH NA UTRZYMANIU DZIECI DO 18-EGO ROKU ŻYCIA WEDŁUG LICZBY DZIECI

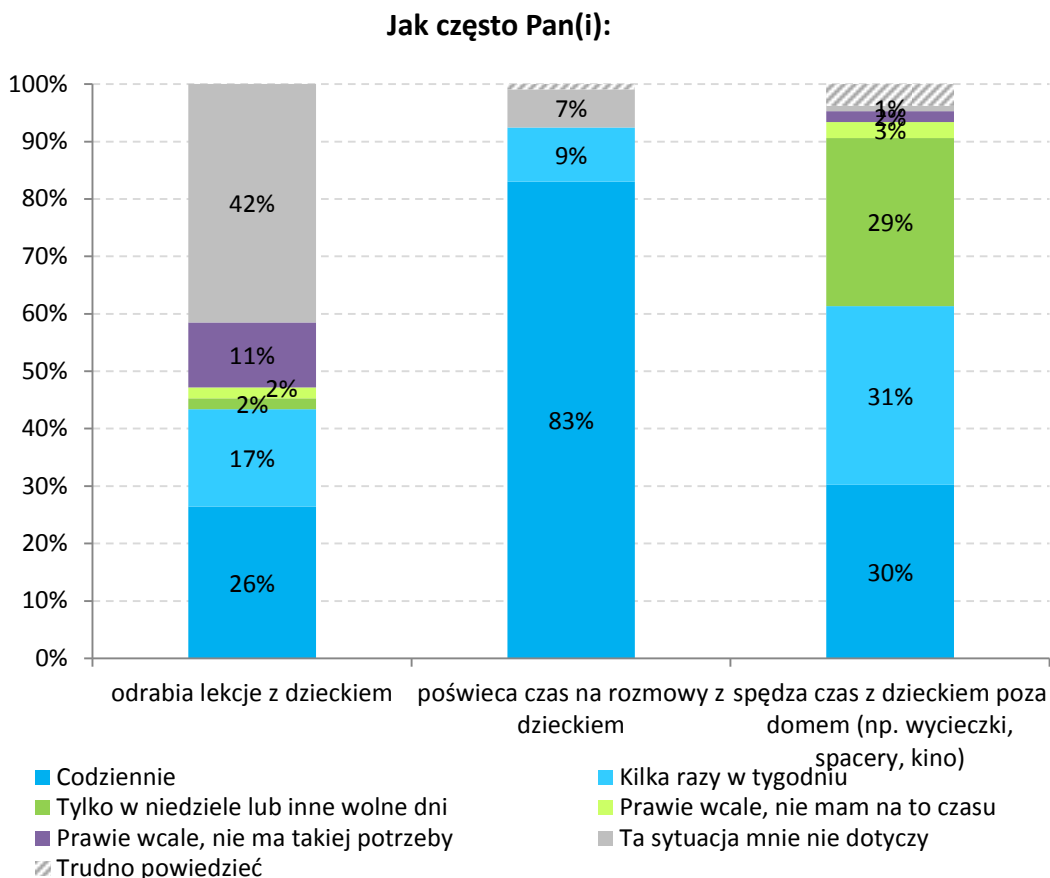

N=106

Najczęściej respondenci wychowują dzieci wspólnie z żoną lub mężem (89%), bardzo rzadko natomiast w związku nieformalnym (3 osoby; 3%) bądź samotnie (8 osób, 8%). Ze względu na małą liczebność kategorii nie można wysnuć wniosków odnośnie charakterystyki osób wychowujących dzieci samotnie lub w konkubinacie.

Kolejnym obszarem analizy był **sposób i częstotliwość spędzania czasu wolnego przez rodziców z dziećmi**. Odpowiedzi respondentów przedstawiono na wykresie 25.

WYKRES 25. CZĘSTOTLIWOŚĆ RÓŻNYCH FORM SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO Z DZIEĆMI

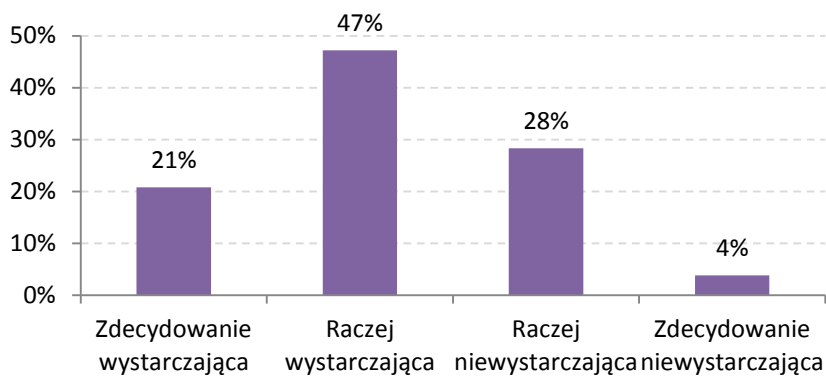

N=106

Ponad 90% badanych deklaruje, że codziennie bądź kilka razy w tygodniu poświęca czas na rozmowy z dziećmi. 30% respondentów każdego dnia spędza czas z dzieckiem poza domem (wycieczki, spacer, kino), kolejne 30% - kilka razy w tygodniu. 43% badanych pomaga dzieciom przynajmniej kilka razy na tydzień odrabiać lekcje, wyłączone natomiast z analizy osoby, które wybrały odpowiedź „ta sytuacja mnie nie dotyczy” (najprawdopodobniej ze względu na młody wiek pociech), odsetek ten wzrasta do 70%.

Odpowiedzi badanych pokazują bardzo optymistyczny obraz relacji rodzinnych, analiza kolejnego pytania nasuwa jednak wątpliwości, czy nie jest to ton zbyt wyidealizowany. Większość badanych uważa wprawdzie, że ilość czasu, jaki poświęcają dzieciom, jest raczej wystarczająca (47%) lub zdecydowanie wystarczająca (21%). Należy jednak zwrócić uwagę, że aż 28% badanych oceniło, że spędza raczej za mało lub zdecydowanie za mało (4%) czasu z dziećmi.

WYKRES 26. CZY, PANA(I) ZDANIEM, ILOŚĆ CZASU, JAKI POŚWIĘCA PAN(I) SWOIM DZIECIOM, JEST:

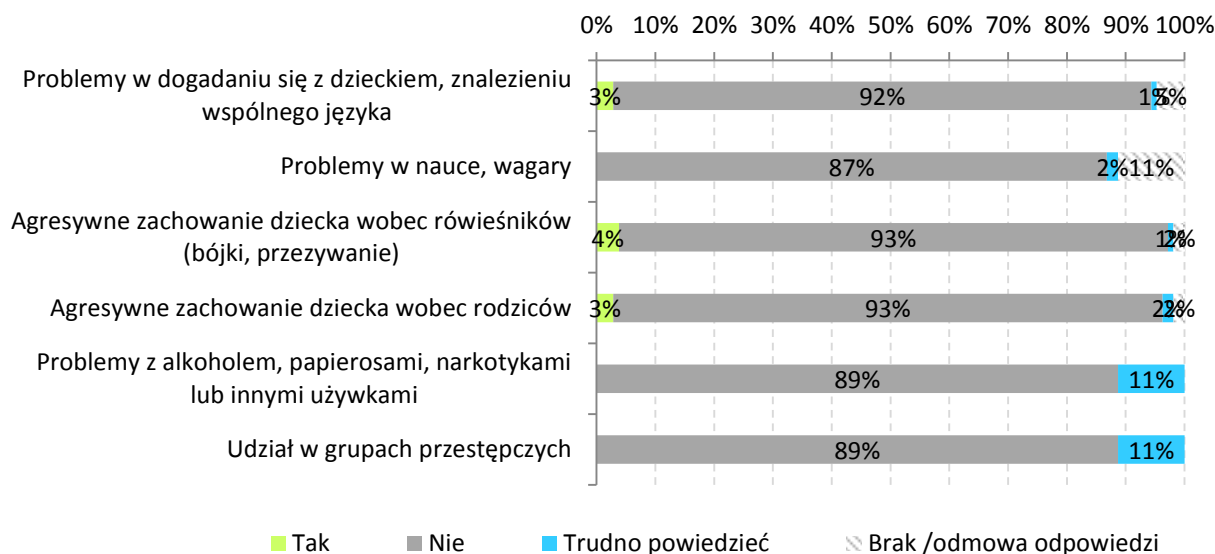
N=106

Mężczyźni częściej niż kobiety uważają, że czas poświęcany dzieciom jest niewystarczający – odpowiednio 43% i 24%.

Do występowania w rodzinie problemów opiekuńczo-wychowawczych przyznało się 11 z 106 osób (10% rodziców). W przypadku 4% badanych jest to agresywne zachowanie dzieci wobec rówieśników, po 3% ankietowanych ma trudności w znalezieniu wspólnego języka z dzieckiem oraz agresywnym zachowaniem dziecka wobec rodziców. Żadna osoba nie wskazała trudności szkolnych (m.in. wagary), problemów z używkami (narkotyki, alkohol, papierosy) oraz udziału w grupach przestępczych, choć przy dwóch ostatnich po 12 osób (11%) wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, co może sugerować podejrzewanie istnienia takiego problemu (wykres 27).

WYKRES 27.

Czy w Pana(i) rodzinie występuje któryś z następujących problemów z dziećmi/z wychowywaniem dzieci?

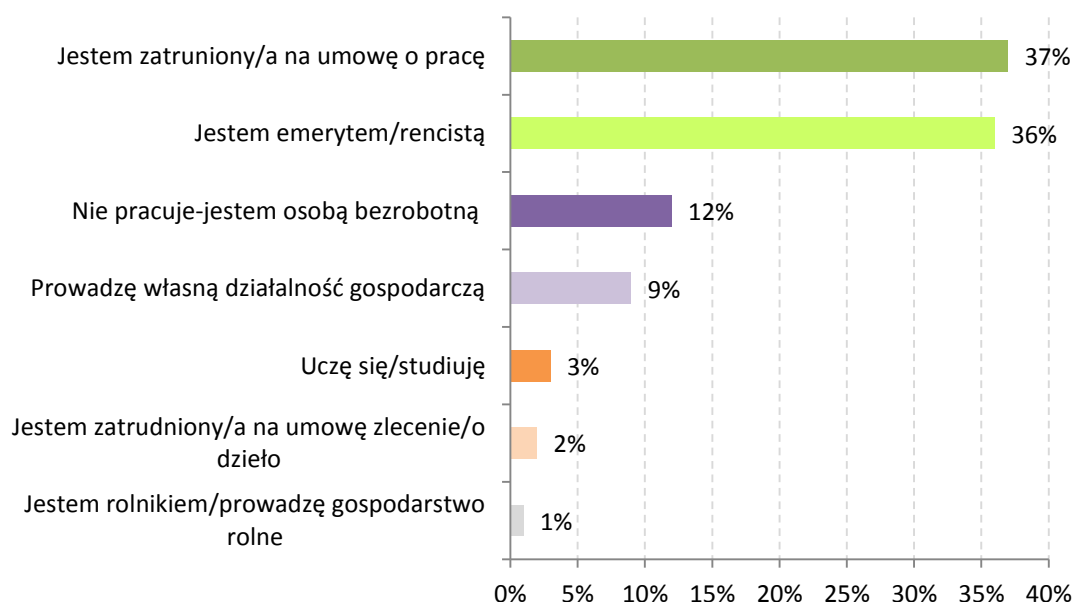
N=106

5.3. SYTUACJA ZAWODOWA

Ankietowani zostali również poproszeni o określenie swojej sytuacji zawodowej. 37% mieszkańców gminy uczestniczących w badaniu zadeklarowało, że są zatrudnieni na umowę o pracę. Drugą co do wielkości kategorię stanowili emeryci i renciści – 36% badanych. Blisko 12% badanych wskazało, że nie pracują, są osobami bezrobotnymi. 9% wskazało, że prowadzi własną działalność gospodarczą. Studenci, rolnicy/osoby prowadzące gospodarstwo rolne oraz osoby zatrudnione na umowę o dzieło/zlecenie stanowiły 5% badanych.

Problem bezrobocia dotyczył częściej badanych kobiet niż mężczyzn. Spośród 190 uczestniczek badania bezrobotnych było 20% kobiet (38 osób). Bezrobotni mężczyźni stanowili natomiast 3% (5 osób) wszystkich uczestników badania płci męskiej (181 osób).

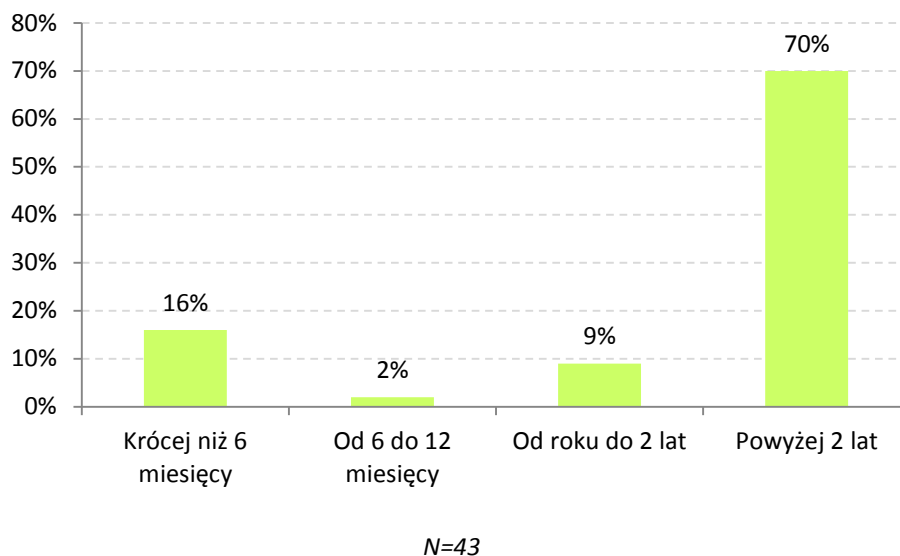
WYKRES 28. STATUS ZAWODOWY UCZESTNIKÓW BADANIA

N=371

Wśród 12% (43 osób), które wskazały, iż są bezrobotne, najwięcej ankietowanych stanowią bezrobotni pozostający bez pracy ponad 24 miesiące - 70%. Pozostawanie bez pracy krócej niż 6 miesięcy deklaruje, iż jest 16% bezrobotnych respondentów. Blisko 10% badanych bezrobotnych to osoby znajdujące się poza rynkiem pracy od 1 roku do 2 lat.

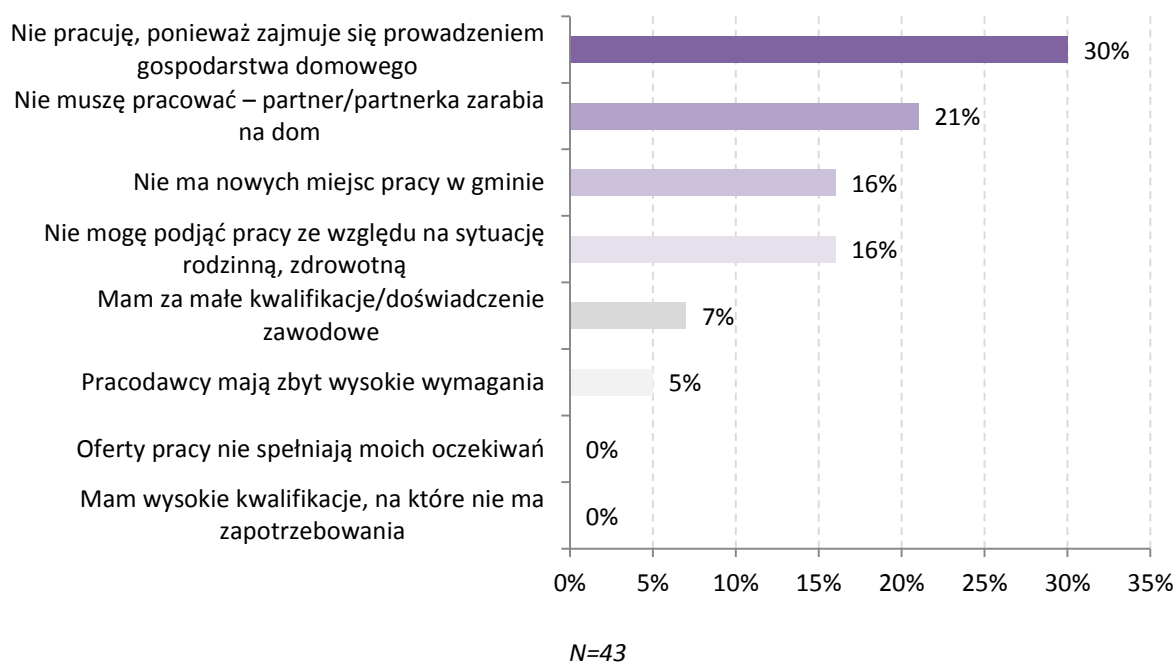
WYKRES 29. OKRES POZOSTAWANIA BEZ PRACY WŚRÓD OSÓB BEZROBOTNYCH

Respondenci, którzy zadeklarowali, iż pozostają bez pracy powyżej 2 lat to kobiety. Osoby bezrobotne zostały zapytane o to, czy w ich gospodarstwie domowym jest ktoś bezrobotny. 8 osób odpowiedziało twierdząco.

Ponadto badanie udzieliło odpowiedzi na pytanie, z jakiego powodu bezrobotni nie pracują. Spośród 43 osób bezrobotnych 30% nie pracuje, gdyż zajmuje się prowadzeniem gospodarstwa domowego. 21% bezrobotnych nie pracuje, ponieważ partner/partnerka zarabia na dom. Szczegółowe dane przedstawia wykres 30.

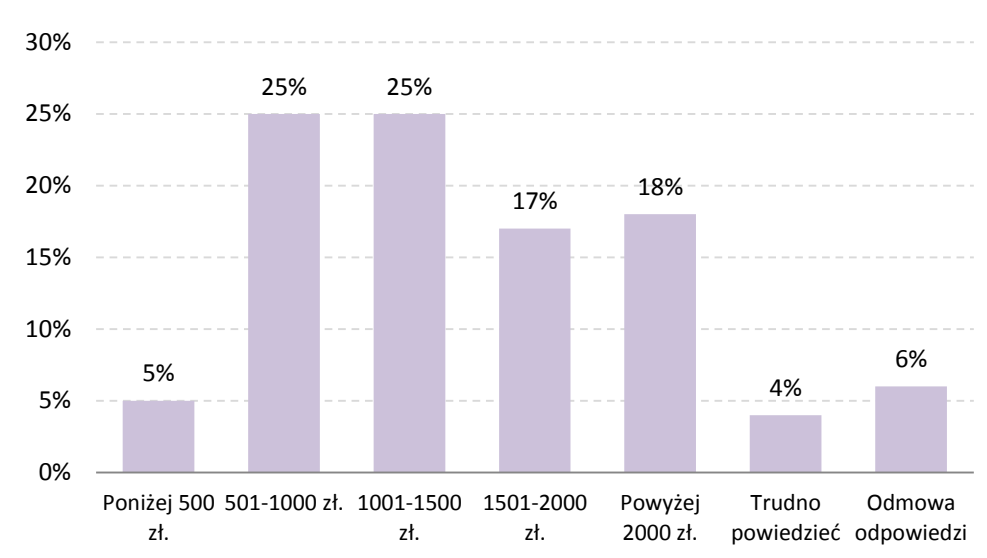
WYKRES 30. POWODY POZOSTAWANIA BEZ PRACY WŚRÓD BEZROBOTNYCH UCZESTNIKÓW BADANIA

5.4. SYTUACJA MATERIALNA

Uczestniczący w badaniu ankietowym mieszkańcy gminy Libiąż zostali poproszeni o określenie, ile wynosi dochód netto przypadający na jedną osobę w ich gospodarstwie domowym (wykres 31). Z badań wynika, iż 50% respondentów deklaruje dochód od 501 do 1500 złotych, a 36% ankietowanych deklaruje dochód powyżej 1501 zł na osobę.

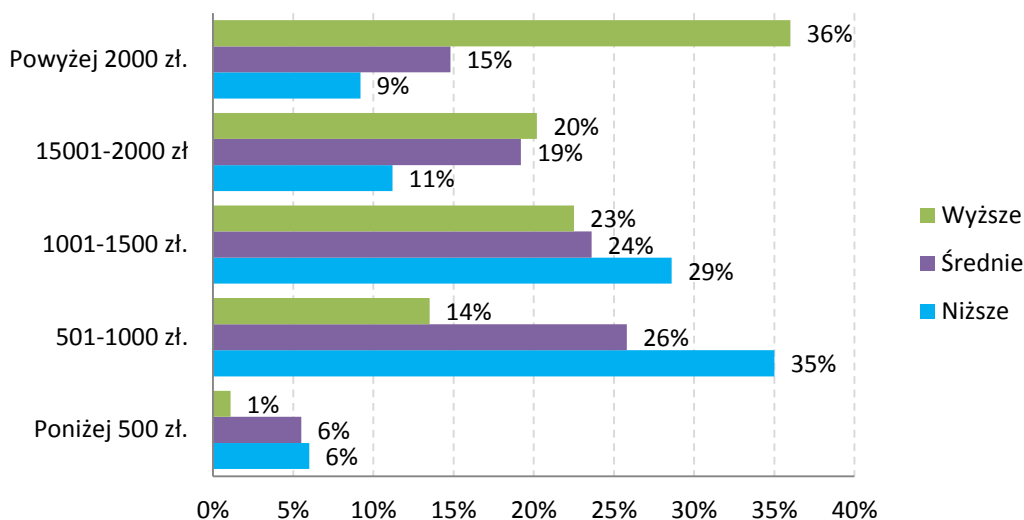
WYKRES 31. DOCHÓD NETTO PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ OSOBĘ W GOSPODARSTWIE DOMOWYM

N=371

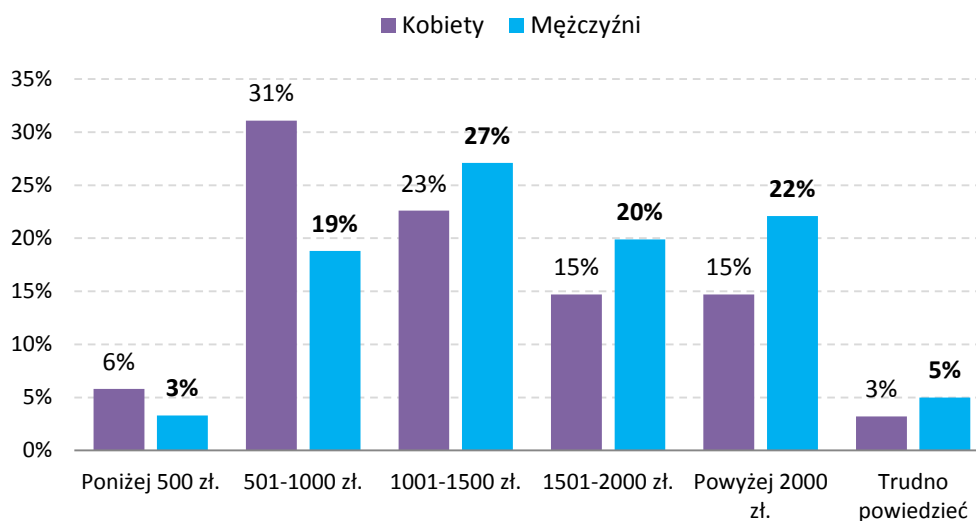
Dodatkowo, można zauważyć, jak zmienia się wysokość dochodu respondentów w zależności od ich wykształcenia i płci, co jest zobrazowane na wykresach. Wyniki nie sumują się do 100%, ze względu na możliwość odmówienia udzielenia odpowiedzi. Osoby z wykształceniem wyższym (36%) częściej deklarują dochód powyżej 2000 zł na osobę. 35% respondentów z wykształceniem niższym zaznaczyło, iż w ich gospodarstwie domowym dochód netto na osobę wynosi od 501- 1000 zł.

WYKRES 32. DOCHÓD NETTO PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ OSOBĘ W GOSPODARSTWIE DOMOWYM A POZIOM WYKSZTAŁCENIA

N=349

WYKRES 33. DOCHÓD NETTO PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ OSOBĘ W GOSPODARSTWIE DOMOWYM A PŁEĆ

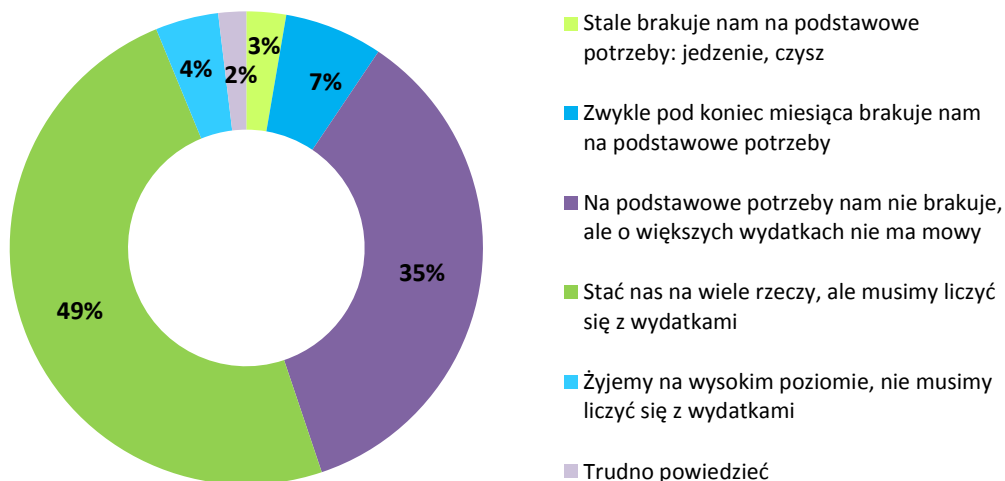
N=349

31% kobiet i 19% mężczyzn deklaruje, iż w ich gospodarstwie domowym dochód netto na osobę wynosi 501- 1000 zł. Z kolei dochód powyżej 2000 złotych deklaruje 22% mężczyzn, a 15% kobiet.

Oprócz dochodu, jaki przypada na osobę, respondenci zostali poproszeni o ocenę sytuacji materialnej swojej rodziny. Niespełna połowa badanych zaznaczyła, że choć stać ich na wiele rzeczy, to muszą liczyć się z wydatkami. 35% badanych przyznało, że nie brakuje im środków na podstawowe potrzeby, ale mimo to muszą się liczyć z wydatkami. Tylko 4% respondentów deklaruje, iż żyje na wysokim

poziomie, a 3% ankietowanych przyznaje, że stale brakuje im na podstawowe potrzeby takie jak jedzenie czy czyszczenie. Wyniki ilustruje wykres 34.

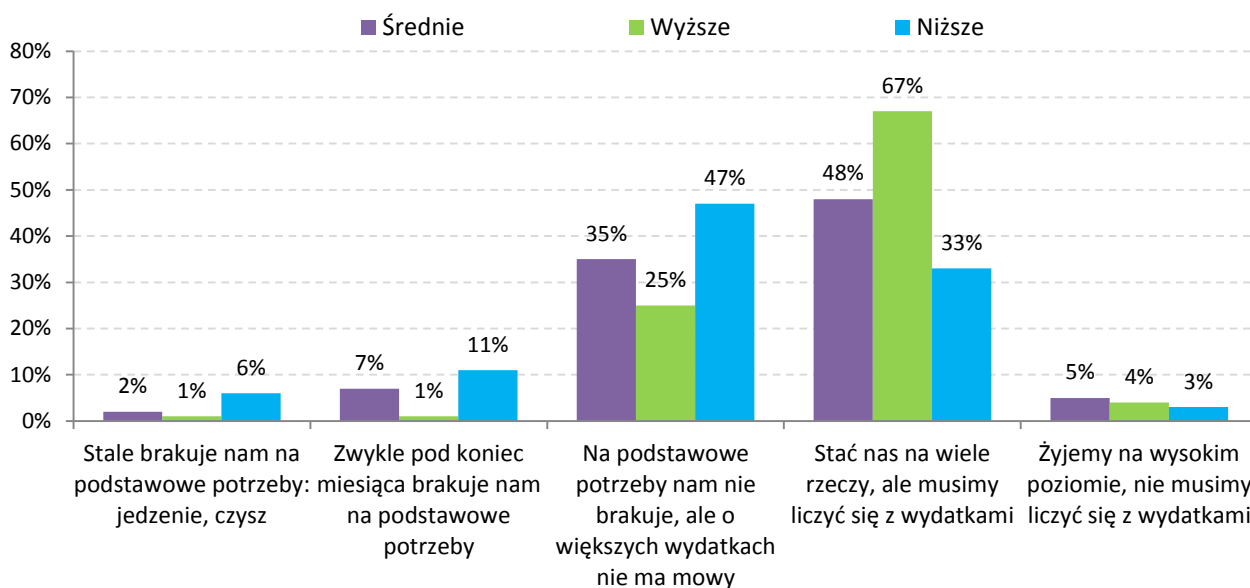
WYKRES 34. OCENA SYTUACJI MATERIALNEJ

N=371

Z przeprowadzonej analizy wynika, że poziom wykształcenia ma wpływ na ocenę sytuacji materialnej. Respondenci z wyższym wykształceniem częściej deklarowali, iż stać ich na wiele rzeczy niż ankietowani z niższym wykształceniem. Niespełna połowa ankietowanych (47%) z wykształceniem niższym zadeklarowała, iż na podstawowe potrzeby im nie brakuje, ale na większe nie mogą sobie pozwolić. Zdecydowaną większość osób z wyższym wykształceniem (67%) stać na wiele rzeczy, lecz muszą się liczyć wydatkami. Wyniki nie sumują się do 100%, ze względu na możliwość wyboru odpowiedzi trudno powiedzieć.

WYKRES 35. OCENA SYTUACJI MATERIALNEJ A POZIOM WYKSZTAŁCENIA

Ankietowani zostali poproszeni o odpowiedzi na pytania, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy w gospodarstwie domowym brakowało pieniędzy na wymienione rzeczy. Ponad połowa respondentów (59%) zadeklarowała, iż w ciągu ostatnich 12 miesięcy w ich gospodarstwie domowym brakowało pieniędzy na dobra luksusowe. Na płatne usługi medyczne w ciągu ostatnich 12 miesięcy zabrakło 20% ankietowanych. Zdecydowanej większości respondentów (95%) nie zabrakło na podstawowe produkty spożywcze. Szczegółowe zestawienie prezentuje tabela 6.

TABELA 6. STOPIEŃ ZASPOKOJENIA POTRZEB PRZEZ UCZESTNIKÓW BADANIA

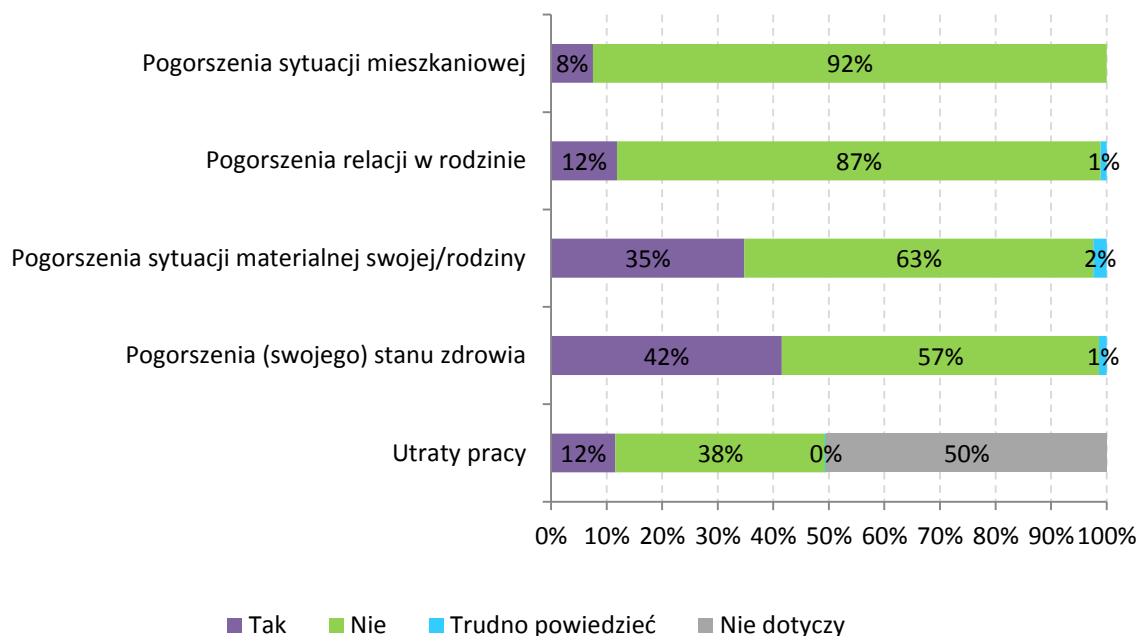
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy w gospodarstwie domowym brakowało pieniędzy na:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Nie dotyczy
Dobra luksusowe (np. zagraniczne wycieczki, lepszy samochód)	59%	26%	4%	11%
Płatne usługi medyczne (np. badania, wizyty u lekarza)	20%	64%	4%	12%
Obiad/posiłek w restauracji	18%	54%	6%	22%
Wyjście do kina, do teatru	16%	63%	4%	17%
Nowe ubrania dla Pana(i)	12%	78%	4%	6%
Lekarstwa przepisane przez lekarza	10%	86%	2%	2%
Podstawowe produkty spożywcze	4%	95%	0%	0%
Pytanie zadane tylko osobom, które na swoim utrzymaniu mają dzieci do lat 18 (N=106).				
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy w gospodarstwie domowym brakowało pieniędzy na:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Nie dotyczy
Wyjazdy wakacyjne dla dzieci (np. kolonie, wycieczki)	15%	51%	0%	34%
Zajęcia dodatkowe dla dzieci	11%	54%	0%	36%
Nowe ubrania dla dzieci	9%	90%	0%	1%
Podręczniki i pomoce szkolne dla dzieci	8%	66%	1%	25%

5.5. POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO I INDYWIDUALNE DOŚWIADCZANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH PRZEZ MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ

Ważnym elementem badań było poznanie, w jakim stopniu mieszkańcy Libiąża obawiają się o zabezpieczenie podstawowych potrzeb swoich lub swojej rodziny w obszarach związanych z pracą zawodową, sytuacją materialną, relacjami w rodzinie i stanem zdrowia. W tym celu poproszono respondentów o odpowiedź na pytanie: „Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy obawiał(a) się Pan(i): utraty pracy oraz pogorszenia (swojego) stanu zdrowia, sytuacji materialnej, mieszkaniowej lub relacji w rodzinie?”. Zbiorcze odpowiedzi na pytanie przedstawiono na wykresie 36.

WYKRES 36. POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy obawiał(a) się Pan(i): utraty pracy oraz pogorszenia (swojego) stanu zdrowia, sytuacji materialnej, mieszkaniowej lub relacji w rodzinie?

N=371

Jak wynika z wykresu, mieszkańcy Libiąża w ciągu ostatniego roku najrzadziej obawiali się pogorszenia sytuacji mieszkaniowej swojej lub swojej rodziny – taką deklarację uzyskano od 8% respondentów. Nieznacznie częściej troska o sytuację mieszkaniową dotyczyła osób młodszych (12%) niż respondentów powyżej 55 roku życia (3%). Nie zanotowano natomiast różnic w odpowiedziach udzielanych przez kobiety i mężczyzn.

Stosunkowo mała liczba ankietowanych obawiała się także o pogorszenie relacji w rodzinie (12%). Ze względu na małe liczebności nie można bardziej szczegółowo scharakteryzować tej grupy respondentów, choć należy zauważyć, że płeć, wiek i wykształcenie nie miały wpływu na rozkład odpowiedzi.

Podobny odsetek badanych (12%) w ciągu ostatniego roku obawiał się utraty pracy. Respondenci, którzy wybrali odpowiedź „nie dotyczy” to osoby niepracujące: bezrobotne i nieaktywne zawodowo. Jeśli natomiast weźmiemy pod uwagę tylko osoby zatrudnione, okazuje się, że co 4-ty badany pracujący zawodowo obawiał o swoje zatrudnienie (24%). Nie zanotowano różnic między odpowiedziami kobiet i mężczyzn.

Pogorszenia sytuacji materialnej swojej/rodziny obawiała się ponad 1/3 ankieterowanych. Taką troskę częściej deklarowały kobiety (41%) niż mężczyźni (29%) oraz bezrobotni (42%) w porównaniu do zatrudnionych (33%).

Najczęstszym przedmiotem troski mieszkańców gminy jest zdrowie – 42% ankieterowanych obawiało się w ciągu ostatnich 12 miesięcy pogorszenia swojego stanu zdrowia. Odsetek ten był wyższy w starszych grupach wiekowych – wśród respondentów powyżej 55 roku życia wynosił 64% (tabela 7).

TABELA 7. OBAWA O POGORSZENIE STANU ZDROWIA WŚRÓD RESPONDENTÓW W RÓŻNYCH GRUPACH WIEKOWYCH [PROCENTY]

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy obawiał(a) się Pan(i) pogorszenia swojego stanu zdrowia?	18-34 lata	35-54 lata	Powyżej 55 lat	Ogółem
Tak	14%	45%	64%	42%
Nie	85%	54%	34%	57%
Trudno powiedzieć	1%	1%	2%	1%

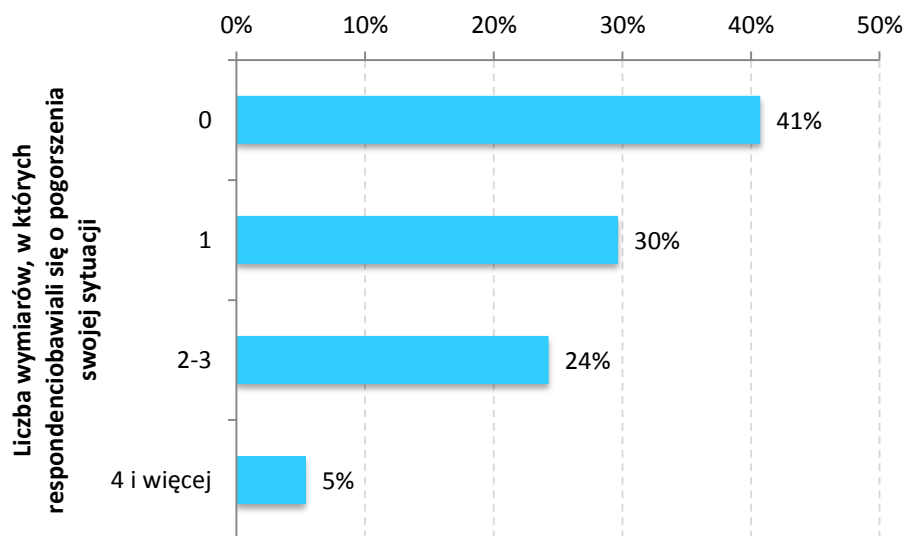
N=371

Z pytania o obawy respondentów dotyczące zabezpieczenia podstawowych potrzeb swoich lub swojej rodziny stworzono **indeks poczucia bezpieczeństwa socjalnego**. Konstruuąc go przyjęto założenie, że każdy ze wskazanych wymiarów:

- Sytuacja mieszkaniowa
- Relacje rodzinne
- Sytuacja materialna
- Stan zdrowia
- Sytuacja zawodowa

ma wpływ na całościowe poczucie bezpieczeństwa badanych. Dla każdego z respondentów zsumowano liczbę wymiarów, w których w ciągu ostatniego roku obawiał się o pogorszenie sytuacji swojej bądź swojej rodziny.

WYKRES 37. INDEKS POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO

N=371

Powyższy wykres pokazuje, że większość badanych (59%) obawiała się o pogorszenie swojej sytuacji na przynajmniej 1 ze wskazanych wymiarów. W przypadku 30% respondentów dotyczyło to dokładnie 1 wymiaru, co 4 obawiał się o pogorszenie sytuacji swoje/swojej rodziny na 2 lub 3 wymiarach funkcjonowania, a 5% - na 4 lub więcej wymiarów.

Badanie miało dostarczyć również informacji, o problemach jakie dotyczą bezpośrednio respondentów lub ich rodzin. Zestawienie odpowiedzi badanych przedstawiono na wykresie 38.

WYKRES 38.

Czy dotyczą Pana(i) któreś z poniższych sytuacji?

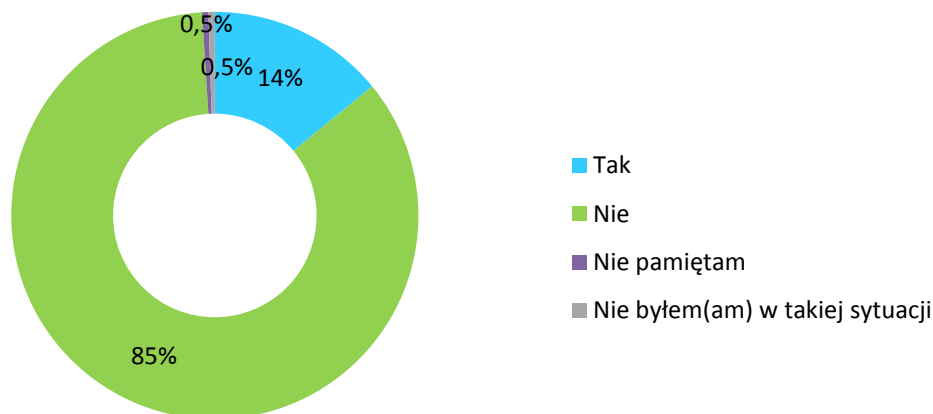
N=371

Najczęściej sytuacje problemowe wskazywane przez mieszkańców dotyczyły problemów ze stanem zdrowia bliskich: 30% respondentów ma w rodzinie osobę chorą, 16% opiekuje się niesamodzielnym rodzicem, a 12% posiada niepełnosprawnego członka rodziny (małżonka, krewnego), dalsze 2% - niepełnosprawne dziecko. Co 10-ty mieszkaniec gminy doświadcza problemów związanych z uzależnieniem członka rodziny, a 7% zwraca uwagę na konflikty rodzinne i małżeńskie. Na występowanie przemocy fizycznej lub psychicznej w rodzinie zwróciło uwagę 3% respondentów, można jednak przypuszczać, że ze są to zaniżone wartości. Przemoc jest problemem często ukrywanym, wstydlivym, dlatego część osób mogła nie chcieć przyznać się do takich doświadczeń podczas rozmowy telefonicznej.

Badania miały także dostarczyć informacji na temat tego, jak mieszkańcy zachowują się w sytuacjach kryzysowych – gdzie, w jakich instytucjach, szukają pomocy. Większość respondentów (85%) będąc w trudnej sytuacji nie korzystała nigdy ze wsparcia instytucji/organizacji pomocowych (wykres 39).

WYKRES 39.

Czy mając problem, będąc w trudnej sytuacji korzystał(a) Pan(i) kiedykolwiek ze wsparcia instytucji/organizacji pomocowych?

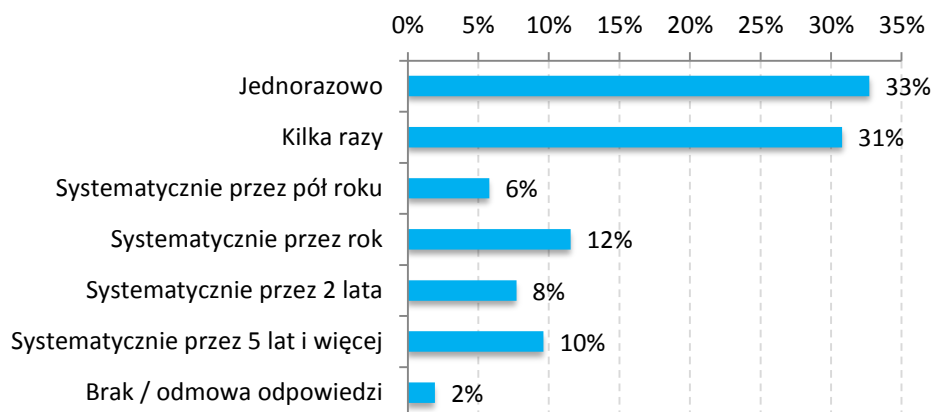
N=371

W sytuacjach problemowych z pomocy instytucji lub organizacji skorzystały 52 osoby, co stanowi 14% badanych. Najwięcej otrzymało ją od Ośrodka Pomocy Społecznej (87%, 45 osób). Zaledwie 17% (9 osób) korzystało ze wsparcia innych instytucji: 2 osoby z pomocy Urzędu Miasta, 2 – z placówki leczenia uzależnień (w tym Miejskiego Ośrodka Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym), pojedyncze osoby wymieniały swojego pracodawcę, Powiatowy Urząd Pracy oraz radcę prawnego (darmowe porady). Żadna osoba nie wskazała organizacji pozarządowych ani kościoła/parafii.

Badanych poproszono także o określenie częstotliwości, z jaką korzystali ze wsparcia instytucji pomocowych. Najwięcej osób (33%) miało takie jednorazowe doświadczenia, kolejne 31% otrzymało wsparcie kilkukrotnie. Systematyczne korzystanie z pomocy instytucji deklaruje 36% ankietowanych (18 z 52) – można przypuszczać, że ta grupa to osoby potencjalnie zagrożone uzależnieniem od pomocy instytucjonalnej ze względu na przedłużający się okres korzystania z pomocy.

WYKRES 40.

Jak często korzystał(a) Pan(i) ze wsparcia instytucji/organizacji pomocowych?

N=52

Najczęstszą formą wsparcia, z jakiej korzystała połowa badanych, był zasiłek. Co 5-ta osoba otrzymywała także dodatek mieszkaniowy lub korzystała z różnego rodzaju porad.

TABELA 8. KORZYSTANIE Z RÓŻNYCH FORM POMOCY OFEROWANYCH PRZEZ INSTYTUCJE I ORGANIZACJE

	PROCENT	LICZEBNOŚĆ
Zasiłek	50%	26
Dodatek mieszkaniowy	19%	10
Poradnictwo	19%	10
Inne formy	13%	7
Usługi opiekuńcze	8%	4
Świadczenia rzeczowe (dożywianie dzieci, bony żywnościowe, ubranie itp.)	6%	3
Fundusz alimentacyjny	2%	1
Praca socjalna	2%	1

N=52

Jako inne formy pomocy ankietowani wymieniali także:

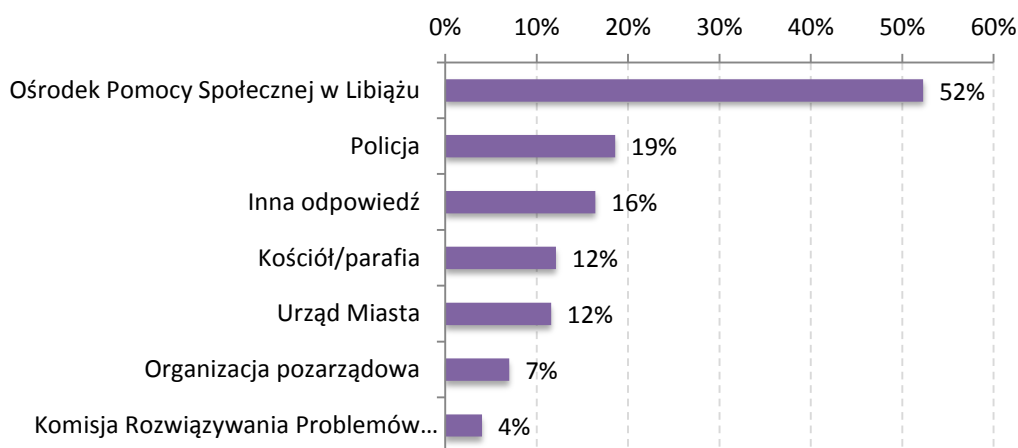
- dopłatę do wczasów rehabilitacyjnych
- książki, obiady w szkole dla dziecka
- dofinansowanie (do m. in. glukometru, leków, zakupu węgla)
- Rodzinne.

Jedna z osób starała się o pomoc w opiece nad osobą obłożnie chorą, jednak jak twierdzi, „bezskutecznie”.

Wszystkich uczestników badania poproszono wskazanie instytucji bądź organizacji, do jakiej zwróciliby się o pomoc, gdyby w przyszłości znaleźli się w trudnej sytuacji.

WYKRES 41.

Do jakiej instytucji zwróciłby/zwróciłaby się Pan/i o pomoc, gdyby w przyszłości miał/a Pan/i problem, znalazł/a się w trudnej sytuacji?

N=371

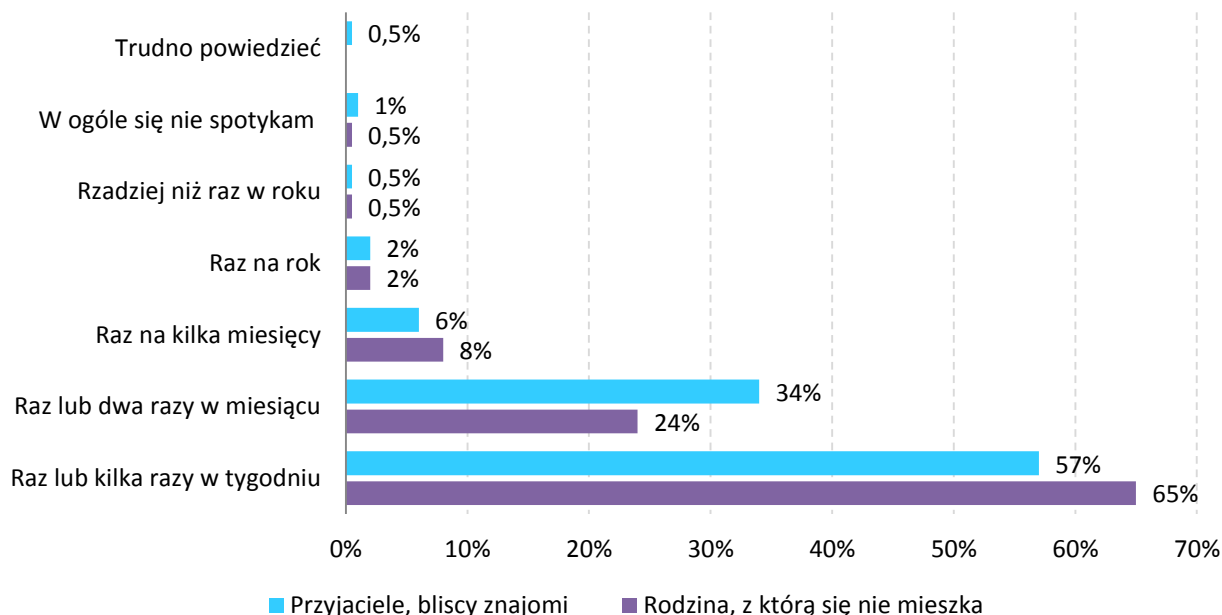
Instytucją, która w oczach połowy badanych, mogłaby wesprzeć ich w trudnej sytuacji, jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu. Co piąta osoba zwróciłaby się do Policji, a po 12% starałoby się uzyskać wsparcie z kościoła/parafii lub Urzędzie Miasta. Jedynie 7% badanych wskazało na organizacje pozarządowe, co pokazuje, że w świadomości mieszkańców gminy nie są one postrzegane jako potencjalne wsparcie. Można przypuszczać, że tak niski wynik jest konsekwencją niewielkiej wiedzy o trzecim sektorze i jego (samo)pomocowej, z analizy danych zastanych wynika bowiem, że w gminie Libiąż istnieje co najmniej kilka organizacji, które świadczą wsparcie dla osób w trudnej sytuacji życiowej (np. niepełnosprawnym, chorym). Respondenci wskazywali także inne odpowiedzi:

- 8% spośród wszystkich badanych uzależniało wybór instytucji od problemu, który by ich dotknął
- 4% zwróciłoby się do rodziny
- 2,5% nie wiedziało, do kogo się zwrócić
- 1,5% wskazało inne instytucje.

5.6. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ

Respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące utrzymywania kontaktów z członkami rodziny, z którą nie mieszkają oraz z przyjaciółmi i bliskimi znajomymi.

WYKRES 42. CZĘSTOTLIWOŚĆ UTRZYMYWANIA KONTAKTÓW PRZEZ BADANYCH Z RODZINĄ I ZNAJOMYMI

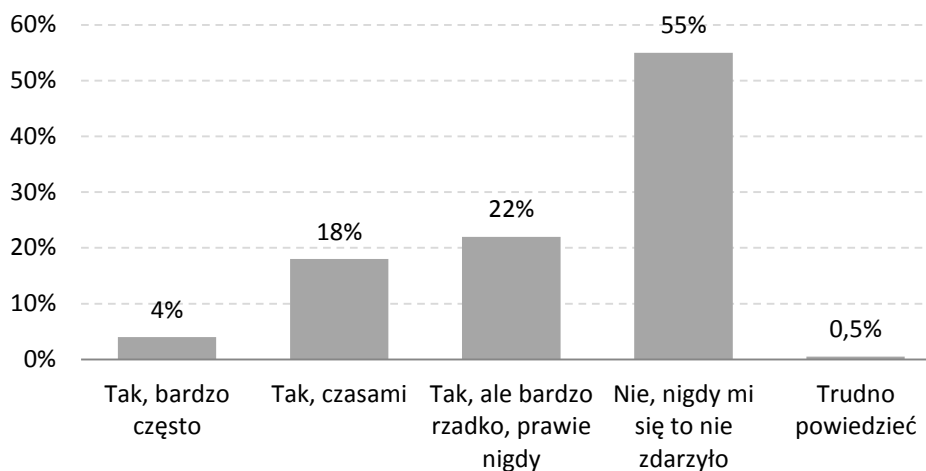

N=371

Z otrzymanych danych wynika, że zdecydowana większość respondentów utrzymuje częste kontakty z rodziną i przyjaciółmi. Raz na kilka miesięcy, bądź rzadziej spotyka się z rodziną i z przyjaciółmi niespełna 10% ankietowanych.

Respondenci ocenili jak często czują się osamotnieni. Zdecydowana większość ankietowanych zadeklarowało, że nigdy im się to nie zdarza. Szczegółowe dane przedstawia wykres 43.

WYKRES 43. POCZUCIE OSAMOTNIENIA

N=371

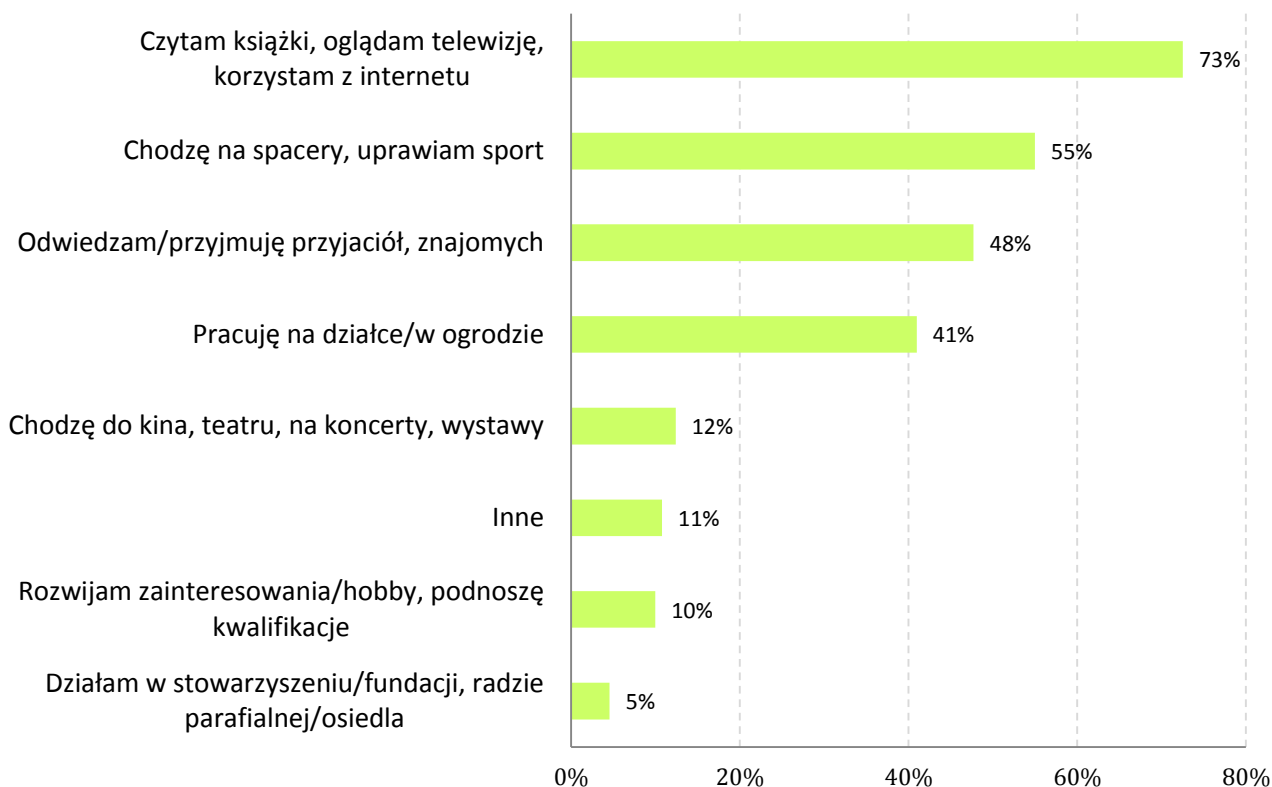
Dziewięciu spośród 16 ankieterów, którzy przyznali, iż często czują się osamotnieni, było w wieku powyżej 55 lat.

Zarówno w trakcie wywiadów telefonicznych przeprowadzanych na próbie dorosłych mieszkańców Gminy Libiąż, jak i podczas zogniskowanych wywiadów grupowych realizowanych z różnymi grupami mieszkańców oraz przedstawicielami lokalnych instytucji i organizacji, pytano o aktywność społeczną i obywatelską osób zamieszkujących na terenie Gminy Libiąż.

MIESZKAŃCY GMINY LIBIĄŻ O SWOJEJ AKTYWNOŚCI

Badanych, zapytano o to, **jak zwykle spędzają swój wolny czas**. Jak wskazują wyniki, badani podejmują zwykle proste aktywności związane z ich indywidualnymi potrzebami, nie wymagające wchodzenia w relacje z innymi ludźmi. Prawie ¾ badanych czyta książki, ogląda telewizję czy korzysta z Internetu. Nieco ponad połowa zadeklarowała aktywność fizyczną w postaci spacerów czy sportu bądź pracy na działce lub w ogrodzie. Jedynie 12% badanych mieszkańców podejmuje aktywności o charakterze kulturalno-rozrywkowym. Mniej niż połowa poświęca swój wolny czas na spotkania ze znajomymi. Zaledwie nieco ponad 4% mieszkańców biorących udział w badaniu angażuje się działania związane z aktywnością społeczną i obywatelską – działa w stowarzyszeniu/fundacji radzie parafialnej czy radzie osiedla.

WYKRES 44. NAJCZĘSTSZE SPOSOBY SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO PRZEZ BADANYCH

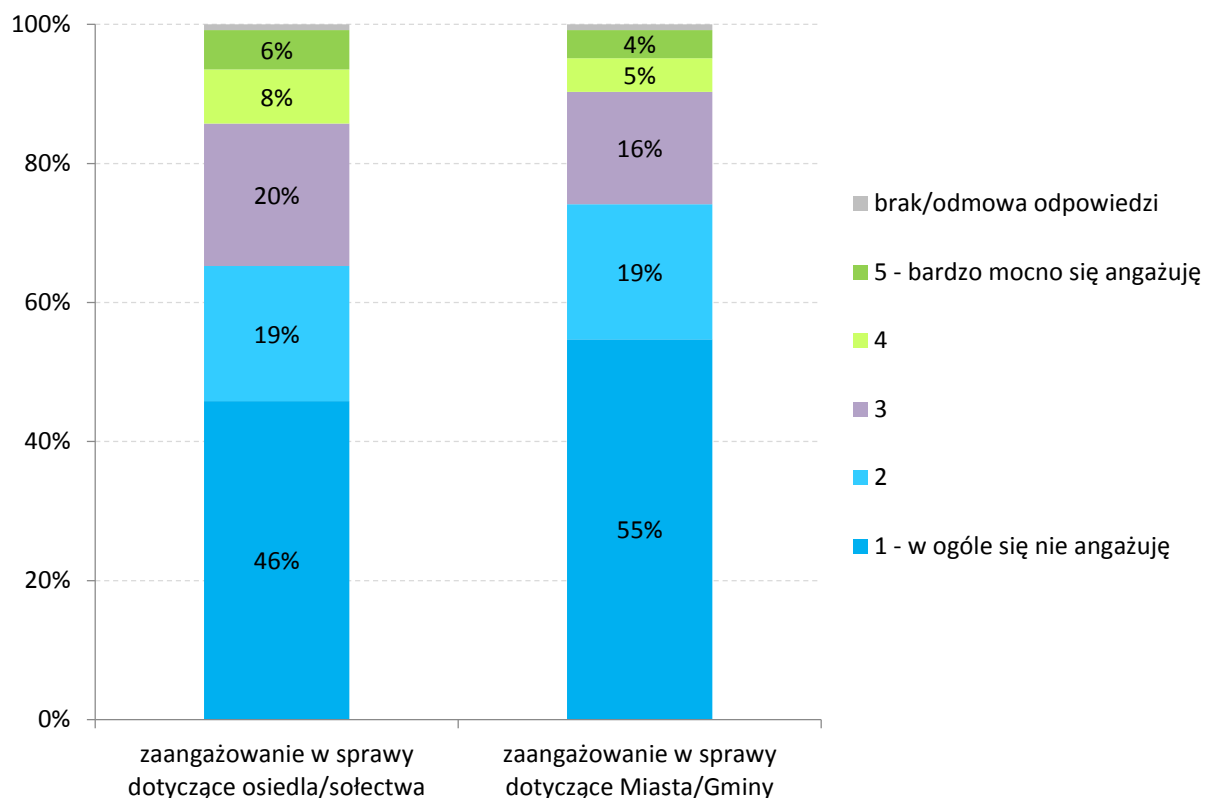

N=371

Zajęcia, których wykonywanie nie wymaga wychodzenia z domu tj. czytanie książek, oglądanie telewizji czy korzystanie z Internetu podejmuje większość badanych mieszkańców, we wszystkich kategoriach wiekowych, ale tego typu aktywność zadeklarowało najwięcej badanych w grupie wiekowej powyżej 55 lat. Ze znajomymi spotykają się przede wszystkim młodzi ludzie – osoby w wieku 18-34 lat. Zajęcia kulturalno-rozrywkowe nieco częściej praktykują osoby w średnim wieku 35-55 lat. Wśród niewielu osób deklarujących zaangażowanie społeczne i obywatelskie najwięcej jest osób powyżej 55 roku życia

Mieszkańców Gminy Libiąż uczestniczących w badaniu poproszono o ocenę swojego zaangażowania w sprawy dotyczące swojego osiedla czy sołectwa oraz zaangażowania w sprawy Miasta/Gminy. W obu przypadkach odsetek osób, które wskazały, że w ogóle się nie angażują jest bardzo duży, większy w przypadku zaangażowania w sprawy Miasta/Gminy – blisko 55%. Prawie 1/5 badanych oceniła swoje zaangażowanie jako niskie zarówno jeśli chodzi o sprawy osiedla/sołectwa jak i Miasta/Gminy. Podobna liczba badanych zadeklarowała średnie zainteresowanie sprawami najbliższej okolicy. Osoby, które w dużym bądź bardzo dużym stopniu włączają się w życie osiedla czy gminy to ok. 10% w każdej z kategorii, z większym zaangażowaniem w sprawy najbliższej okolicy.

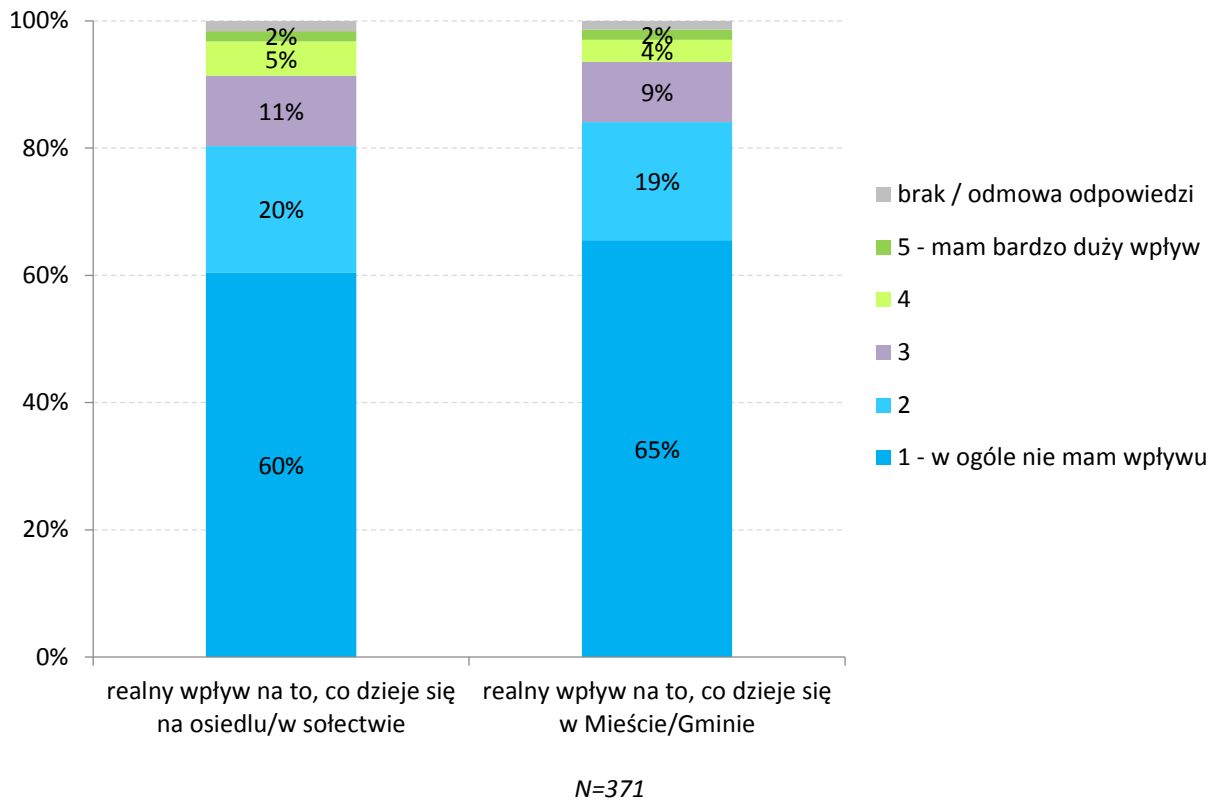
WYKRES 45. ZAANGAŻOWANIE BADANYCH W SPRAWY OSIEDLA/SOŁECTWA ORAZ MIASTA/GMINY

N=371

Mieszkańców Gminy Libiąż uczestniczących w badaniu zapytano o to czy mają realny wpływ na to, co dzieje się na ich osiedlu/w sołectwie, a także na to, co dzieje się w ich Mieście Gminie. Tak, jak niewielu badanych wskazało, że angażuje się w sprawy lokalne, tak jeszcze mniej zadeklarowało posiadanie realnego wpływu na kształt swojego bliższego lub dalszego otoczenia. Aż 60% oceniło, że nie ma żadnego wpływu na to, co dzieje się na osiedlu/w sołectwie, a ponad 65% w Mieście/Gminie. Blisko 1/5 badanych odczuwa swój wpływ jako bardzo niski, a 1/10 jako średni. Blisko 2% badanych zadeklarowało posiadanie bardzo dużego wpływu na sprawy środowiska lokalnego osiedla czy gminy.

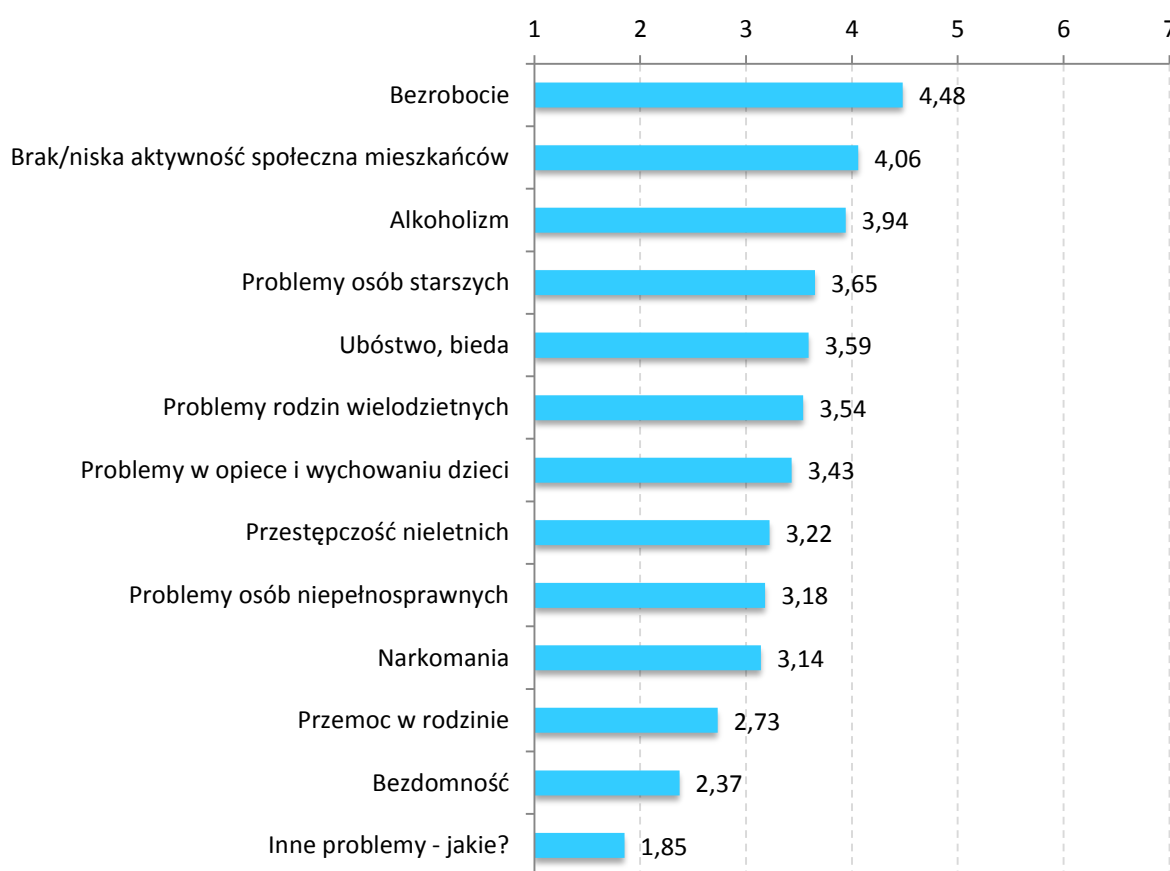
WYKRES 46. POCZUCIE WPŁYWU NA TO, CO DZIEJE SIĘ NA OSIEDLU/W SOŁECTWIE ORAZ W MIEŚCIE/GMINIE

5.7. NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ

Uczestnicy badania ankietowego (CATI) zostali poproszeni o ocenę, które z wskazanych problemów społecznych są najbardziej widoczne w gminie Libiąż. Ocena dokonywana była na 7-punktowej skali, gdzie wartość 1 oznaczała, że dany problem w ogóle nie występuje w gminie („brak problemu”), a 7 – jest to „bardzo duży problem” w gminie Libiąż. Średnie oceny mieszkańców zestawiono na wykresie 47.

WYKRES 47. PROBLEMY SPOŁECZNE DOSTRZEGANE PRZEZ MIESZKAŃCÓW W SWOIM ŚRODOWISKU/MIEJSCU ZAMIESZKANIA [ŚREDNIA OCENA NA SKALI 1- BRAK PROBLEMU, 7 – BARDZO DUŻY PROBLEM W GMINIE LIBIAŻ]

N=371

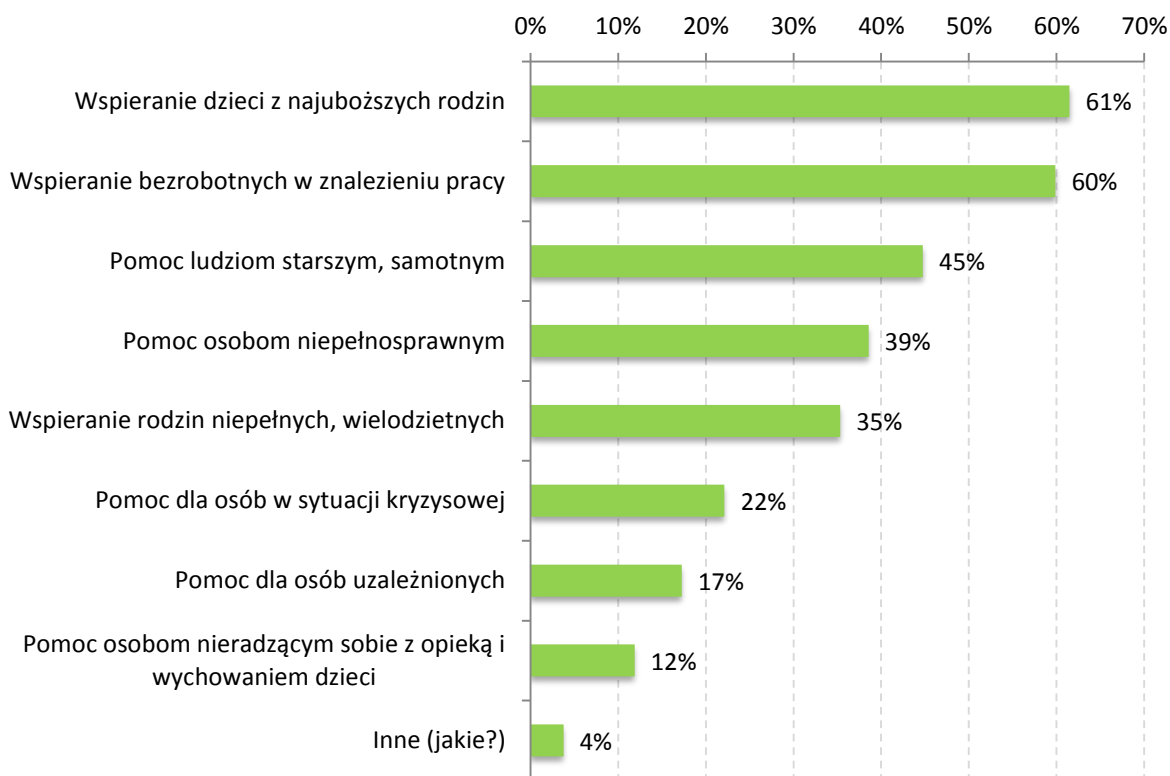
Opinie mieszkańców wskazują, że najbardziej widoczne problemy w gminie to bezrobocie (średnia=4,48), niska aktywność społeczna mieszkańców (śr=4,06) oraz alkoholizm (śr=3,94). Do problemów, które w umiarkowanym stopniu dotyczą mieszkańców gminy Libiąż można zaliczyć: problemy osób starszych, ubóstwo, biedę, problemy rodzin wielodzietnych oraz trudności w opiece i wychowaniu dzieci. Z ocen badanych wynika, że najmniej widoczny w gminie jest problem bezdomności oraz przemocy w rodzinie, jednak w tym drugim przypadku należy pamiętać, że jest to zjawisko często ukrywane przez osoby stosujące i doznające przemocy.

Respondenci mieli także możliwość wskazania innych problemy, które zauważają w swoim najbliższym otoczeniu. Wskazania pogrupowano w następujące kategorie:

- Zły stan dróg, chodników – 12 wskazań (3%)
- Problemy ze śmieciami (brak koszy na śmieci, kontenerów do segregacji odpadów) – 10 wskazań (2,5%)
- Zły stan infrastruktury (brak kanalizacji, brak oświetlenia na osiedlu, brak parkingów, place zabaw nie są dobrze wyposażone) – 8 wskazań (2%)
- Niskie poczucie bezpieczeństwa (mało patroli policji pod blokami, wybryki chuligańskie, zakłócanie ciszy nocnej, brak interwencji policji, jeśli chodzi o picie pod sklepem i na osiedlu) – 8 wskazań (2%)
- Mała oferta spędzania czasu wolnego dla młodzieży (*brak imprez, oferty sportowej i kulturalnej, ośrodków sportowych*) – 7 wskazań
- Problemy z dostępem do służby zdrowia (mało lekarzy, trudności z rejestracją, odległe terminy wizyt) – 6 wskazań
- Mała aktywność ze strony gminy, brak zainteresowania potrzebami i problemami mieszkańców – 6 wskazań
- Problemy z „trudną młodzieżą” (*agresywne zachowania, nadużywanie alkoholu*) – 5 wskazań
- Problemy z komunikacją miejską (mało przystanków autobusowych, problemy z dojazdem do miasta, źle obsługiwany przejazd kolejowy) – 4 wskazania
- Mała oferta kulturalno-rekreacyjna dla mieszkańców (brak wydarzeń społecznych, imprez integracyjnych organizowanych przez gminę) – 3 wskazania
- Inne (np. emigracja młodych, korupcja, problemy z sąsiadami, hazard itd.) – 12 wskazań.

Badania dotyczące problemów społecznych w Gminie Libiąż miały oprócz funkcji diagnostycznej i opisowej także funkcję konsultacyjną, dlatego w ankiecie telefonicznej proszono mieszkańców o wskazanie najważniejszych kierunków rozwiązywania problemów społecznych w gminie Libiąż. Każda osoba mogła wybrać więcej niż 1 działanie – zestawienie odpowiedzi prezentuje wykres 48.

WYKRES 48. PRIORYTETOWE KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE LIBIAŻ
[ODSETEK OSÓB WSKAZUJĄCYCH DANE DZIAŁANIE]

Wartości nie sumują się do 100% - każda osoba mogła wybrać więcej niż 1 odpowiedź
N=371

Priorytetem w rozwiązywaniu problemów społecznych, w opinii około 60% badanych, powinno być wspieranie dzieci z najuboższych rodzin oraz pomoc osobom bezrobotnych w znalezieniu pracy. W dalszej kolejności należy wspierać osoby starsze, niepełnosprawnych oraz rodziny niepełne i wielodzietne.

5.8. OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W OCZACH MIESZKAŃCÓW

Mieszkańcy gminy, z którymi przeprowadzono badanie, zostali poproszeni o wymienienie, z jakimi działaniami kojarzy im się Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu. Każda osoba mogła wybrać więcej niż jedno skojarzenie. Połowa respondentów wiąże Ośrodek Pomocy Społecznej z przyznawaniem zasiłków, udzielaniem pomocy potrzebującym, a co 5-ty ankietowany – z pracą z rodzinami patologicznymi. Niewiele osób kojarzy natomiast Ośrodek z działaniami na rzecz promowania aktywności społecznej (9%), organizowaniem imprez lokalnych (8%) oraz podnoszeniem kwalifikacji zawodowych (7%).

WYKRES 49. DZIAŁANIA KOJARZONE Z OŚRODKIEM POMOCY SPOŁECZNEJ W LIBIAŻU

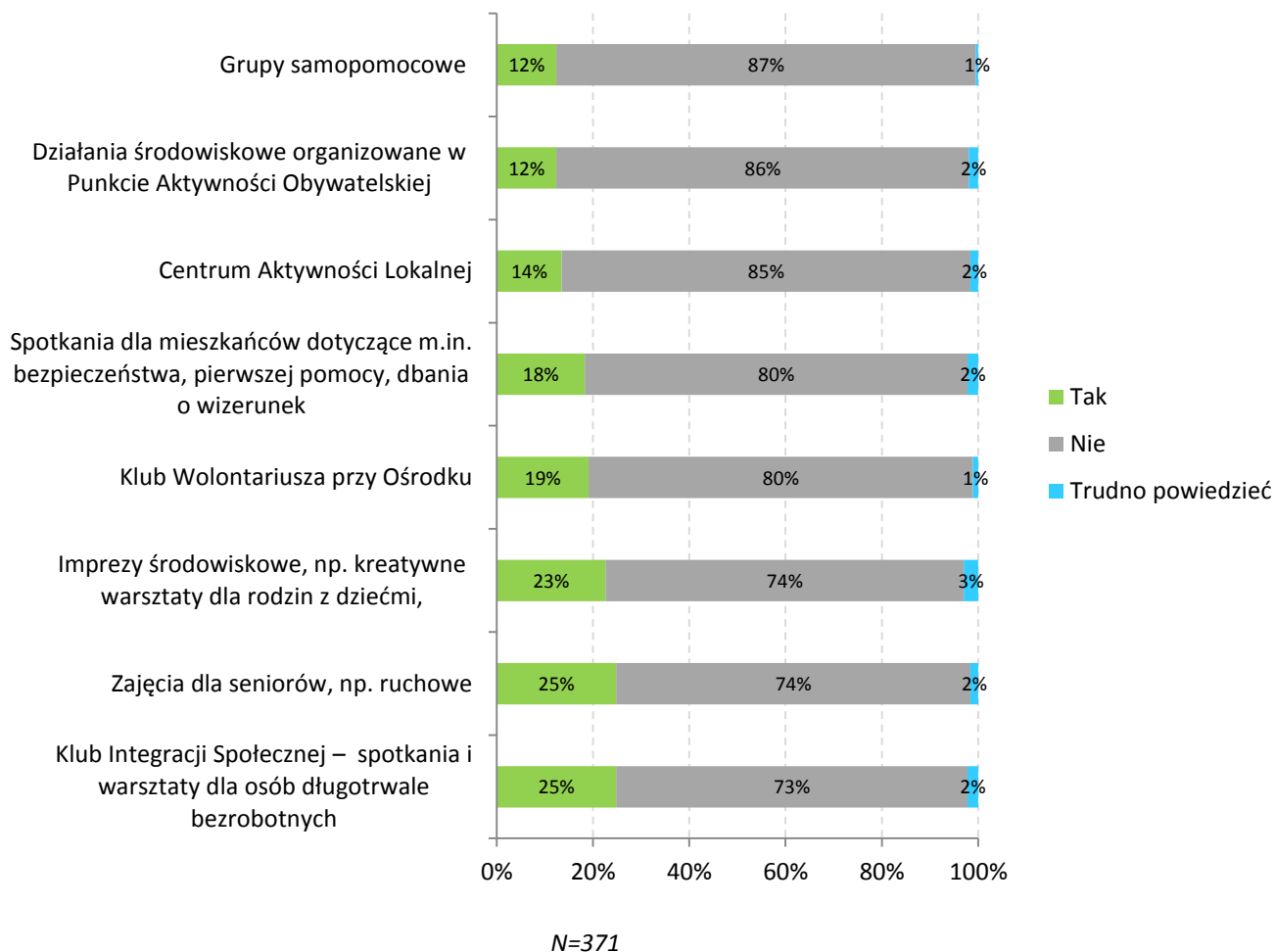

N=371

Ponadto 27 ankietowanych wskazało inne skojarzenia dotyczące pomocy różnym grupom osób potrzebujących (np. niepełnosprawnym, starszym, ubogim).

Bardzo ważnym obszarem działań Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu są działania mające na celu aktywizację społeczności lokalnej, takie jak imprezy środowiskowe, czy Centrum Aktywności Lokalnej. Ankieta miała sprawdzić także rozpoznawalność tych działań wśród mieszkańców gminy.

WYKRES 50. WIEDZA O DZIAŁANIACH OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W LIBIAŻU

Z powyższego wykresu wynika, że rozpoznawalność działań Ośrodka o charakterze aktywizacyjnym jest niewielka. Najwięcej osób słyszało o Klubie Integracji Społecznej (25%), zajęciach dla seniorów (25%) oraz imprezach środowiskowych (23%). Najmniej osób wie natomiast o grupach samopomocowych działających przy Ośrodku (12%), Punkcie Aktywności Obywatelskiej (12%) oraz Centrum Aktywności Lokalnej (14%).

VI. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI I PROBLEMÓW MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIAŻ NA PODSTAWIE BADAŃ JAKOŚCIOWYCH

W niniejszym rozdziale przedstawione zostaną szczegółowe wyniki badań jakościowych w odniesieniu do zidentyfikowanych we wstępnej fazie projektowania badań priorytetowych grup i obszarów problemowych w zakresie pomocy społecznej na terenie gminy Libiąż.

6.1. SYTUACJA I PROBLEMY RODZIN W GMINIE LIBIAŻ

Aby głębiej przyjrzeć się sytuacji rodzin w Libiążu oraz zdiagnozować najbardziej dotkliwe problemy, które zaburzają ich rozwój i prawidłowe wypełnianie swoich funkcji, w ramach badań przeprowadzono:

- 2 wywiady grupowe z przedstawicielami rodzin mających na utrzymaniu dzieci do 18 roku życia (w tym jeden z rodzinami wielodzietnymi) oraz
- 1 wywiad grupowy z przedstawicielami instytucji działających na rzecz wsparcia rodzin; wzięli w nim udział: pracownik socjalny i asystent rodziny z Ośrodka Pomocy Społecznej, wychowawca ze świetlicy środowiskowej oraz reprezentanci zespołów charytatywnych działających przy parafiach.

Na podstawie zebranych danych wyodrębniono najważniejsze problemy dotyczące rodzin w gminie Libiąż:

- **Bezrobocie**

Jednym z najważniejszych problemów dotyczących rodzin w gminie Libiąż są trudności ze znalezieniem pracy. Na terenie gminy funkcjonuje niewiele zakładów pracy, częstym zjawiskiem jest praca „na czarno” oraz zatrudnianie na umowy cywilnoprawne. W zdecydowanie gorszej sytuacji na rynku są kobiety:

„Mężczyźni jeszcze tą pracę znajdują, nawet na terenie gminy, ale dla kobiet pracy nie ma, kobiety są dyskryminowane, ze względu na dzieci”

„Brak pracy głównie dla kobiet, dla matek.”

Więcej o charakterystyce zjawiska, jego przyczynach i skutkach można przeczytać w *Rozdziale 6.6* poświęconym problemowi bezrobocia.

- **Brak mieszkań socjalnych**

- **Słabe warunki do godzenia życia zawodowego z wychowywaniem dzieci**

W gminie brakuje żłobków publicznych, za mało jest także miejsc w przedszkolach, a nie każdą rodzinę stać na opłacenie pobytu dziecka w placówce prywatnej. Osobom bezrobotnym trudniej jest dostać miejsce w przedszkolu:

„Ja nie pracuje, jestem bezrobotna i chciałam zapisać dziecko do przedszkola i jest zapisane, ale na liście rezerwowej, tylko dlatego, że ja nie pracuje. Jeżeli ja chcę tą pracę znaleźć muszę gdzieś dziecko zostawić a nie mam z kim. Takie zamknięte koło. Chciałoby się, a się nie da.”

Godziny działania przedszkoli są niedostosowane do godzin pracy rodziców, a dłuższy pobyt dziecka w placówce związany jest z koniecznością wniesienia dodatkowych opłat.

„Jeżeli oboje rodziców pracuje to wiadomo, że stać na to przedszkole, ale jest problem taki, że przedszkole jest u nas czynne od godziny 7 a jak ktoś pracuje na godzinę 6 i ja muszę przykładowo o wpół do 6 wyjechać do tej pracy i mąż tak samo, to ja nie mam co z dzieckiem zrobić”

„Nawet jeżeli te przedszkola są niby darmowe, to za dodatkowe godziny już trzeba zapłacić (bo do 5 było za darmo, a po pięciu godzinach już trzeba było płacić)”

- **Dominuje tradycyjny model rodziny i podział obowiązków między rodzicami**

Przeważnie kobiety zajmują się wychowaniem dzieci i domem, nawet jeśli podobnie jak mężczyźni wykonują pracę zawodową:

„Respondentka 1: To jest tak, że mąż musi pracować, a żona nawet jak pracuje to potem w domu dziećmi (się zajmuje).

Respondentka 2: Do tego jeszcze przygotować obiad, sprzątanie, naczynia.”

- **Niewystarczający czas poświęcany dzieciom**

W opinii uczestników wywiadu czas spędzany z dziećmi jest ograniczony do minimum, ze względu na obowiązki domowe oraz zawodowe, co może skutkować pogorszeniem relacji na linii rodzic-dziecko.

„Jeżeli człowiek nie złapie w danym momencie, umknie i tego już nie ma, tego się nie cofnie, nie wróci, bo nie da się nadrobić z dziećmi tego momentu, kiedy one akurat czegoś potrzebowały, a my akurat mieliśmy coś innego do zrobienia”

Stanowi to duży problem, zwłaszcza, że rodzice widzą **konieczność dużej pomocy dzieciom w nauce:**

„System szkoły jest na dzień dzisiejszy taki: szkoła zadaje, rodzic uczy, bo to jest tak, jeśli przychodzą dzieci do domu i człowiek z nimi nie siądzie, tak jak moi chłopcy w tamtym roku poszli sobie.”

„Człowiek po prostu musi poświęcić ten czas, usiąść z nim i uczyć tak, żeby to dziecko umiało.”

- **Brak miejsc do spędzania czasu z dziećmi (np. placu zabaw, kawiarni)**

Zdaniem rodziców uczestniczących w dyskusji nie wszyscy mają równy dostęp do infrastruktury - place zabaw są przede wszystkim w centrum Libiąża, brakuje ich na obrzeżach miasta i gminy, w parkach nie ma miejsc przystosowanych do potrzeb dzieci, brakuje także miejsc do wspólnego spędzania czasu przez dzieci i rodziców, np. kawiarni.

„U nas nawet przy przedszkolu nie ma placu zabaw”

„Fajny park przy kościele Przemienienia Pańskiego, ale co z tego, jak tam nic dla dzieci nie ma, chociaż jest fajnie, są drzewa, jest cień i faktycznie mogłyby dzieci się tam pobawić...”

„Ale nawet latem, żeby zrobić jakąś kawiarnię, żeby był kawałek placu zabaw, żeby można było usiąść z koleżanką jak dziecko się bawi... Tu nie ma po prostu gdzie wyjść.”

- **Mało rozbudowana oferta spędzania czasu wolnego dla młodszych dzieci oraz dla młodzieży**

W opinii respondentów na terenie gminy brakuje zajęć i oferty spędzania czasu wolnego dla młodszych dzieci – poniżej 6 roku życia oraz rodzinnych form rozrywki/rekreacji. Dużo lepiej jest natomiast z ofertą spędzania czasu wolnego skierowaną do starszych dzieci i młodzieży – większość uczestników zna różne instytucje realizujących takie działania, np. Libiąskie Centrum Kultury, które organizuje konkursy, zabawy, wycieczki, wyjazdy, Ośrodek Pomocy Społecznej organizujący w ramach wolontariatu korepetycje i zajęcia dodatkowe dla starszych dzieci i młodzieży, dwie świetlice oferujące darmowe zajęcia (basen, wycieczki) oraz Klub przy spółdzielni mieszkaniowej. Dzieci nie wszystkich respondentów korzystają jednak z tych działań, ze względu na brak informacji, problemy z dojazdem (konieczność dowożenia dzieci na zajęcia), nieatrakcyjność oferty dla części dzieci oraz niedostępność oferty w okresie wakacyjnym w świetlicach. Niektóre z zajęć dodatkowych są natomiast dodatkowo płatne, na co nie stać części rodziców, zwłaszcza z rodzin wielodzietnych.

- **Za mało miejsc spotkań dla młodzieży**

Obecnie dzieci spotykają się w domach, na Orliku oraz w „świetlicy Na Kosówkach”, jednak inne dzielnice nie mają takich miejsc:

„To jest tylko dla tej dzielnicy. Moim zdaniem w każdej dzielnicy powinno być takie miejsce dzieci i młodzież mogłaby się spotykać.”

„To chodzi o coś takiego jak jest ta świetlica na Kosówkach, jest pomieszczenia gdzie dzieci mają ping-ponga, mają plac zabaw, mają sale, ogólnie mogą sobie tam przyjść, posiedzieć, spotkać się, żeby takich miejsc więcej było. Bo jest tylko jedna dzielnica na cały Libiąż gdzie jest coś takiego”

- **Łatwy dostęp w gminie do używek: alkoholu, narkotyków**

„Dostępność do używek, dzieci mają szansę kupić papierosy, alkohol i to jest problem i to nie tylko wśród wyrośniętych nastolatków, ale ja często widzę takie można powiedzieć „szczyłe”, jeszcze mają mleko pod nosem i chodzą z papierosami.”

Pojedyncze osoby zgłaszały problemy wychowawcze związane z „próbowaniem” przez dzieci (nastolatki) papierosów, alkoholu, narkotyków. W jednej z rodzin było to związane z trudną sytuacją rodzinną – rozwodem rodziców. Większość uczestników badania uważa, że jest to znamieny problem libiąskiej młodzieży.

- **Małe wsparcie dla samotnych matek**, trudna sytuacja finansowa, część osób nie stać na np. wyjazdy
- **Problemy z dojazdem do szkół, brak autobusu szkolnego**,
- **Problemy z dostępem do służby zdrowia**, m.in. lekarzy specjalistów dziecięcych (np. laryngolog dla dzieci poniżej 2 r.ż.). Konieczność dojazdów do lekarzy w innych miastach regionu jest zwłaszcza uciążliwa dla rodzin uboższych, posiadających niepełnosprawne dziecko
- **Brak psychologa dziecięcego** dla dzieci do 6 roku życia, brak lekarzy specjalistów

„Takiego, żeby umiał np. zakwalifikować dziecko, czy ma ono np. wstępne ADHD czy to jest dziecko, które ma jakieś problemy, takiego żeby porozmawiał z rodziną.”

„Tak, małe dzieci, żeby zdiagnozować jakieś braki, sprawdzić czy dobrze się zachowują.. Bo człowiek chce dbać o dziecko i chce coś temu dziecku dać, ale trudno powiedzieć czy dziecko się źle zachowuje, bo ma taką rodzinę a nie inną czy ono jest jakieś chore...”

Na tym tle szczególnie trudna jest **sytuacja rodzin wielodzietnych**:

- **Trudna sytuacja materialna**, konieczność znalezienia dodatkowej pracy, żeby zaspokoić potrzeby rodziny

„Moderatorka: trudna sytuacja finansowa – to jest problem wszystkich rodzin w Libiążu, czy wielodzietnych?

Respondentka: Wszystkich, Ale wiadomo, im więcej dzieci tym więcej się wydaje pieniędzy. Powiedzmy mamy tyle samo pieniędzy, co ten co ma jedno dziecko, u nas to jest narastający koszt.”

„Pracuje dużo, żeby zarobić, mamy duży dom, trzeba opał kupić, trzeba dzieciom kupić książki teraz, także jest tylko na noc. Idzie do jednej pracy, później do drugiej. Ja też pracuje i zostawiamy dzieci same (...) a pieniędzy jak nie ma to idzie się do kolejnej pracy, albo na umowę zlecenie albo gdzieś na czarno, bo inaczej się nie da.”

Rodziny wielodzietne często muszą zrezygnować z zaspokajania części potrzeb, np. wyjazdów na wakacje, wyjść do kina, na basen ze względu na wysokie koszty, które znacząco wzrastają w sytuacji posiadania większej liczby dzieci.

„Moje dzieci były takiego przekonania ‘mamo ja chce iść na aikido’ albo córka Wiktoria chciała iść na lekcje tańca, no jak mam ją wysłać tam jak jedna czy dwie lekcje, czy na miesiąc się płaciło 50 złotych, razy 3 to jest 150. A skąd to 150 wyciągnąć jak się nie ma. Nawet na jedzenie brakuje do tego 10 czy 15, a dzieci chcą, trzeba im wytłumaczyć, że po prostu nie ma pieniędzy i nie da rady.”

Rodziny, w których dochód na osobę nie przekracza 456 zł netto mogą otrzymać dofinansowanie, tzw. „wyprawki szkolne”. Dofinansowanie działa jednak na zasadzie refundacji poniesionych kosztów, co dla niektórych rodzin stanowi poważny kłopot:

*„Respondentka 1: utrzymuje z bardzo cienkich pieniędzy, bo z niecałego tysiąca i dzieci mają przyznaną tą wyprawkę i pierwsze muszą pożyczać pieniądze od znajomych i później zwracam.
Respondentka 2: A nie każdy nawet ma od kogo pożyczyć.”*

Respondentki zwracały także uwagę na brak ulg dla rodzin wielodzietnych, np. w komunikacji miejskiej.

- **Podział obowiązków opiekuńczo-wychowawczych jest szczególnie trudny**, gdy oboje rodziców łączy pracę zawodową z opieką na dziećmi, wtedy często starsze dzieci włączane są w opiekę nad młodszymi.

„Ale musiałam wypracować sobie dużo w domu, żeby te obowiązki jakoś podzielić, tym bardziej, że ja teraz zaczęłam pracować. Z tym rzeczywiście było ciężko, na początku dzieci buntowały się no, ale nie mieli innego wyjścia, dzisiaj już umieją się w tym odnaleźć, jakoś to się łączy, ale nie jest łatwo. Mam dwóch dziesiętnastolatków i oni też chcą gdzieś wyjść, ale oni już w tygodniu się umawiają, kiedy który wychodzi, także oni się dogadują, bo ktoś musi z córką najmłodszą zostać.”

- **Konieczność poświęcania dużej ilości czasu dzieciom, zwłaszcza pomoc w nauce.** Nie zawsze udaje się jednak znaleźć czas dla wszystkich dzieci.

W dyskusji eksperckiej dotyczącej sytuacji rodzin w gminie Libiąż wzięli udział przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji zajmujących się pomocą rodzinie i dziecku. Ich opinie nie temat głównych problemów libiąskich rodzin w przeważającej mierze zgadzały się z wnioskami płynącymi z wywiadów grupowych. Z tego względu w dalszej części rozdziału nie omawiano powtórnie tych wyników, przedstawiono natomiast nowe informacje, które wcześniej nie zostały opisane.

- **Przemiany modelu rodziny:** wzrost liczby związków nieformalnych, samotne rodzicielstwo.

- Pogłębiające się **dysfunkcje rodzin związane z uzależnieniem od alkoholu**, negatywne wzorce związane z problemem alkoholowym

„Najbardziej tym problemem to jest alkohol nieszczęsny. Taki był kiedyś stereotyp, że jak górnik wyjechał na górę to musiał grzotnąć piwo, mówiąc takim prostym językiem. Musiał napić się piwa, niestety to działa z pokolenia na pokolenie. Ci synowie widzieli, że tata rządzi i tak ma być.”

Bardzo często problem uzależnienia od alkoholu współwystępuje z problemem przemocy w rodzinie.

- Pogłębiająca się **bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych**, nieumiejętność nawiązania kontaktu z dzieckiem

„(rodzice) mają czas (dla dzieci), tylko nie umieją tym czasem gospodarować. Matka woli np. przesiadzić przy komputerze, mało czasu tym dzieciom poświęcają, mówię tu o rozwoju dziecka- mało czasu poświęcają, nie umieją.”

„Brakuje jakiejś edukacji tych rodziców, jak rozmawiać, ja wychowywać, jakie mają potrzeby

„Respondentka 1: Niechby nawet jakieś spotkania: dzisiaj matki dzieci w wieku 1-3 się spotykają, żeby choćby sobie powymieniały się informacjami, dzieci się zabawią czy tam panie terapeutki czy jakaś pomoc, czy terapeutki się nimi zajmą. A matki powypieniają się doświadczeniami, przepisami, informacjami, poplotkują. Prawda?

Respondentka 2: Takie grupy wsparcia, tak żeby pokazać, że można się z dziećmi bawić, czy zrobić coś z papieru, są takie mamy co mają taki dar.”

Konsekwencją niewydolności rodziny w wypełnianiu swoich funkcji jest wzrastająca liczba dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

- Brak chęci współpracy z OPS i poprawy swojej sytuacji

„Nie chcę współpracować, mimo że mamy takie narzędzia, mamy terapeutów, psychologów, mamy poradnię pedagogiczno-wychowawczą, mamy asystentów rodziny. Tych środków jest dużo, ale cóż- my jesteśmy bezsilni. My podajemy, wskazujemy tą formę pomocy, no każdemu szansę się daje, ale zazwyczaj się to kończy niestety na odbieraniu dzieci. Najczęściej w związkach konkubenckich

Dla uzupełnienia badań prowadzonych w ramach projektu można przywołać wyniki badań zrealizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu w 2012 r. odnośnie kondycji rodzin w gminie Libiąż. Poniżej przedstawiono najważniejsze wyniki badania.

RYSUNEK 9.

Sytuację materialno-bytową w rodzinach w gminie Libiąż jako dobrą, lecz wymagającą wsparcia i pomocy w wypełnianiu niektórych swoich funkcji, oceniło 55 osób. Tylko 3 osoby wskazały, że rodziny funkcjonują prawidłowo.

Jako najczęściej występujące problemy w rodzinie ankietowani wskazali: występowanie bezrobocia (83 osoby), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (74 osoby), ubóstwo, niewystarczające dochody (67 osób), brak umiejętności komunikacji (65 osób), uzależnienia (61 osób), brak wzorców – dziedziczenie negatywnego stylu życia (60 osób), osłabienie więzi rodzinnych (59 osób).

Dominujące przyczyny występowania problemów w rodzinach respondenci wskazywali czynniki tj. brak pracy (102 osoby), złą sytuację materialną (97 osób), zbyt małą ilość czasu poświęconego dzieciom (87 osób), konieczność wyjazdu za granicę w celu poszukiwania pracy przez jednego lub obojga rodziców (79 osób), samotne wychowywanie dzieci przez jednego z rodziców (69 osób), brak "nadzoru społecznego", anonimowość, brak zainteresowania środowiska lokalnego (63 osoby).

Oceniając natężenie problemów w rodzinach 113 ze 128 osób ankietowanych wskazało na tendencje wzrostową występujących problemów, tylko 3 osoby stwierdziły, że tendencja jest malejąca, pozostałe określiły jako tendencje utrzymującą się na stałym poziomie.

Notatka metodologiczna: Badania zostały przeprowadzone w 2012 r. Ankiety dystrybuowano wśród mieszkańców gminy - dobór próby miał charakter dogodnościowy (badania nie są reprezentatywne). Uzupełnione kwestionariusze uzyskano od 128 mieszkańców gminy.

Na podstawie wyników badań jakościowych można sformułować następujące propozycje działań na rzecz wsparcia rodzin w Libiążu:

- ⇒ Poprawa dostępu do przedszkoli i żłobków – większa liczba miejsc, bardziej dopasowane godziny funkcjonowania
- ⇒ Poprawa infrastruktury – więcej placów zabaw, miejsc do bezpiecznego spędzania czasu z dzieckiem
- ⇒ Wsparcie finansowe i rzeczowe dla rodzin w trudnej sytuacji materialnej
- ⇒ Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych dla rodzin w trudnej sytuacji mieszkaniowej, osób doświadczających przemocy
- ⇒ Wspieranie rodziców w pełniowaniu funkcji wychowawczych – „Szkoly dla rodziców” pokazujące jak rozmawiac z dziećmi, budowac relacje, rozwiazywac konflikty.
- ⇒ Tworzenie grup spotkań dla rodziców np. Kluby Rodziców, w których mogą uczestniczyć rodzice wraz z małymi dziećmi, aby wspólnie spędzić czas, wymieniać się doświadczeniami, problemami, poznać różne zabawy rozwijające dzieci itp.
- ⇒ System zniżek dla rodzin wielodzietnych („Karta rodziny” - np. zniżki do kina, na basen, dofinansowanie wycieczek, biletów komunikacji miejskiej)
- ⇒ Organizacja oferty spędzania czasu wolnego dla rodziców z małymi dziećmi (do lat 6)
- ⇒ Promowanie wspólnego, rodzinnego spędzania wolnego czasu, np. pikniki rodzinne

- ⇒ Edukowanie rodziców odnośnie różnych zagrożeń oraz sposobów ich rozpoznawania i reagowania na nie (np. narkotyki, dopalacze, przemoc).
- ⇒ Budowanie szerszej współpracy między szkołą a rodzicami - włączanie rodziców w życie szkoły.
- ⇒ Promowanie wolontariatu, zwłaszcza wśród ludzi młodych
- ⇒ Darmowe porady prawne dla rodzin

6.2. SYTUACJA MŁODZIEŻY

Młodzież jest grupą społeczną o specyficznych problemach i potrzebach. Z uwagi na fakt, że w okresie bezpośrednio poprzedzającym osiągnięcie dorosłości kształtuje się świadomość i tożsamość młodego człowieka, młodzież stanowi niezwykle ważną grupę adresatów działań prowadzonych w środowisku lokalnym. Problemy i oczekiwania młodzieży oraz sposób postrzegania rzeczywistości przez młodych ludzi powinny stanowić istotną przesłankę w procesie tworzenia lokalnych polityk publicznych, które wpływają na jakość życia mieszkańców.

Na etapie diagnozowania lokalnych problemów społecznych, w gminie Libiąż przeprowadzono badania jakościowe z przedstawicielami młodzieży, a także z reprezentantami instytucji i organizacji pracujących na rzecz młodzieży. Zogniskowane wywiady grupowe służyły:

- identyfikacji problemów i potrzeb młodzieży zamieszkującej na terenie gminy Libiąż
- zdiagnozowaniu aktywności społecznej/obywatelskiej libiąskiej młodzieży – czy młodzi ludzie są aktywni, w jaki sposób przejawia się ich aktywność/brak aktywności, czy interesują się tym co dzieje się w Libiążu, czy i jakie dostrzegają problemy społeczne
- rozpoznaniu jakie działania są podejmowane w gminie na rzecz młodzieży i jaka jest ich skuteczność oraz co powinno się robić w przyszłości na rzecz rozwiązywania problemów młodzieży i pobudzania aktywności młodych ludzi

MŁODZIEŻ O SOBIE

W zogniskowanym wywiadzie grupowym z przedstawicielami młodzieży z gminy Libiąż uczestniczyło 9 osób w wieku 14-19 lat, w tym 4 kobiety i 5 mężczyzn.

Młodych ludzi zapytano o to, jakie problemy są typowe dla młodzieży zamieszkującej w Gminie Libiąż. Pytano zarówno o problemy na gruncie szkoły, relacji rówieśniczych, rodziny, a także o kwestie związane z uzależnieniami i przestępczością.

- **Szkoła**

W opinii uczestników badania problemy w szkole się zdarzają, podobnie jak w innych miastach, są gorsi i lepsi uczniowie, co szczególnie widać to w mniejszych szkołach. Młodzi ludzie zwrócili jednak uwagę na różnice w poziomie nauczania w szkołach na terenie powiatu podkreślając lepszą pozycję szkoły w Chrzanowie:

„jak u mnie chodzą do klasy osoby z Chrzanowa, to widzę, że są lepiej nauczeni w gimnazjum”

„mało osób z Libiąża idzie do lepszych szkół”

- **Relacje rówieśnicze**

Młodzi ludzie zwrócili uwagę na problem agresji w relacjach rówieśniczych, podkreślając jednocześnie, że nie jest to powszechny problem, a takie przypadki zdarzają się wszędzie.

Występowanie agresji wiązali ze środowiskiem, z jakiego wywodzi się młodzież i z tym, w jaki sposób młodzi ludzie zostali wychowywani przez rodziców.

„w całej Polsce są przypadki, Libiąż nie jest wyjątkiem”

„różnie bywa, zależy kto, z jakiego środowiska”

„wszystko zależy, jak kto został wychowany przez rodziców i jaki ich życie na co dzień wygląda”

- **Rodzina**

Młodzież dostrzega problemy w relacjach rodzinnych na linii rodzice-dzieci. Problemy wychowawcze zdarzają się w wielu rodzinach, ale ostrą formę przybierają w mniejszości przypadków. Problemy w rodzinie młodzi ludzie wiążą z ubóstwem, bezrobociem i alkoholizmem.

„jeśli to jest taka rodzina biedniejsza, to czasem jakieś problemy są, jak rodzic straci pracę i wpada w alkoholizm”

- **Nałogi i uzależnienia**

Uczestnicy badania wskazali na powszechność uzależnienia od papierosów – według nich bardzo dużo młodych ludzi pali i często dzieje się to na terenie szkoły. Mniejszym problemem jest uzależnienie od narkotyków – problem ten dotyczy pojedynczych osób;

„ogólnie w przerwach, w czasie lekcji jest tego dużo” – papierosy

„pojedyncze osoby, ale na większą skalę to jeszcze nie ma” – narkotyki

- **Przestępczość, wandalizm**

Dużo poważniejszym problemem jest wandalizm młodzieży, przestępczość – widać to na boiskach, młodzi ludzie niszczą ławki, budynki, przystanki. Według uczestników badania takie zachowania wynikają częściowo z tego, że młodzi ludzie nie mają co ze sobą zrobić. Z jednej strony nie widzą atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, z drugiej takie zachowanie pozwala im zaistnieć w grupie rówieśniczej. W opinii badanych, dla skanalizowania takich problemów potrzebne jest miejsce, gdzie młodzież mogłaby aktywnie spędzać czas, niezależnie od pory roku:

„aqua-park byłby dobrym rozwiązaniem nawet na zimę, tam się będzie mogło iść, kiedy się będzie chciało”

- **Aktywność młodzieży, zainteresowania, czas wolny**

Młodzi mieszkańcy Gminy Libiąż, uczestniczący w badaniu, zwrócili uwagę na brak miejsca spotkań dla młodzieży, brak atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży, ale też na brak zainteresowań u młodzieży. Część pozalekcyjnych zajęć edukacyjnych i rozwijających zainteresowania jest płatna. Większe możliwości są w zakresie zajęć sportowych, ale stan infrastruktury budzi zastrzeżenia:

„a nawet, jeśli ma już takie zainteresowanie, to nie ma go gdzie rozwijać, bo mamy niby szkołę muzyczną I stopnia, ale jest płatna, a takie darmowe zajęcia by się przydały”

„zrobili boiska, ale one są w ciężkim stanie”

„chociażby na kopalni, no siatek tam nie ma chyba od 3 lat(...) nikt się tym nie zajmuje”

„za mało pieniędzy jest też na sport”

W Gminie brakuje także wydarzeń o charakterze kulturalno-rozrywkowym – koncertów, festiwali, projekcji kinowych, a jeśli już takie są, to nie spełniają oczekiwań:

„są tylko dni Libiąża i koniec”

„nie muszą być jakieś gwiazdy co miesiąc, tylko nawet jakieś lokalne zespoły”

„multikino z 3d z jakimiś nocami filmów, to by przyciągnęło dużo ludzi”,

„kino jest w Libiążu, ale w kiepskim stanie i filmy są grane z dużym opóźnieniem”

„żeby iść do kina, to już lepiej jechać do Oświęcimia i zapłacić za dojazd”

Według badanych, w Gminie nie ma pomysłów na to co można by zrobić dla młodzieży, brakuje pomysłów na atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego, a także na to jak zachęcić młodzież, potrzeby i problemy młodzieży nie są też traktowane priorytetowo:

„nikt wprost nie zapytał młodzieży co by chcieli”

„budują parkingi a nie coś co by się przydało”

„wystarczy wyjść z jakąś inicjatywą, np. są korty w Libiążu, można zorganizować jakieś bezpłatne zawody, nie widzę jakiś takich pomysłów”

„mamy trochę dużo tych łąk, mógłby się jakiś aqua-park pojawić, taki rozwinięty, bo mamy tylko basen odkryty i w zapłakanym stanie”

„chociaż w jakimś planie długoterminowym go umieścić (aqua-park), bo o tym to już słyszeliśmy parę lat i nie widzę żeby coś się ruszyło”

Badani dostrzegali pewne działania, skierowane do ludzi młodych, które podejmuje się w gminie, uznając je jednocześnie za niewystarczające. Większość zajęć ma charakter sportowy. Poza tym oferta dla młodzieży nie zawsze do niej w skuteczny sposób dociera, działania są słabo nagłaśniane, młodzi ludzie mają problem z wyszukiwaniem takich informacji.

„w LCK czasem coś robią, ale to jest takie nic praktycznie – zdarzają się tam turnieje, jakieś pojedyncze, ale to bardziej dla młodszych 10-12 lat”

„jest coś, jakieś kursy karate, ale to jest w ogóle nie nagłaśnione – za mało informacji, samemu trzeba sobie szukać”

„większość rzeczy jest związana ze sportem, a nie wszyscy mają do tego predyspozycje”

Młodzi mieszkańcy Gminy Libiąż identyfikują problemy występujące w ich środowisku, wiedzą czego im brakuje, ale **nie próbują podejmować żadnych działań na rzecz rozwiązywania swoich problemów** i zaspakajania potrzeb. Nie wiedzą też do kogo mogliby się w takiej sprawie zwrócić.

Przedstawiciele młodzieży uczestniczących w badaniu spytano także **czy obok problemów swoich lub problemów grupy rówieśniczej dostrzegają w swojej gminie inne problemy społeczne**. Zdecydowana większość badanych (7 osób) zwróciła uwagę na problem uzależnienia od alkoholu. Według młodzieży alkoholizm jest powszechnym zjawiskiem w Libiążu:

„wystarczy przejść się po Libiążu, są stali bywalcy”

Ponad połowa badanych wskazała na bezrobocie, a blisko połowa na problem przestępczości nieletnich.

W odniesieniu do najczęściej wskazywanego problemu uzależnienia, młodzi ludzie poddawali w wątpliwość istnienie w Libiążu takiego miejsca, w którym osoby uzależnione mogłyby walczyć z nałogiem. Jedna osoba wiedziała, że w Libiążu działa grupa „AA” oraz funkcjonuje GKRPA, ale pozostałe osoby nie były przekonane co do skuteczności działania tych podmiotów:

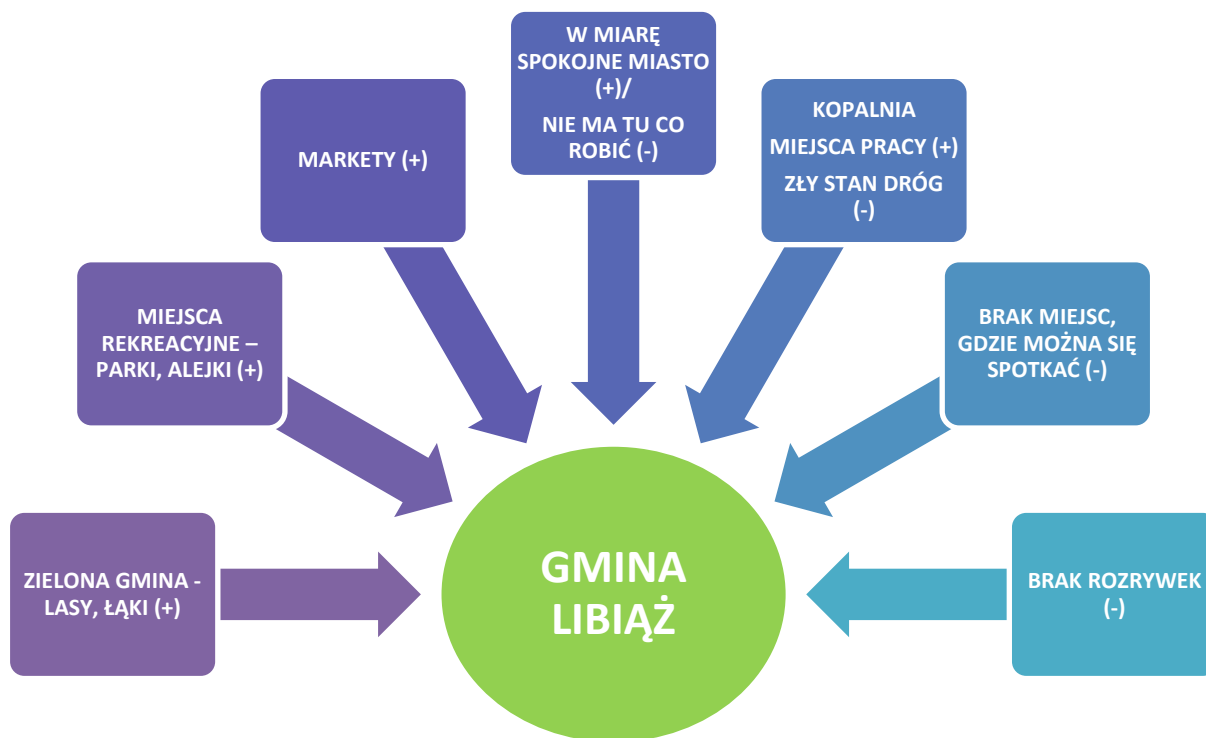
„Nie ma w Libiążu takiego miejsca, gdzie te osoby mogłyby walczyć z nałogiem”

„jest AA, jest jakaś komisja rozwiązywania problemów alkoholowych”

„pytanie czy próbuje się jakoś walczyć czy te instytucje po prostu są?”

Uczestniczącą w badaniu młodzież poproszono zapytano również o to, **z czym kojarzy im się gmina Libiąż**. Wśród skojarzeń pojawiały się zarówno pozytywne jak i negatywne. Większości młodych ludzi Libiąż kojarzy się z kopalnią. Jest to miejsce, które wyróżnia gminę i zapewnia większość miejsc pracy. Z drugiej strony ma też negatywny wpływ na środowisko, w tym stan lokalnych dróg. Libiąż, w opinii badanych to także „zielona” gmina obfitująca w lasy i łąki oraz tereny rekreacyjne w postaci parków i alejek. To także, jak określili badani „zagłębienie marketów”. Obok pozytywnych skojarzeń, gmina budzi też negatywne emocje – młodzi ludzie swoje miejsce zamieszkania utożsamiają z wieloma deficytami: brakiem miejsc spotkań, brakiem atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego czy brakiem rozrywek.

RYSUNEK 10. MAPA SKOJARZEŃ DLA GMINY LIBIAŻ

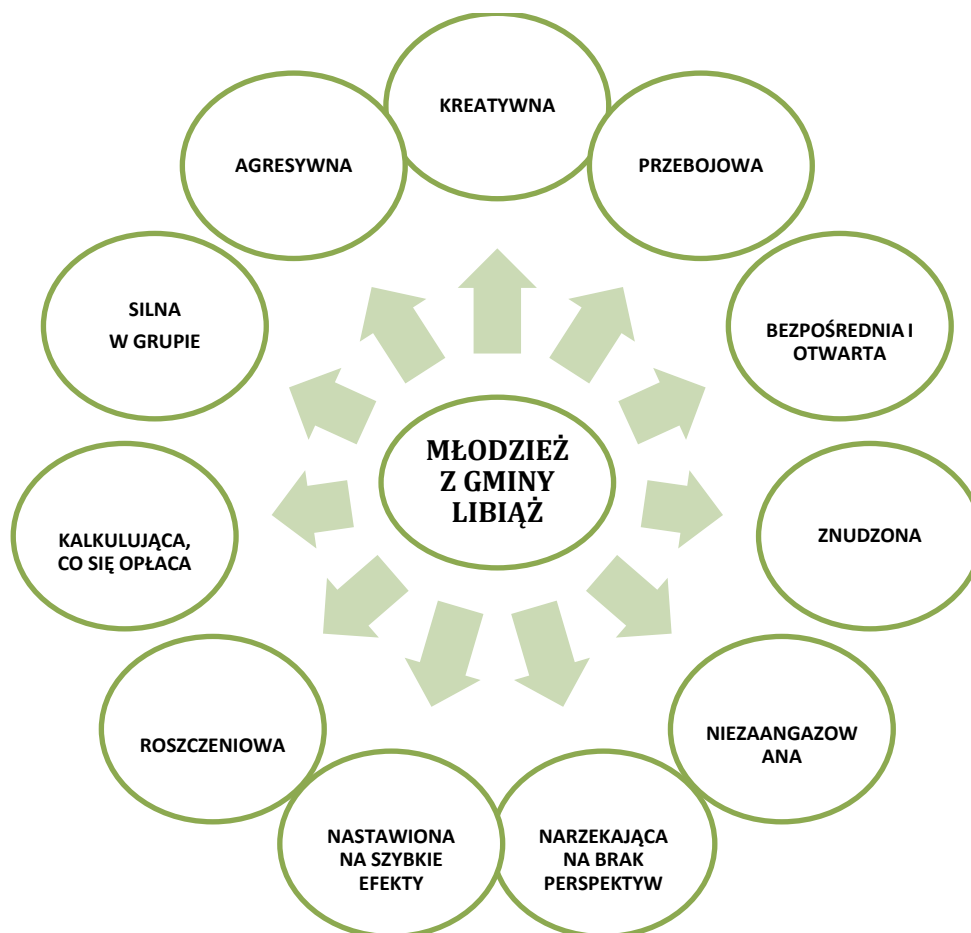

INSTYTUCJE O MŁODZIEŻY

Obraz młodego pokolenia w gminie Libiąż uzupełniają informacje uzyskane od przedstawicieli instytucji i organizacji, działających na rzecz ludzi młodych. W zogniskowanym wywiadzie grupowym poświęconym sytuacji młodzieży udział wzięło 5 osób reprezentujących: Świetlicę Środowiskową, Libiąskie Centrum Kultury, Ośrodek Pomocy Społecznej, Bibliotekę, szkołę.

Uczestników badania spytano o to, jakie skojarzenia budzi u nich libiąska młodzież. Większość skojarzeń miała negatywny wydźwięk. Badani wskazywali, że młodzież jest roszczeniowa – dochodzą swoich praw i potrzeb, a zapominają o swoich obowiązkach, młodzi ludzie narzekają na brak perspektyw, ale jednocześnie nie angażują się w żaden sposób w działania na rzecz poprawy swojej sytuacji, są nastawieni na szybkie działanie, oczekują natychmiastowych efektów – kiedy przychodzi do jakiś konkretnych działań, które mają mieć efekt długofalowy, to się wycofują. Młodzi ludzie kalkulują czy dane działanie im się opłaca i dopiero wtedy się na nie decydują, bardzo otwarcie mówią, jeśli coś im nie odpowiada.

RYSUNEK 11. MAPA SKOJARZEŃ DLA MŁODZIEŻY Z GMINY LIBIAŻ

To, jaka jest młodzież, wiąże się bezpośrednio z problemami, jakie występują wśród młodych ludzi. Badani, w oparciu o swoje doświadczenia w pracy z młodzieżą, wymienili szereg takich problemów, zastanawiali się nad ich przyczynami i sposobami rozwiązań.

- **Brak atrakcyjnej i bezpłatnej oferty spędzania czasu wolnego**

Według badanych problem ten wysuwa się na pierwsze miejsce. I nie chodzi tu o to, że nie ma żadnej oferty – bo lokalne instytucje i organizacje podejmują różne działania na rzecz młodzieży, proponują różne zajęcia, tyle, że z jakichś względów młodzież nie chce z nich korzystać. Być może chodzi o to, że nie są one trafione, że nie są atrakcyjne dla młodych ludzi lub do nich nie przemawiają:

„te wszystkie instytucje: szkoły, dom kultury i biblioteka wymyślają oferty dla młodzieży. My tak się staramy, a w gruncie rzeczy nie ma tego odzew ze strony młodzieży.”

„Realizowany był projekt z funduszy unijnych, było wszystko darmowe, młodzież nie chciała jechać na wycieczkę bo im się nie chce, oni nie chcą jechać, im zostawiona była inicjatywa, mogli wybrać gdzie chcą jechać i co chcą zobaczyć, to w zasadzie pomysłów nie mieli wcale.”

- **Nastawienie na szybkie efekty „tu i teraz”, brak konsekwencji, niska motywacja**

Przedstawicielom młodego pokolenia brak cierpliwości, motywacji i konsekwencji. Młodzież jest nastawiona na to, co tu i teraz. Nie chcą czekać na efekty, oczekują natychmiastowych rezultatów, dlatego trudno zaangażować ich w długofalowe działania:

„Oni się często zapalają jak już się zaangażują, zapalają się a potem się szybko z tego wycofują, taki słomiany zapach”

- **Konflikty w rodzinie, z rówieśnikami, niezrozumienie ze strony dorosłych**

Konflikty w rodzinie czy z rówieśnikami zdarzają się jak wszędzie, ale ważniejszy jest brak zrozumienia ze strony dorosłych, przekładający się na niezauważanie czy marginalizowanie potrzeb młodzieży i prowadzący do konfliktów i innych problemów:

„oni się czują niezrozumiani, czują, że nie potrafimy odczytywać ich prawdziwych potrzeb”

- **Agresja**

Badani zwrócili uwagę na problem agresji wśród młodzieży i na nasilanie się tego zjawiska u młodych dziewczyn. Agresja przybiera różne formy nie tylko fizyczne, ale i słowne. Badani przyczyn zachowań agresywnych dopatrują się w nieumiejętności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami, rozmawiania o problemach czy rozwiązywania konfliktów:

„A ta agresja też moim zdaniem wynika z tego właśnie co mówiliśmy, że oni nie lubią odraczać jakichś efektów potrzeb, czyli nie osiągnąłem teraz tutaj, to jest jakaś porażka, nie umieją sobie radzić z tymi porażkami i muszą gdzieś rozładować tą złość, nie mają też takiej komunikacji w rodzinie czy wśród rówieśników, nie umieją ze sobą rozmawiać, nie umieją rozwiązywać konfliktów Jak nie osiągnąłem, teraz celu no to już jest agresja bo coś się nie udało, młodzi źle znoszą porażki”

- **Brak autorytetów, w tym lokalnych autorytetów**

Negatywne cechy i zachowania młodzieży są wzmacniane przez brak autorytetów, do których można by się odwołać, w tym także lokalnych autorytetów. Trudno znaleźć pozytywny przykład, wzbudzający u młodzieży szacunek i chęć naśladowania.

- **Brak pomysłu na siebie, brak jakiegokolwiek wizji przyszłości**

Według badanych, młodzi ludzie nie są w pełni ukształtowani, nie mają pomysłu na siebie, ambicji, ani wizji swojego życia w przyszłości. W szkole, w większości, utrzymują niezbędne minimum, żeby przejść z klasy do klasy. Są jednostki, które się wyróżniają, ale to jest niewielki odsetek. Taka sytuacja może wynikać zdaniem badanych z kilku różnych czynników. Młodym ludziom brakuje motywacji, nie chcą się uczyć i starać, skoro i tak mogą mieć problemy ze znalezieniem pracy. W związku z dużym bezrobociem młodzież ma wiele takich przykładów w swoich rodzinach. Rodzice też częściej wolą mówić o problemach, niż podejmować działania na rzecz ich rozwiązywania. Wszystkie te czynniki mają wpływ na postawę i aspiracje młodzieży:

„u nas w Libiążu jest bardzo trudno o prace jakkolwiek, dlatego brakuje im tej motywacji”

- **Nałogi, uzależnienia**

Badani mają świadomość istnienia problemu uzależnień wśród młodego pokolenia, ale podkreślają, że skala tych problemów nie jest duża, choć część problemów jest na pewno ukryta. Poważnym zagrożeniem jest fakt, że dzisiejsza młodzież to pokolenie komputera i Internetu. Młodzież potrafi posługiwać się nowymi technologiami, ale zajęciom tym poświęca zbyt dużo czasu i często niekoniecznie w rozwijający sposób. W rezultacie żyjący w sieci młodzi ludzie, nie mają gdzie rozładować swojej energii, co jest źródłem wielu innych problemów:

„problemy z nałogami i uzależnieniami na pewno istnieją, ale nie są jakoś bardzo widoczne, być może jest to ukryty problem, młodzież nie chce o tym mówić”

„nie ma potrzeby podejmowania działań interwencyjnych, ale konieczna jest profilaktyka”

„nie mają gdzie rozładować swojej energii, mają mało ruchu, przemieszczają się głównie samochodami, nie chcą się męczyć, zwalniają się z w-fu”

- **Wandalizm, przestępczość brak poszanowania dobra wspólnego**

Poważnym problemem, będącym w części pochodną stylu życia młodzieży – konsumpcyjne nastawienie i brak poszanowania dobra wspólnego – są wykroczenia i łamanie prawa. Młodzież posuwa się do drobnych, aczkolwiek szkodliwych społecznie przestępstw:

„Wandalizm jest niestety. Nie moje to można wszystko zniszczyć. To jest właśnie ten brak odpowiedzialności i agresja, gdzieś to trzeba rozładować”

„Kradzieże też się zdarzają. Niszczenie mienia, zniszczone przystanki, porysowany samochód, rozbita latarnia, ławki przewracane, to są przestępstwa tego kalibru”

Uczestniczącym w badaniu przedstawiciele instytucji i organizacji pytano o to, **do kogo młodzi ludzie zwracają się ze swoimi problemami i potrzebami.**

Z doświadczenia badanych wynika, iż młodzież w większości przypadków próbuje rozwiązywać swoje problemy przy wsparciu rodziny. Jeśli rodzina dobrze funkcjonuje, młodzi ludzie zwracają się z problemami do rodziców. Zdarza się, że przychodzą po pomoc do instytucji, ale muszą kogoś wcześniej znać, mieć zaufanie, albo dopiero wtedy, gdy to już jest bardzo poważny problem.

„Zdarza się, że przychodzą i mówią o swoich problemach, ale to trzeba też wcześniej złapać z nimi lepszy kontakt wcześniej. Jeśli ma się przyjść do osoby obcej, której się nie zna, a która oferuje pomoc, to rzadko się zdarza, żeby ta osoba przyszła do niej z problemem. Oni muszą mieć osoby zaufane”

„Jeżeli to jest konflikt czy problem na samym początku, gdzie nie jest jeszcze bardzo zastrzony, no to raczej nie do instytucji. Jeżeli już faktycznie się pojawia,

„że tak powiem na ostrzu noża, to wtedy do ośrodka tak jak do nas czy pewnie u was na świetlicy, wychodzi jak już jest faktycznie źle, nie przychodzi się na początku po pomoc”

Co ciekawe, według przedstawicieli instytucji i organizacji pracujących z młodzieżą, młodzi ludzie nie szukają pomocy wśród swoich rówieśników:

„ (...) młodzież jest inna w kontaktach indywidualnych z nami, przed rówieśnikami kreują się, w grupie trzeba być twardym i nie pokazywać swoich słabych stron. Jak się z nimi rozmawia to zawsze proszą, żeby gdzieś to nie wyszło, i tylko wtedy chcą rozmawiać, kiedy mają potwierdzenie, że to gdzieś nie wyjdzie. Natomiast wśród rówieśników na pewno to jest takie niepopularne mówienie, że coś jest nie tak, że ktoś jest słaby, że ma jakieś słabości. Trzeba trzymać fason, nawet taki na pokaz”

Badani zostali również zapytani o to czy i, **w jaki sposób instytucje i organizacje z Gminy reagują na problemy młodzieży?** Jakie działania skierowane do młodzieży podejmuje się w gminie?

Według badanych, instytucje i organizacje najczęściej działań na rzecz młodzieży podejmują w zakresie zagospodarowania czasu wolnego. Proponują różne oferty, tylko nie do końca wszystkie trafiają do młodych ludzi. Szkoły i świetlica realizują różnego rodzaju projekty, programy profilaktyczne, ale młodzież rzadko chce po szkole w takich zajęciach uczestniczyć:

„My organizowaliśmy taką imprezę „eco move”, gdzie w projekcie młodzi ludzie mogli bezpłatnie uczestniczyć w warsztatach, z osobą, która miała ich nauczyć podstawowych zasad kręcenia filmów, mieli wyjazd do Łodzi i bardzo ciężko było zebrać grupę. Mieliśmy 18 miejsc na to i nie zebraliśmy tylu osób”

„My mieliśmy ofertę warsztatów grafiki komputerowej i na początku na to był wielki bum, było bardzo dużo dzieci i młodzieży, tylko im się wydają, że na komputerze to wszystko jest szybko, żywo, od razu efekt, a okazało się, że grafika to jest masa pracy nad projektem, nad obrazkiem, nad zrobieniem animacji, to są godziny pracy przed komputerem, takiej pracy solidnej, z konsekwencjami jakimiś i efekt dopiero jest po wielogodzinnej pracy. Skończyło się tym, że warsztaty komputerowe ukończyło może 2-3 chłopaków z 20-osobowej grupy. Także bardzo szybko się do tego zrazili, jak się okazało, że w to trzeba włożyć wysiłek i pracę.”

Uczestniczący w badaniu przedstawiciele instytucji i organizacji wskazali działania, które powinny poprawić sytuację młodzieży i pomóc rozwiązać występujące w tym zakresie problemy. Według badanych konieczne jest:

- identyfikowanie potrzeb młodzieży i angażowanie jej w ich zaspokajanie

„żeby rzeczywiście wziąć pod uwagę ich potrzeby, bo często jest tak niestety, zresztą w naszej gminie z ostatnim czasie na pewno, że zaspokajamy pierwsze potrzeby które są potrzebne gminie żeby wszystko funkcjonowało, natomiast nie ma pieniędzy na to żeby im faktycznie przeznaczyć jakiś plac, żeby mogli np. na deskach pojeździć, im tego brakuje. Trzeba się wsłuchać w ich potrzeby

i wziąć to na poważnie i stwierdzić, że to jest jednak jakiś priorytet i żeby tą młodzież choćby w tym miejscu skupić i zainteresować to warto byłoby wydać te pieniądze. Choć jedno takie miejsce sensowne.”

„żeby oni to zaplanowali, nawet niektóre prace mogliby wykonywać sami, wiadomo nikt tak nie będzie ich do firmy budowlanej zawoził, ale gdyby jakieś końcowe prace wykonywali, może by to bardziej szanowali, bo sami włożyliby w to prace”

- wspieranie liderów młodzieżowych

„Nie bardzo ufają dorosłym i nie bardzo nasz język ich przekonuje, wolą szukać liderów, ale wśród młodzieży, nawet jak są jakieś projekty, to nie mówię, że rekrutacje do tego ma przeprowadzać młodzież, ale żeby to młodzież zachęcała, nie pani z OPS-u itd. oni bardziej przemawiają do nich ich językiem, ich tą wirtualną rzeczywistością niż dorosły, który im oferuje to samo ale innym językiem, jednak inaczej dociera młodzież do młodzieży niż my, dorośli. Żeby gdzieś tych liderów młodzieżowych szukać, ale żeby też Ci liderzy to nie była tylko ta młodzież świetnie ucząca się, osiągnąca same sukcesy, bo by ta młodzież „z górnej półki” nie mogłaby się z nimi identyfikować”

- stworzenie miejsca, przestrzeni dla młodzieży

„w Chrzanowie świetne miejsce, które właśnie młodzież sama zrobiła, widać tam rękę młodzieży. I tam o 8 rano, w południe i po 8 wieczorem jest tam młodzież i u nas właśnie brakuje takiego miejsca. Młodzież potrzebuje takiego miejsca gdzie by się gromadzili”

- konsultowanie pomysłów z młodzieżą – wyznaczenie z urzędu osoby do kontaktów z młodzieżą

- wpływanie na postawy rodziców

„Wpływać na postawę rodziców, naprawdę, dla mnie, rodzice też były grupy obywatelskie tworzone do problemów strikte właśnie z danej dzielnicy co by chcieli zrobić przychodziły 2-3 osoby, że ludzie nawet się nie utożsamiają ze swoim środowiskiem lokalnym, nie znają sąsiadów, kiedyś to było nie dopuszczalne, teraz ludzie się nie angażują, idą do pracy wykonują swoje obowiązki, swoje wyjazdy, nie rozmawiają ze sobą i tak samo swoje dzieci wychowują”

- wsparcie działań ze strony władz, w tym finansowe

„musi być wsparcie burmistrza i władz gminy i jeszcze musi być dotowane to, bo bez pieniędzy, bez dodatkowych środków nie da się, nawet jeżeli my poświęcimy czas na pewne rzeczy, zaangażujemy się to nie da się tego zrobić tylko rękami”

- wywiązywanie się ze składanych obietnic.

6.3. SYTUACJA I PROBLEMY OSÓB STARSZYCH

Ze względu na zjawisko starzenia się społeczeństwa, będące wynikiem wydłużania się średniego trwania życia oraz spadku śmiertelności, jako kolejny obszar do eksploracji w badaniach wybrano sytuację i warunki życia osób starszych. W wywiadzie grupowym dotyczącym sytuacji seniorów w Gminie Libiąż wzięło udział 10 osób powyżej 55 roku życia – 2 mężczyzn i 8 kobiet. Większość z nich to emeryci, którzy jednocześnie działają w organizacjach pozarządowych m.in. lokalnym stowarzyszeniu, Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów i grupach nieformalnych. Wszyscy respondenci bardzo dobrze orientowali się w sytuacji osób starszych na terenie gminy, dzięki czemu rozmowa przebiegała bez zakłóceń i poruszono wiele istotnych kwestii, które zostaną przedstawione w dalszej części raportu.

SYTUACJA ZAWODOWA

Sytuacja na rynku pracy w Libiążu nie sprzyja aktywności zawodowej osób starszych. Mieszkańcy powyżej 50 roku życia, którzy stracili pracę, mają trudności ze znalezieniem zatrudnienia w Libiążu ze względu na wysokie bezrobocie, przewagę zakładów pracy związanych z górnictwem, mało usług oraz preferowanie przez pracodawców zatrudniania osób młodych:

„Wiele zakładów pracy upada (...) mają lat 50-52 jak ich tam zwolnią to gdzie ich kto przyjmie do pracy”

Osoby starsze, które przez długi czas nie pracowały, doświadczają trudności przy załatwianiu spraw w urzędach, bankach, co wynika z braku wiedzy i nieumiejętności poruszania w gąszczu przepisów:

„Załatwianie pewnych spraw czy w bankach, czy w urzędach to jest ogromna bariera (dla osób które mają 70-70 parę lat). (...) Ci ludzie nie wiedzą o co chodzi, a osoby załatwiające lekceważą (ich), uważają że takie dziadki powinny zostać w domu. Sporo osób się pyta gdzie to załatwić, jak to załatwić, bo tak ich potraktowano.”

SYTUACJA MATERIALNA

Sytuacja finansowa osób starszych jest dość zróżnicowana. W opinii respondentów lepiej radzą sobie osoby utrzymujące się z emerytur górniczych oraz małżeństwa, trudna sytuacja materialna dotyczy natomiast osób samotnych oraz chorych, które ponoszą duże wydatki na leki – wysokość ich emerytur często jest niewystarczająca, aby zaspokoić wszystkie potrzeby:

„Wiele osób przychodzi, nie ma na leki, najlepszym przykładem jest (...) stanąć w aptece i się widzi, jak ludzie w okienku nie wykupują leków, mówią, że proszą tylko tańszy lek, udają, że nie wzięli pieniędzy.”

„Niektórzy w ogóle nie kupują leków, nie leczą się, bo ich nie stać.”

Nierzadko zdarza się także, że osoby starsze same wspierają finansowo innych członków rodziny (np. dorosłe dzieci, które straciły pracę).

DOSTĘP DO OPIEKI ZDROWOTNEJ

Jako największy problem na terenie gminy Libiąż respondenci wskazywali dostęp do opieki zdrowotnej na terenie gminy: nieodpowiednią organizację opieki lekarskiej, trudności związane z rejestracją (m.in. długie oczekiwanie), problemy z dostępem do lekarzy-specjalistów.

„Największym problemem jest iść do przychodni, żeby stać od 6 do 7. Trzeba być bardzo zdrowym żeby iść do przychodni”

„Nawet ktoś z gorączką musi czekać od 6 godziny z kartoteką i lekarz jest od 12 to znów do domu i znów do przychodni”

WIĘZI SĄSIEDZKIE I KONTAKTY RODZINNE

Uczestnicy spotkania zwrócili uwagę na kwestię zaniku relacji sąsiedzkich i słabej integracji mieszkańców, co skutkuje wzrastającym poczuciem osamotnienia:

„Przedtem ludzie nie czuli się zagrożeni, nie bali się, inne podejście każdy miał do innego sąsiada, teraz każdy ma domofon, się zamyka, żeby się dostać to trzeba umówić się zadzwonić, przedtem stało się w kolejkach za kawą, za słoniną, kawę piło się z dolewek, a dziś jest inaczej. Owszem ja teraz rozmawiam z sąsiadami, ale nikt na kawę nie zaprasza, ja też nikogo nie zapraszam.”

„dużo osób potrzebuje po prostu kontaktu osób bliskich, te osoby, które są w domu, które zostają nawet słowo jakieś, jakieś spotkanie ciasteczko to jest to, że ktoś o nim pamięta (...). Wsparcie emocjonalne.”

Zdaniem respondentów coraz częściej obserwuje się także rozluźnienie więzi rodzinnych, charakterystycznych wcześniej dla rodzin wielopokoleniowych.

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA

Osoby starsze zwracały uwagę na spadek poczucia bezpieczeństwa w ostatnich latach, co łączą z agresywną postawą młodych ludzi, często w wieku gimnazjalnym, oraz brakiem szacunku i lekceważeniem ze strony młodzieży (szerzej zjawiskom tym poświęcony jest rozdział dotyczący młodzieży).

„(...) boimy się wieczorami wyjść, jesteśmy coraz starsi, a to samo poczucie bezpieczeństwa jest dla nas zagrożone. Zagrożeniem jest ulica.”

„boimy się zwrócić uwagę, bo zaraz zawoła kolegów, boimy się że okna nam powybijają”

„Przedtem było tak, że jak człowiek wszedł do autobusu i zobaczył osobę starszą to się z miejsca wstawało i ustępowało miejsce. Teraz tego nie ma jeszcze siedzą, nogi na siedzeniu, bo on jest panem”

Nie są zadowoleni ze sposobu, w jaki sposób gmina dba o bezpieczeństwo mieszkańców:

„Dawniej pamiętacie, tam wieczorami chodził patrol- chodzili po klatkach, zaglądali- nigdy u nas nikt nie zagląda, samochodami tylko jeżdżą”

AKTYWNOŚĆ OSÓB STARSZYCH

Grupa seniorów uczestnicząca w wywiadzie grupowym to osoby prowadzące aktywny tryb życia. Na co dzień działają w organizacjach i grupach samopomocowych (np. stowarzyszeniu, grupach charytatywnych przy parafiach), korzystają z oferty Klubu Seniora, Libiąskiego Centrum Kultury, Klubu Promień itp. W ich opinii w Gminie Libiąż możliwości spędzania czasu wolnego są całkiem dobre:

„Jest bardzo dużo organizacji emeryckich, klubów, emeryci się nie nudzą w Libiążu, jak chcą to się nie nudzą, naprawdę można się zapisać, codziennie jest zebranie w różnych klubach”

„Bardzo prężna oferta, jak ktoś chce to coś znajdzie dużo konkretnych rzeczy”

Sami uczestniczą m.in. w zajęciach plastycznych, warsztatach tworzenia biżuterii, wystawach, kursach komputerowych, zajęciach sportowych (nordic walknig, aerobik, joga, koło rowerowe emerytów), spotkaniach z ciekawymi ludźmi (np. podróżnikami), policją, lekarzami.

Aktywni seniorzy uważają jednak, że **ich postawa nie jest jednak rozpowszechniona wśród osób starszych – większość nie korzysta z oferty organizacji, klubów, instytucji**. W ich opinii jest to wynik wyuczonej biernej postawy oraz stereotypowego podejścia do starości:

„Broń boże żeby gdzieś wyjść, bo nie wypada, bo coś tam.”

„Jak swego czasu zaczęłam namawiać czy na te kijki, czy aerobik, bo stworzyłam aerobik (...), mówili mi: idź się stuknij głowę, gdzie ćwiczyć, idź sobie poleż, kobieto, czy ty zwariowała.”

Jednak z doświadczenia rozmówców wynika, że gdy uda się zachęcić osoby starsze do uczestnictwa w pojedynczych zajęciach, imprezach, często zauważają korzyści dla siebie i przełamują swoje lęki:

„Żeby chociaż raz poszedł, jak już raz zobaczy, przelamie się to zazwyczaj wraca, zaskakuje, 50% się potem wpisuje do klubu”.

KORZYSTANIE ZE WSPARCIA INSTYTUCJI

Osoby starsze w trudnej sytuacji materialnej mogą otrzymać wsparcie od instytucji działających na terenie Libiąża: OPS-u, organizacji pozarządowych współpracujących z bankiem żywności, zespołów charytatywnych działających przy parafiach. Instytucje działające na rzecz osób starszych współpracują ze sobą – wymieniają się informacjami o osobach potrzebujących, wspólnie organizują działania. Pomoc jest udzielana zarówno w formie finansowej, rzeczowej (żywność, ubrania), w postaci wolontariatu oraz poprzez wsparcie emocjonalne (grupy samopomocowe). Całościowa oferta wsparcia dla osób starszych na terenie gminy została oceniona jako raczej wystarczająca, choć zapewne nie zaspajająca potrzeb wszystkich osób:

„To zależy od potrzeb, czasami komuś wystarczy słowo, komuś wystarczyłyby pieniądze, komuś coś innego. Nie każdy będzie zadowolony, trudno powiedzieć, co komu jest potrzebne. Mnie się zdaje, że my to robimy z całego serca, ale dla osoby to może nie być wystarczające.”

Podsumowując, jako główne kierunki działań na rzecz osób starszych wymienić należy:

- Aktywizację zawodową osób starszych, działania zachęcające pracodawców do zatrudniania osób starszych – promocja idei zarządzania wiekiem w firmach
- Wsparcie finansowe i rzeczowe osób w trudnej sytuacji materialnej
- Poprawę dostępu do służby zdrowia
- Kreowanie pozytywnego wizerunku osób starszych w mediach, promocja „aktywnego starzenia się” oraz „aktywnej starości”
- Działania na rzecz integracji środowiska osób starszych – kluby, grypy samopomocowe
- Promowanie integracji międzypokoleniowej – wspólne spędzanie czasu przez dzieci, młodzież i seniorów umożliwiające wymianę wiedzy, doświadczenia
- Edukowanie seniorów o ich prawach jako konsumentów, wsparcie w załatwianiu spraw w bankach, urzędach
- Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w gminie

6.4. SYTUACJA I PROBLEMY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I PRZEWLEKLE CHORYCH W GMINIE LIBIĄŻ

Aby głębiej przyjrzeć się sytuacji osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych w Gminie Libiąż oraz zdiagnozować dotykające ich problemy w ramach badań przeprowadzono **wywiad grupowy z przedstawicielami instytucji działających na rzecz wsparcia niepełnosprawnych**. Wzięli w nim udział przedstawiciele organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, warsztatów terapii zajęciowej oraz Ośrodka Pomocy Społecznej. Część z osób problem niepełnosprawności styka się także bezpośrednio poprzez opiekę nad niepełnosprawnym dzieckiem/rodzicem.

Zgodnie z planem dyskusji na spotkaniu zostały poruszone kwestie związane z charakterystyką sytuacji osób niepełnosprawnych, podstawowymi problemami z jakimi borykają się te osoby, ich odbiorem społecznym przez mieszkańców gminy, zagadnieniami opieki instytucjonalnej oraz realizowanymi programami i brakami w ramach świadczeń opieki społecznej dla wymienionych grup. Ze względu na specyfikę poszczególnych instytucji, z których rekrutowali się eksperci, nie wszystkie tematy zostały w równej mierze poruszone i dyskutowane.

POSTRZEGANIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I PRZEWLEKLE CHORYCH

Mimo, że cały czas osoby niepełnosprawne nie są zbyt często widoczne w życiu społecznym gminy, zdaniem uczestników wywiadu sytuacja na przestrzeni ostatnich lat ulega zmianie. Coraz więcej osób niepełnosprawnych korzysta ze wsparcia organizacji i instytucji funkcjonujących w gminie, uczestniczy w działaniach przez nie organizowanych. Jest to wynikiem poprawy warunków do integracji społecznej niepełnosprawnych poprzez systematyczną działalność grup samopomocowych, organizacji pozarządowych i instytucji publicznych (pomocy społecznej, placówek oświatowych).

„Widzę grupy, które gdzieś wyjeżdżają na wycieczki np. z Fundacji Brata Alberta, ja widzę, że coś się dzieje. I tak jest lepiej niż było kiedyś, bo widać matki z tym wózkiem z dziećmi niepełnosprawnymi, także te osoby nie są zamykane gdzieś tam w domach. Mówi się o tym otwarcie, mówi się o tym w szkołach, u nas na terenie gminy Libiąż jest zespół szkół integracyjnych, gdzie są szkoły integracyjne w szkole podstawowej i w gimnazjum. Widać te samochody, które te dzieci przywożą, te dzieciaki są, widać, że one są między dziećmi.”

Przedstawiciele grup samopomocowych i organizacji pozarządowych zwracają jednak uwagę, że **niezwykle trudno jest dotrzeć do osób niepełnosprawnych i zachęcić je do włączenia się w działania organizacji i korzystania z wsparcia**. Wynika to przede wszystkim z **barier wewnętrznych** – zamkniętej postawy, „braku odwagi” i niechęci do korzystania z pomocy.

„Mamy klub wolontariusza, ale to nie do końca tak działa płynnie, wiem, bo przez parę lat próbowaliśmy coś z tym zrobić, tam jakby jest więcej tych osób chętnych do pomocy niż chcą pomocy. To jest też taka sprawa, żeby przekonać tych ludzi potrzebujących do przyjmowania tej pomocy.”

Dodatkowo, dla rodzin niebagatelne znaczenie ma też konieczność zapewnienia osobom niepełnosprawnym transportu na zajęcia, co pociąga za sobą koszty finansowe, na które nie zawsze je stać. Ten ostatni element organizacje starają się wziąć na siebie, jednak nie zawsze się to udaje:

„My nie jesteśmy w stanie ich przywozić za każdym razem. Nie jesteśmy w stanie im zapewnić tego, że ich przywieziemy, odwieziemy, żeby rodzice też się nie martwili”

Respondenci zwracali uwagę, że **barierą w większej integracji osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej jest brak wiedzy wśród mieszkańców gminy o niepełnosprawności**, co przekłada się na **postawę i nastawienie wobec osób niepełnosprawnych**. W konsekwencji nierzadko zdarzają się **sytuacje dyskryminacji osób niepełnosprawnych**:

„Ludzie też nie wiedzą, co to jest autyzm”

„Respondentka 1: Jakiś pan mi powiedział, że mam z chorym dzieckiem na plac zabaw nie przychodzić.

Respondentka 2: My też tak samo na pływalnie jeździmy i jeździmy grupa i też jest sytuacja np., że chłopiec z zespołem Downa wchodzi do basenu, do jacuzzi i wtedy wszyscy wychodzą w tym momencie, tak ostentacyjnie.”

Dużym problemem jest **sfera języka** utrwalająca stereotypy oraz **sposób mówienia o niepełnosprawności**, często krzywdzący i stygmatyzujący osoby niepełnosprawne. Szczególnie problematyczne stają się to, gdy dotyczy przedstawicieli instytucji, które mają działać na rzecz niepełnosprawnych.

„Bywa tak, że rozmawiam ze studentami pedagogiki, albo mam panią przedszkolankę, która mówi ‘ja mam tyle chorych dzieci u mnie w tej grupie integracyjnej’ a ja mówię, ‘ale jak chorych? Oni nie mają grypy. One są normalne’. Ale nie, ona twierdzi, że one są chore, przecież rodzice tak do nich mówią – to jest właśnie to nieprzywiązywanie uwagi do szczegółów.”

„Tak samo jak starsi ludzie często używają słowa ‘kaleka’. Ja wiem, że dawniej się tego słowa używało, ale nie teraz. A to jest bardzo często używane. My się możemy do tego przyzwyczaić, ale niejednokrotnie to boli. Takie kiedyś nazewnictwo było i tak się kiedyś takie osoby nazywało, ale jest tyle fajnych określeń na osoby niepełnosprawne.”

EDUKACJA

Uczestnicy badania ocenili, że system oświaty w Libiążu jest dość dobrze dopasowany do potrzeb dzieci niepełnosprawnych. W mieście istnieje szkoła integracyjna, choć pojawiły się zróżnicowane opinie odnośnie oceny pracy nauczycieli.

„Są tacy nauczyciele, którzy pracują z dziećmi niepełnosprawnymi, ale nie do końca się potrafią w tym odnaleźć.”

„Mój syn też chodził do klasy integracyjnej, ale było wszystko w porządku, był tam chłopczyk na wózku inwalidzkim i mimo to nawet w dzieciach nie było żadnej negatywnej postawy. Dzieci były bardzo fajnie nastawione.”

SYTUACJA NA RYNKU PRACY

W opinii uczestników badania sytuacja na lokalnym rynku pracy jest dość paradoksalna – jest mało miejsc pracy, ale ze względu na dofinansowanie, jakie pracodawcy mogą uzyskać z PFRON-u, szczególnie chcą zatrudniać osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności.

„Znam dziewczynę, która twardo do czegoś zmierza i która ma schizofrenie i jej prosto jej poruszać się na rynku pracy. To jest trochę paradoksalne, bo ona ma ten stopień niepełnosprawności, ale nie ma w ogóle problemu ze znalezieniem pracy, dlatego, że bardzo mile widziane jest jej orzeczenie.”

„Mi się czasami już teraz wydaje, tak jak widzę osoby, które szukają pracy a nie mają orzeczenia, a osoby, które mają orzeczenie, mają lepiej, teraz zdecydowanie więcej jest ofert pracy dla osób z orzeczeniem.”

Osobom niepełnosprawnym ciężko się jest jednak odnaleźć w pracy – boją się utraty zatrudnienia, bo po stronie pracodawcy brakuje często zrozumienia dla ich sytuacji.

„Boją się wziąć wolne, żeby ich nie zwolnili, bo są z orzeczeniem. Tak jak ja mam do czynienia z osobami z niepełnosprawności – oni się boją iść do lekarza sprawdzić czy nie pogłębiają się ich problemy zdrowotne, bo boją się właśnie wziąć wolne, bo się boją, że zwolnią.”

Znamienny jest brak wsparcia psychologicznego dla osób niepełnosprawnych, które znalazły pracę:

„Nikt tego nie weryfikuje, dostają prace z urzędu pracy i później nikt się ta osoba potem już nie opiekuje taką osobą, a powinno się po np. 2 miesiącach sprawdzić, rozmowę przeprowadzić z tą osobą, jak się jej pracuje i to wychodzi w rozmowie z psychologiem.”

BARIERY ARCHITEKTONICZNE

Respondenci zwracali uwagę na wiele utrudnień i niedogodności związanych z poruszaniem się po mieście lub nawet wyjściem z mieszkania oraz z załatwianiem spraw codziennych osób niepełnosprawnych ruchowo. Problemy niedostosowania bloków mieszkalnych, chodników, budynków administracyjnych, sklepów, komunikacji miejskiej pojawiały się bardzo często. W oczywisty sposób uniemożliwia to osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w wielu sferach, a często wręcz całkowicie unieruchamia je we własnym mieszkaniu. Kolejne problemy to chociażby mała ilość ławek (za długi dystans, który trzeba przejść bez możliwości odpoczynku; brak ławek na przystankach). Sytuacja dostosowania przestrzeni miejskiej ulega jednak stopniowej poprawie – widać to zwłaszcza przy budowie nowych inwestycji.

BARIERY BIUROKRATYCZNE

Dużym problemem osób niepełnosprawnych i ich rodzin jest **niewystarczający dostęp do informacji o istniejących możliwościach wsparcia**, jakie mogą otrzymać osoby niepełnosprawne na terenie gminy i poza nią. Dodatkowo, ze względu na częste zmiany przepisów, rodziny osób niepełnosprawnych nie orientują się w warunkach przyznawania pomocy:

„Bo to się cały czas zmienia, czasami jest tak, że człowiek sobie przygotowuje papiery, jedzie z tym do urzędu i nagle się okazuje, że się wszystko zmieniło i trzeba to robić od nowa.”

Respondenci szczegółowo naświetlali sytuację niejasnych procedur oraz częstego przedłużania terminu przyznawania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Ma to znamienne znaczenie dla sytuacji osób niepełnosprawnych, które przez pewien czas mogą zostać bez ubezpieczenia zdrowotnego, co wyklucza je z możliwości korzystania z służby zdrowia.

„Osoba składa podanie o przyznanie stopnia niepełnosprawności i np. sprawa się ciągnie 3 miesiące, bo np. nie ma lekarza ortopedy. Ja mam wtedy problem, bo kiedy taka osoba ma zaświadczenie, czyli moje świadczenie, gdzie ja opieram się głównie na tym, że osoba musi mieć stopień niepełnosprawności. W tym momencie pojawia mi się problem, bo nie mając zaświadczenia, nie mogę mu dać świadczenia przez co ta osoba nie ma ubezpieczenia zdrowotnego, a jest to osoba chora, która wymaga np. hospitalizacji, niejednokrotnie wyjazdu do specjalisty, gdzie pierwsze co jest sprawdzane czy ma świadczenie zdrowotne.”

OPIEKA NAD NIEPEŁNOSPRAWNYMI

Respondenci na podstawie swoich doświadczeń obserwują dwa rodzaje postaw rodzin, w których są osoby niepełnosprawne. W większości opieka nad osobami niepełnosprawnymi organizowana jest samodzielnie przez członków rodziny, co ma znaczący wpływ na funkcjonowanie rodziny:

„jest część taka rodzin, która fiksuje, nie stać ich na wynajęcie kogoś do pomocy, jedna osoba rezygnuje z pracy, bądź też cały system rodzinny jest zachwiany bo 24 godziny na dobę ktoś musi być przy tej osobie, tam nie ma wyjścia wspólnego, tam ciągle jest zadaniowość, tam jest ciągle problem”

Często konieczna jest rezygnacja z pracy przez jednego z rodziców, co pogorsza sytuację materialną rodziny. Jednocześnie większość osób nie widzi możliwości przekazania innym opieki nad osobą niepełnosprawną np. czasowego zatrudnienia opiekunki. Wynika to z jednej strony z sytuacji finansowej, z drugiej zaś z lęku i nadopiekuńczości:

„Respondentka 1: Dla mnie takim najlepszym rozwiązaniem, tak to żeby godzina, dwie godziny dziennie ktoś przyszedł to tej chorej osoby, ktoś zaufany. Tu jest też problem taki, że ta osoba, ta rodzina się musi na to zgodzić, tak jak jest z tą nadopiekuńczością wśród rodziców dzieci niepełnosprawnych, że „nie, nie, nie bo ja to zrobię lepiej”, jest próba przekonania tej rodziny, ale nie każdego się uda przekonać. To jest kwestia zaufania tej osobie i tu jest

straszny problem, że często rodziny się nie chcą na coś takiego zgodzić. Ludzie się boją, że przez te dwie godziny nie wiadomo, co się będzie działo to raz, a dwa, to jest ta nadopiekuńczość „nie, bo Ty nie wiesz jak to zrobić, bo ja karmie inaczej.

Respondentka 2: My z tego co widzimy, np. jest obóz, gdzie przez cały tydzień, półtora osoby samodzielnie funkcjonują, potrafią się umyć, potrafią zjeść, wszystko przygotować. Potem wracamy, jest spotkanie i jest regres, bo wszystkie mamy i taty wróciły i jest: ty sobie nie poradzisz, ty tego nie zrobisz.”

Z drugiej strony, coraz częstszym zjawiskiem występującym bardziej w odniesieniu do opieki nad osobami starszymi, schorowanymi, jest brak czasu na opiekę i małe wsparcie emocjonalne.

Pogłębiony opis wpływu opieki nad osobami zależnymi na funkcjonowanie rodziny przedstawiono w Podrozdziale 6.5.

WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI NA RZECZ WSPARCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Przedstawiciele instytucji i organizacji wspierających uczestniczących w badaniu mówili o różnych podmiotach działających na rzecz niepełnosprawnych oraz opisywali jak wygląda współpraca na rzecz wsparcia i poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych w gminie. Rysunek 12 przedstawia wymianę przez respondentów instytucje.

RYSUNEK 12. INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE NA TERENIE GMINY LIBIAŻ

Jak podkreśla jedna z respondentek, na terenie gminy widać specjalizacje różnych instytucji:

„Każdy się zajmuje jakby inną komórką. Są warsztaty, jest typowo zawodowo, u nas jest typowa rehabilitacja ruchowa czy intelektualna, socjalizacja, ośrodek pomocy społecznej to też już globalnie, wszystko w jednym.”

Zdaniem badanych w większości instytucje znają wzajemnie swoją ofertę, wymieniają się informacjami, podsyłają sobie osoby potrzebujące wsparcia.

„Staramy się również rozwiązywać problemy na takiej płaszczyźnie, tzn. wiadomo staramy się, że jeśli gminny ośrodek pomocy społecznej chce dotrzeć do ludzi, którzy są niepełnosprawni to my im w tym pomagamy albo ośrodek

nam sugeruje, że np. można by z tą i tą osobą porozmawiać, że my wiemy, że jest taki a taki problem i może oni będą chcieli przyjść i porozmawiać, może rehabilitacja, czy jakieś specjalistyczne usługi opiekuńcze.”

Podmioty lokalne starają się też podejmować włączając w działania podejmowane przez inne podmioty lokalne. Nie wskazywano tu większych barier, które utrudniałyby współpracę między instytucjami.

Podczas wywiadu uczestnicy zwracali natomiast uwagę na bariery, z jakimi spotykają się ich instytucje i organizacje prowadząc działalność na rzecz niepełnosprawnych i przewlekle chorych. Najważniejszą barierą, która dotyka wszystkie podmioty niezależnie od formy prawnej i sposobu finansowania, jest **brak funduszy na realizację działań**. Stanowi to dużą przeszkodę, bo zaburza ciągłość wsparcia, która jest bardzo istotna dla niepełnosprawnych (np. przy rehabilitacji ruchowej). Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, opierające swoją pracę w dużej mierze o działalność społeczną, wymieniały także jako przeszkodę **braki kadrowe i trudności ze znalezieniem wolontariuszy do współpracy**. Młodzi ludzie nie widzą w tym dla siebie korzyści, dorośli są często zapracowani i nie mają chęci włączenia się w pracę społeczną.

„Ja jako wolontariuszka tutaj starałam się zaangażować młodzież licealną do aktywizowania tutaj względem problemów różnych poruszania, też jako studentka starałam się jakieś projekty tworzyć, ale nie ma zainteresowania. Tu jest głównie wolontariat akcyjny. Czyli jeżeli mamy zbieranie pieniędzy dla WOŚPU to jest „hurra”, ale jeżeli ktoś ma przyjść raz w tygodniu na godzinę to ta młodzież wysiada.”

Dużym problemem, na który zwrócił uwagę pracownik socjalny, jest **postawa roszczeniowa osób niepełnosprawnych** i niechęć do zmiany swojej sytuacji:

„Więc jest ta postawa ‘bo ja nie pójdę do pracy bo jestem niepełnosprawny, bo ja tyle rat brałem rentę i ja ją dalej będę brał’ jest to taka postawa roszczeniowa. ‘Państwo mi da, bo mi się należy, bo jestem niepełnosprawny, ja wymagam’”.

W konsekwencji nie zawsze środki finansowe efektywnie wykorzystywane – nie trafiają do osób bardziej potrzebujących.

W 2012 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu przeprowadził diagnozę sytuacji osób niepełnosprawnych w gminie Libiąż. Badania prowadzone były techniką wywiadów indywidualnych częściowo ustrukturalizowanych – wzięło w nich udział 39 osób niepełnosprawnych. Najważniejsze informacje i wnioski z badań przedstawiono poniżej na rysunku 13.

RYSUNEK 13.

SYTUACJA ZAWODOWA

- Wśród osób niepełnosprawnych uczestniczących w badaniach przeważały osoby z wykształceniem zawodowym, niepracujące. Ponad połowa gotowa jest jednak podjąć pracę, najchętniej – w zakładzie pracy chronionej.

SYTUACJA MIESZKANIOWA

- Sytuacja mieszkaniowa osób niepełnosprawnych uczestniczących w badaniach jest stosunkowo dobra: większość respondentów ma swój pokój, mieszkanie wyposażone jest w wodę bieżącą (ciepłą i zimną), łazienkę, WC, większość ogrzewana jest centralnie, część – z pomocą pieców węglowych, ponad połowa badanych uważa, że mieszkanie jest odpowiednio wyposażone w podstawowe sprzęty
- Ponad połowa respondentów, uważa że ich mieszkanie nie jest dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych – występują m.in. bariery architektoniczne, które utrudniają codzienne życie i swobodne poruszanie się osób niepełnosprawnych.

SYTUACJA ZDROWOTNA

- Większość uczestników badania to osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.
- Nie wszystkie osoby, które wymagają zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny korzystają z takiego sprzętu. 21 osób stwierdziło, że występują problemy z zaopatrzeniem w taki sprzęt.
- Główne problemy z uzyskaniem porady lekarskiej dotyczą: trudnego dostępu lub braku specjalistów i lekarzy, długich terminów na wizytę u specjalistów, braku domowych wizyt, niewspółpracującej rejestracji w Ośrodku Zdrowia w Libiążu.

FUNKCJONOWANIE W ŚRODOWISKU

- Za największe przeszkody utrudniające osobom niepełnosprawnym dostęp do budynków użyteczności publicznej ankietowani uznali: niedostosowane schody, brak windy, ograniczenia architektoniczne (zbyt ciasne pomieszczenia, nieprzystosowane toalety), brak podjazdów.
- Większość osób niepełnosprawnych utrzymuje kontakty z rodziną i sąsiadami, prawie połowa korzysta ze wsparcia organizacji pozarządowych
- Najbardziej potrzebne działania na rzecz osób niepełnosprawnych w opinii badanych to prowadzenie ośrodków opiekuńczych, placówek dziennego pobytu, warsztatów itp. organizowanie życia kulturalnego, sportowego, rekreacyjnego, oświatowego, udzielanie pomocy prawnej, konsultacje w zakresie problemów osób niepełnosprawnych oraz organizowanie imprez integracyjnych.
- Zdaniem osób niepełnosprawnych w gminie powinny funkcjonować następujące placówki: integracyjny oddział przedszkolny, specjalny oddział przedszkolny, klasy integracyjne w szkołach, świetlice dla niepełnosprawnych, domy dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych oraz oddział rehabilitacyjny dla osób niepełnosprawnych

SPRAWY SOCJALNO-BYTOWE

- Niepełnosprawność, w opinii badanych, niesie ze sobą: wzrost wydatków, ograniczenie dochodów, pogorszenie sytuacji materialnej, brak pracy lub trudności w jej znalezieniu oraz ograniczenie uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym.
- Większość uczestników badania oceniła swoją sytuację materialną jako dostateczną i dobrą - były to głównie osoby pobierające renty i emerytury. Tylko jedna osoba oceniła swoją sytuację jako bardzo dobrą, natomiast spora grupa (11 osób) oceniła sytuację jako złą.
- Spośród badanych połowa korzystała wcześniej z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej.
- Ocena działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych w gminie Libiąż jest zróżnicowana - większość badanych oceniła je jako dobre i widoczne, choć nie w pełni zaspokajające wszystkie potrzeby niepełnosprawnych, 1/3 natomiast oceniła źle te działania.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Monitoringu problemów osób niepełnosprawnych” OPS Libiąż 2012⁶

⁶ Badania przeprowadzono techniką wywiadu socjologicznego. **Dobór próby** miał charakter dogodnościowy. Próbę badawczą uzyskano w wyniku wyboru spośród osób niepełnosprawnych, których dane uzyskano w ośrodkach zdrowia, związkach kombatanckich, związkach rencistów i inwalidów, organizacjach pozarządowych. Zastosowanie powyższych kryteriów pozwoliło na wyodrębnienie populacji 44 osób niepełnosprawnych i 3 rodzin, w których wychowywanych jest 4 dzieci niepełnosprawnych (w jednej rodzinie jest dwoje dzieci niepełnosprawnych). Ogółem przeprowadzono badania w 39 rodzinach

Podsumowując, na podstawie wyników badań można zaproponować następujące **działania służące poprawie sytuacji osób niepełnosprawnych, które powinny zostać podjęte na terenie gminy:**

- ⇒ **Edukowanie** mieszkańców gminy na temat niepełnosprawności
- ⇒ Szersze **włączanie osób niepełnosprawnych w życie społeczne**
- ⇒ Prowadzenie działań służących przełamaniu barier wewnętrznych, psychologicznych poprzez tworzenia możliwości integracji osób niepełnosprawnych
- ⇒ Dostosowanie przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych – niwelowanie barier architektonicznych
- ⇒ **Stworzenie bazy informacyjnej dla osób niepełnosprawnych** (informacje, jakie wsparcie mogą otrzymać osoby niepełnosprawne na terenie gminy i poza nią)
- ⇒ **Zapewnienie transportu dla osób niepełnosprawnych, obłożnie chorych** (zwłaszcza w sytuacji konieczności korzystania z służby zdrowia), dostosowanie transportu miejskiego do możliwości osób niepełnosprawnych
- ⇒ Zmiany systemowe dotyczące organizacji przyznawania orzeczeń o niepełnosprawności, uświadomienie urzędnikom konsekwencji podejmowanych decyzji i działań dla sytuacji osób niepełnosprawnych
- ⇒ **Opieka nad osobami starszymi** – wsparcie w funkcjonowaniu, wykonywaniu codziennych czynności, zwiększenie liczby opiekunek środowiskowych

6.5. OPIEKA NAD OSOBAMI ZALEŻNYMI

Kolejną grupą, z którą zostały przeprowadzone wywiady byli opiekunowie osób zależnych. W trakcie rozmowy z opiekunami starano się uzyskać informacje, jak opieka nad bliską osobą wpływa na życie opiekunów, jakie pojawiają się trudności i jakie działania byłyby wsparciem w opiece nad osobą zależną.

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI

Przeprowadzono 10 wywiadów pogłębionych, w których wzięło udział 10 kobiet. Dziewięć respondentek mieszka w Libiążu, a jedna w Żarkach. Wszystkie respondentki są bezrobotne. Rozmówczynie miały ponad 30 lat. Tylko jedna rozmówczyni opiekuje się swoją matką, pozostałe sprawują opiekę nad swoimi dziećmi. Stopień niepełnosprawności osób zależnych jest bardzo zróżnicowany, podobnie jak i ich wiek (od 5 do około 75lat). Cztery respondentki opiekują się swoimi pełnoletnimi dziećmi. Oprócz tego, w sześciu sytuacjach kobiety miały więcej niż jedno dziecko. Wśród opiekunów są również kobiety, które sama opiekują się dzieckiem, gdyż są rozwiedzione.

Zakres sprawowanej opieki zależy od stopnia niepełnosprawności. Piątka niepełnosprawnych nie jest w stanie samodzielnie się poruszać w związku z tym, opiekunowie muszą pomagać im we wszystkich codziennych czynnościach. W pozostałych przypadkach osoby niepełnosprawne są w stanie poruszać się, ale wymagają wsparcia na innych płaszczyznach życia codziennego. Zatem opieka przybiera nieco inny charakter.

WPŁYW OPIEKI NA ŻYCIE OPIEKUNA

Ważnym aspektem w diagnozowaniu sytuacji opiekunów osób zależnych jest wpływ, jaki opieka wywiera na sytuację osobistą opiekuna. Ten obszar analizy został podzielony na cztery sfery: sytuacja finansowa, aktywność zawodowa, zdrowie i czas wolny.

To, jak opieka wpływa na sytuację finansową rodziny, zależy od stanu zdrowia podopiecznego, dochodów rodziny oraz wsparcia ze strony instytucji i organizacji pozarządowych (które zostanie przedstawione w dalszej części raportu).

Tak jak już przedstawiono, **wszystkie respondentki są bezrobotne. Żadna z nich nie widzi możliwości łączenia opieki z powrotem do pracy.** W siedmiu sytuacjach rodzina utrzymuje się z dochodów małżonka. Dwie respondentki ze świadczeń alimentacyjnych utrzymują rodzinę, a jedna z emerytury osoby, którą się opiekuje. Niepokojąca jest sytuacja zawodowa kobiet, które zrezygnowały z pracy zawodowej, by poświęcić się opiece nad bliskim. **Długi okres poza zatrudnieniem, powoduje, że mają problemy z powrotem na rynek pracy.**

Respondentka 8: „Nie pracuję, nie pracowałam. Było to związane z tym, że urodziłam najpierw syna, potem drugiego syna, na końcu syn niepełnosprawny. Także od tego czasu już w ogóle nie pracuję (...) już w moim wieku to nie”.

Pozostałe respondentki wskazują, że w ogóle nie widzą możliwości łączenia aktywności zawodowej ze sprawowaniem opieki nad bliską osobą.

Respondentka 1: „ja nie pracowałam znaczy na początku tak, ale zrezygnowałam, bo nie mogłam połączyć pracy i opieki nad dzieckiem (...) no nie ma.. kto mi się zajmie dzieckiem, co ja mam iść do dziecka, bo komuś się tak podoba no to ktoś ma problem. A jak by mnie chcieli przyjąć, to pytają o stan rodziny, jak ja powiem że mam chore dziecko, to kto mnie będzie chciał, jak ma syn zajęcia, rehabilitację, to nie można wybrać terminu, jak ma te indywidualne to też nie zostawię go samego. Także ja tu muszę być”.

Respondentka 9: „Ja po urodzeniu córki wróciłam do pracy na pół roku, ale nie dało się pogodzić opieki nad nią z pracą, więc zrezygnowałam. Korzystaliśmy z opieki, ale dochód nam przekraczał, więc byliśmy tylko na utrzymaniu męża, natomiast teraz znieśli to kryterium i się mieścimy. Wymaganiem jest zaświadczenie z rezygnacji z pracy kosztem opieki nad dzieckiem”.

Opieka w różnym stopniu wywiera wpływ na sytuację finansową rodzin. Zaczynając od przykładów, gdzie choroba bardzo pogorszyła sytuację finansową rodziny.

Respondentka 5: „Strasznie (ocena sytuacji finansowej), wydaje się, że nic mi nie potrzeba, bo on, leży, siedzi i odpoczywa. Ale środki do pielęgnacji, rachunki, woda prąd poszły z 50% do góry. Non-stop pranie, prześcieradła, ręczniki. Przede wszystkim ja go uczę jeść, musi mieć to jedzenie różne, różne dobroci, na które mnie nie stać, ale muszę kupić. Dokładnie nie powiem pani ile, ale to są duże pieniądze”.

Inne respondentki przekonują, że dają sobie radę finansowo, dzięki pracy męża oraz wsparciu finansowym otrzymywanym z organizacji pozarządowych i instytucji państwowych.

Respondentka 9: „Dużo kosztuje, jeżeli mój mąż by nie pracował na kopalni i mielibyśmy się utrzymywać tak, jak większość ludzi w Polsce ze świadczeń to dla mnie to jest kpina. Są osoby, które są w gorszym stanie, niż Emilia a utrzymują się tylko z tych świadczeń no my miesięcznie wydajemy 200zł na lekarstwa i 700zł na paliwo, a na pewno są osoby, które wydają więcej, jeżeli państwo nam dopłaca 1800 zł do fotelika do siedzenia, bo to jest fotelik na pilota gdzie można nim sterować, natomiast jakbym nie miała takiego fotelika używanego to ona by była dzieckiem całkowicie leżącym, nie mogła by siedzieć. ja nie mówię bo ja nie jestem aż tak.. żyję od wypłaty do wypłaty, czasem się odłoży jakieś groszy, żeby mieć na przykład jakiś wyjazd”.

Respondentki pytane o to, jak spędzają czas wolny, stwierdzają, że go nie mają. Każdą wolną chwilę wykorzystują na załatwianie bieżących spraw (urzędy, szpitale) oraz na zajmowanie się gospodarstwem domowym. Dopiero wieczorem niektóre z rozmówczyń mogą odpocząć.

Respondentka 1: „Znaczy ja się opiekuje cały czas dzieckiem...ja w ogóle nie mam życia. Mąż mnie zostawił, bo nie chciał takiego dziecka, to się sama zajmuję...”

Respondentka 5: „Tego życia osobistego praktycznie nie ma. Nie ma. Towarzyskiego, osobistego. Tylko jest dom, dom, dom i syn”.

Opiekunowie osób zależnych podczas rozmowy przyznali, że ich **stan zdrowia jest nadwyrażany przez codzienne obowiązki pielęgnacyjne**.

Respondentka 9: „tak, teraz wagowo mi nie przeszkadza, ale jednak to jest 3 piętro, nieraz trzeba schodzić w tą i z powrotem po 3 razy, więc chodzę z nią na rękach, bo innej możliwości nie mamy, a mnie dwa lata temu dysk mi wypadł, nieszczęście nic takiego się nie dzieje, ale mnie boli. Same wyciąganie i wkładanie wózka – 20 kg. Ile będzie trzeba, to dam radę”.

Podjęcie decyzji o opiece nad osobami zależnymi **wpłynęło na zmianę sytuacji życiowej oraz ogólnego samopoczucia respondentek. Niektóre zwracają uwagę, że zostały same z problemem.**

Respondentka 2: „Mam 6 dzieci, już 2 wnucząt. Rozwiodłam się z mężem. Mąż nie pomaga w opiece nad synem. Nikt z rodziny raczej stale nie pomaga, tylko ja i dzieci”.

Trzeba jednak zwrócić uwagę na postawę dwóch respondentek, które pogodziły się ze swoją sytuacją i nie zwracają już tak dużej uwagi na swoje gorsze samopoczucie. Być może wynika to z dużego wsparcia, jakie otrzymują od najbliższej rodziny.

Respondentka 7: „Tak duże, ja mam chwile takie załamania, widzę, że źle się czuje, bolała ją głowa, wymiotowała, boli żołądek, tu ją bolą kolana, jeszcze zastrzyk nie działa... są takie chwile, że chciałabym, żeby mnie bolało niż ją. Jest młoda i tak człowiek się mówi, że ja coś już przeżyłam i żeby to z nią było dobrze. Wtedy mam taką chwilę, ale nie można tak, ona też płacze i jedna drugą nakręca. Trzeba być silnym i jutro będzie lepiej”.

WSPARCIE OPIEKUNA I OSOBY ZALEŻNEJ

Kolejnym obszarem, który został poddany analizie, jest wsparcie, jakie otrzymują opiekunowie oraz osoby zależne. Ponadto poproszono ich o ocenę oraz wskazanie ewentualnych braków. **Wsparcie, jakie otrzymują respondentki można analizować na trzech płaszczyznach.** Pierwsza będzie dotyczyć pomocy jaką opiekunowie otrzymują **od rodziny i przyjaciół.** Druga będzie dotyczyć wsparcia ze **strony organizacji pozarządowych**⁷, a na końcu **wsparcie ze strony instytucji publicznych.**

⁷Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku [<http://civicpedia.ngo.pl/x/436176> data odczytu: 08.09.2013].

Większość respondentek może liczyć na pomoc ze strony rodziny i przyjaciół. Rozmówczyniom pomagają dzieci w sprawowaniu opieki nad osobą bliską. To wsparcie jest oceniane pozytywnie przez opiekunów. Nie widzą potrzeby lub możliwości, by ta pomoc mogła być większa.

W trakcie rozmów z mieszkankami gminy Libiąż można było zaobserwować, jak dużym wsparciem są również inni rodzice, którzy są w podobnej sytuacji, jak respondentki. Służą radą w kwestii zakupu sprzętu, wyboru specjalistów, terapeutów. Respondentki wskazują na istotną rolę wsparcia psychicznego, jakie dają sobie nawzajem. Uważają, że taka forma wsparcia rodzin jest potrzebna.

Respondentka 7: „tak, bo każda matka, która ma dziecko na to samo chore, to zrozumie drugą matkę najlepiej. Jest dzień, co jest lepiej, ale nie można się cieszyć za bardzo, bo już na wieczór może być źle”.

Trzeba jednak zaznaczyć, iż niektórzy opiekunowie osób zależnych, **nie widzą możliwości spotkania się z osobami, które są w podobnej sytuacji. Jest to spowodowane brakiem czasu.** Ponadto respondentki zwracają uwagę, na **problem z zostawieniem dziecka pod opieką kogoś innego.**

Prawie wszystkie respondentki, w rozmowie poruszyły wątek wsparcia ze strony organizacji pozarządowych. Rozmówczynie wymieniły takie organizacje jak: Fundacja im. Brata Alberta w Libiążu, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Nadzieja”, Ruch Wiara i Światło w Libiążu. Zakres pomocy jest zróżnicowany. Osoby niepełnosprawne korzystają w organizacjach na przykład z terapii.

Respondentka 9: „Możemy korzystać z hipoterapii, jest osoba z opieki która masuje, przychodzi od nas, natomiast od września prawdopodobnie będziemy mieć na sprzęt rehabilitacyjny. Jedna pani kupiła fotel z masażem, akurat jej się nie przydał i nam oddała”.

Kilka respondentek **pozyskuje 1% dla swojego dziecka.** W wywiadzie zwróciły uwagę na trudności na jakie napotykają. **Zniechęcenie pracowników, brak zainteresowania ze strony lokalnych mediów, czy brak koneksji to tylko niektóre z utrudnień.**

R9: „Ma subkonto w Fundacji (...). Wcześniej nie miała, bo u nas w rodzinie nie ma niepełnosprawności. To jest na zasadzie, że pomagają, jak potrzebny jest sprzęt to pomagają. Natomiast w rzeczywistości tak nie jest, oni zakładają subkonto, podpisujemy porozumienie, natomiast te pieniądze, które chcemy przeznaczyć na rehabilitację, na sprzęt to musimy sobie samo ubierać. Czyli to zależy od kreatywności rodziców i znajomości też przede wszystkim. Żeby ktokolwiek napisał w jakiej jest się sytuacji, zbiórki publiczne, co też jest bardzo ciężko, trzeba się zwracać do sklepów, hurtowni, czy osób prywatnych – nigdzie się nie udało uzyskać zbiórki publicznej. Jediną zbiórka bez znajomości, to było w Krakowie w Media Markt, tam ubieraliśmy 650 zł i w Mysłowicach w Realu 16,50zł. A jeździłam tam 4 razy, więc więcej przejeździłam niż ubieraliśmy (...) Miałyśmy zbiórkę w Chrzanowie, wszystkie gazety chciały pisać, ale jak chciałam to powtórzyć to nie było odzewu. Więc jeśli telewizja albo gazety chcą coś publikować, żeby zwiększyć

oglądalność to pokazują, a jak im to nie jest na rękę, to nie ma odzewu. Żadne prośby nie są uwzględniane”.

Respondentki, których dzieci korzystają ze wsparcia organizacji pozarządowych oceniają je pozytywnie.

Respondentka 8: „(...) dużo nauczył w Fundacji, dużo zawdzięczam Fundacji (...) tam jest wszystko jak powinno być. Mają psychologa, logopeda, mają ćwiczenia. Wszystkiego się tam uczy, co umieją, to robią, czy go stać bo to manualnie trzeba”.

Respondentka 4: „To wsparcie ze stowarzyszenia jest zadowalające. Tak samo jak najbardziej i bardzo potrzebne. Bardzo dobrze takie stowarzyszenia powinny być tylko że większość ludzi powinno brać udział w pomocy dla takich osób niepełnosprawnych. jest trochę osób niepełnosprawnych w takim sensie, że są to osoby leżące, których rodzice są już starsi, nie mogą takich osób wsadzić na wózek i do nas przywieźć”.

Respondentki zostały zapytane, co wymaga dopracowania w funkcjonowaniu organizacji pozarządowych. Rozmówczynie wskazały na problemy finansowe, z jakimi muszą radzić sobie organizacje. Inną kwestią, na którą zwróciły uwagę respondentki, są problemy z dostępnością specjalistów.

R4: „Gdyby to był jakiś rehabilitant dochodzący, myśleliśmy nad tym ale opieka to robi. Też wysyła rehabilitanta. Jest taka możliwość, że wysyłają do domu, Tylko tam jest też kwestia dochodu. To jest na pierwszym miejscu”.

R9: „Nadzieja jest też takim małym stowarzyszeniem (...) fajnie byłoby żeby ta rehabilitacja faktycznie była systematyczna. Żebyśmy mogli iść na basen czy korzystać z jakichś tam rehabilitacji, to byłoby fajnie a teraz no nie jesteśmy tak prężnym i dużym stowarzyszeniem które pozyskuje te pieniądze (...) Ogólnie jakby było więcej pieniędzy to można by coś więcej robić, więcej pieniędzy na rehabilitację, tym bardziej że za pomieszczenie nie płacimy, rehabilitantki do nas przyjeżdżają. Własnymi siłami odmalowaliśmy tą Nadzieję, bo straszyla, była ponura, bo te pomieszczenia istniały tyle ile ta przychodzi. Kiedyś to nie miałam po co tam przychodzić, bo nie było tam nic, teraz coś ta nam się udaje robić”.

Dwie respondentki zrezygnowały ze wsparcia fundacji dla swoich dzieci. Wynikało to z **niechęci osoby niepełnosprawnej lub braku możliwości dowożenia dziecka na zajęcia**.

Same respondentki sporadycznie korzystały ze wsparcia organizacji pozarządowych – w zdecydowanej większości tylko ich dzieci były objęte tym rodzajem wsparcia.

Tylko jedna respondentka przyznała, iż w opiece pomaga jej dodatkowo opiekunka. Pozostałe zaprzeczają by zatrudniały osobę do pomocy w opiece nad bliskim.

Oprócz wsparcia z organizacji pozarządowych **osoby niepełnosprawne korzystają z pomocy instytucji między innymi Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu, szkoły, przedszkola.** Natomiast **opiekunowie osób zależnych korzystają tylko z pomocy finansowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu** – zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Ankietowane nie wskazały żadnych innych instytucji, z których otrzymują wsparcie. **Ponadto, nie wiedzą, gdzie jeszcze mogłyby się zwrócić o pomoc.**

Rodzice dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym mają różne doświadczenie związane z pomocą ze strony tych instytucji publicznych. Są respondentki, które bardzo pozytywnie wypowiadają się na temat funkcjonowania placówek. Jak wynika z rozmów w niektórych przedszkolach, szkołach, rodzice otrzymują niezbędne informacje na temat opieki nad chorym dzieckiem, co jest pozytywnie oceniane.

W trakcie rozmów z opiekunami pojawiły się również negatywne opinie na temat funkcjonowania placówek opiekuńczo – edukacyjnych.

Respondentka 9: „Ostatnio byłem w przedszkolu, pani mnie zawołała żebym podpisał jakiś dokument ona było już w wózku na korytarzu stała tam jedna wychowawczyni i rozmawiała z matką więc się zapytałam czy mogę zostawić Emilkę pod jej opieką, ona mówi że tak- niech pani zostawi, weszłam do pokoju żeby podpisać dokument, wychodzę a ta pani rozmawia sobie z inną panią, a Emila stała w wózku w kącie za nią, nawet nie widziała jej kątem oka”.

Respondentka 5: „(...) w jego stanie, powinna być wyszkolona kadra nauczycielska, którzy mają doświadczenie z takimi ludźmi, a nie przychodzi nauczycielka i nie wie co robić, i puszcza mu bajkę bez przerwy (...) przevegetowaliśmy z tą szkołą. To była porażka to nauczanie”.

Respondentki oceniają wsparcie z instytucji publicznych jako wystarczające. Warto zwrócić uwagę, iż Ośrodek Opieki Społecznej jest postrzegany tylko przez pryzmat pomocy materialnej. Respondentki nie wspomniały o innych formach wsparcia w tej instytucji.

PROPONOWANE ROZWIĄZANIA

Ostatnią kwestią o jaką zapytano respondentów, był sposób w jaki należy wspierać osoby opiekujące się bliskimi. Niektóre z respondentek nie były w stanie wskazać czego powinno dotyczyć to wsparcie, ani jak powinno być zorganizowane. Respondentki wskazały na kilka spraw, które wymagają zwrócenia uwagi.

- Sposób traktowania osób niepełnosprawnych,
- Bariery architektoniczne,
- Wsparcie psychologiczne,
- Pomoc w opiece nad osobą niepełnosprawną,
- Lepszy dostęp do informacji o chorobie,
- Wsparcie finansowe,
- Szybszy i szerszy dostęp do lekarzy,

- Opieka nad niepełnosprawnym po śmierci opiekuna.

R9: „to jest mała miejscowość, mało tolerancyjna.. w każdej kategorii.. każdy powinien poznać osoby problemów niepełnosprawnych (...)tak no jak idę z wózkiem inwalidzkim to widzę jak dzieci czy osoby się oglądają albo jakieś tam komentarze, albo wnuczka zapytała się dziadka dlaczego taka duża dziewczynka jest w wózku.. nie ma świadomości wśród młodzieży”.

R6: „Spotkania co jakiś czas. Podobnie jak ze spotkaniami AA tutaj też powinny być spotkania. Każdy powinien wyzalić się i powiedzieć co mu na sercu leży. Każdy ma ciężko i z czymś sobie rady nie daje”.

R9: „Byłoby lepiej gdyby były osoby, które mogłyby pomóc pod kątem pomocy w głupich zakupach, albo zostanie na chwilkę z dzieckiem, zęby mogłabym iść do kosmetyczki, czy fryzjera”.

R10: „Wydaje mi się że powinna być taka osoba, które powinna nam powiedzieć co powinno się robić, gdzie iść, do kogo się udać. Gdzie mogę uzyskać informacje. Taki konsultant, coś takiego. Żeby tą formalną drogę ułatwić”.

R8: „W tej chwili to nie wiem, mnie się wydaje, dlatego że jak my umrzemy, to kto by się zaopiekował tym synem. Tu trzeba pomyśleć, bo to już nie raz był podejmowany taki temat. Tylko kto mógłby to finansować, kto mógłby pomóc? Jakiś pobyt stały, czy tygodniowy? Żeby nie został sam”.

Podsumowując, respondentki zwróciły uwagę na kilka istotnych spraw, które należy wziąć pod uwagę analizując sytuacje opiekunów osób zależnych. Po przeprowadzeniu rozmów można wyciągnąć następujące wnioski.

1. Należy zwrócić uwagę na sytuację zawodową kobiet, które zrezygnowały z pracy, by poświęcić się opiece nad bliskim. Długi okres poza zatrudnieniem, powoduje, że mają problemy z powrotem na rynek pracy.
2. Opiekunowie osób zależnych wskazali na problemy w dostępie do informacji. Pojawiły się propozycje wyodrębnienia specjalnej komórki, która byłaby odpowiedzialna za udzielanie informacji. Co więcej należy położyć większy nacisk na pierwszy kontakt z opiekunami osób zależnych, by te wiedziały, do kogo mogą zgłosić się po wsparcie w trudnej sytuacji.
3. Opieka nad niepełnosprawnym wpływa na kondycję psychiczną opiekunów. Należy zatem objąć ich większym wsparciem psychologicznym. Stosowne wydaje się stworzenie grupy wsparcia dla opiekunów jednakże trzeba mieć na uwadze by zapewnić stosowną opiekę nad niepełnosprawnym w trakcie spotkania grup.
4. Jak wynika z badań sytuacja finansowa opiekunów osób zależnych nie pozwala im na zatrudnienia dodatkowej pomocy. Pomoc jednak jest im niezbędna. Opiekunowie potrzebują

wsparcia w codziennych czynnościach jak zakupy czy pomoc we wniesieni/ zniesieniu osoby niepełnosprawnej.

5. Często powracającym tematem jest kwestia opieki nad osobą niepełnosprawną po śmierci opiekuna. Należy podjąć działania mające na celu możliwe najlepsze zapewnienie opieki w takiej sytuacji.
6. Na uwagę zasługuje również sposób postrzegania i traktowanie osób niepełnosprawnych. Należy położyć większy nacisk na integrację społeczeństwa z osobami zależnymi.

6.6. SYTUACJA OSÓB BEZROBOTNYCH

Aby przyjrzeć się bliżej sytuacji osób bezrobotnych, na etapie diagnozowania lokalnych problemów społecznych w Gminie Libiąż, przeprowadzono również badania jakościowe z przedstawicielami osób bezrobotnych, a także z reprezentantami instytucji i organizacji wspierających osoby bezrobotne. Zogniskowane wywiady grupowe służyły:

- poznaniu z jakimi trudnościami borykają się osoby bezrobotne
- zidentyfikowaniu innych problemów społecznych powiązanych z bezrobociem
- poznaniu opinii nt. działań podejmowanych w gminie na rzecz osób bezrobotnych
- pozyskaniu informacji nt. wsparcia jakiego potrzebują osoby bezrobotne
- zdiagnozowaniu stanu lokalnej współpracy na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej
- identyfikacji wyzwań dla reintegracji społeczno-zawodowej w gminie.

BEZROBOTNI O SOBIE

W zogniskowanym wywiadzie grupowym z przedstawicielami bezrobotnych z gminy Libiąż uczestniczyło 8 osób, w tym 6 kobiety i 2 mężczyźni.

W pierwszej kolejności uczestników badania zapytano **o to, jak im się mieszka w Gminie Libiąż**, czy jest to dla nich dobre miejsce do życia. Część badanych podkreślała, że jest to spokojne miasto. Inne osoby powołując się na swoje doświadczenia wskazywały, że w Libiążu nie można się czuć zupełnie bezpiecznie. Generalnie większość zgadzała się, że zadowolenie z mieszkania w gminie i poczucie bezpieczeństwa zależy od tego gdzie się mieszka, bo w różnych częściach gminy, różnie to wygląda:

„zdarzają się incydenty, ale mieszka się dobrze”

„ ja miałem możliwość mieszkać gdzieś indziej, w Tychach, i są takie miejsca gdzie w nocy bym się nie wybrał, tutaj się najlepiej mieszkało”

„zależy w jakiej dzielnicy się mieszka, w centrum inaczej, na obrzeżach inaczej”

Badanych poproszono także **o ocenę sytuacji na lokalnym rynku pracy**. Pytano o dostępność miejsc pracy, o to, dla kogo jest praca i komu łatwiej, a komu trudniej znaleźć pracę.

Uczestnicy badania **negatywnie postrzegają sytuację na lokalnym rynku pracy**. O pracę jest trudno, brakuje nowych miejsc pracy. Ich zdaniem pracę dostaje się po znajomości, dokumenty aplikacyjne często nie są rozpatrywane. Nie ma pracy dla ludzi po studiach – takim osobom łatwiej znaleźć zatrudnienie w Krakowie. Liczy się przede wszystkim doświadczenie, osoby bez doświadczenia mają niewielkie szanse na znalezienie pracy, choć z drugiej strony pracodawcy preferują osoby młodsze:

„ktoś, kto jest na bieżąco, kto pracuje i jest cały czas, mówię tutaj o kobietach, o takich zawodach, ale jeśli ktoś np. pracuje w sklepie to jak coś lepszego się otwiera to łatwiej się wtedy przenieść niż żeby tą pracę uzyskała osoba, która wypadła z obiegu, jak się jest poza rankiem pracy”

„Ja w pewnym momencie nie zdawałem sobie sprawy że tak ciężko jest znaleźć pracę, ja pracowałam 18 lat, były zwolnienia, część pracowników odchodziła, ale ja w tej pracy byłem cały czas. Przypuszczałem, że będę palcować do końca, do emerytury. Nagle okazało się, że nie jestem w firmie potrzebny. Zaczęłam szukać, jedno CV, 10-15 rozwoziłem CV w promieniu 30 kilometrów i wszędzie słyszałem: odezwiemy się, odezwiemy się. Ale tej pracy po prostu nie ma. Było dużo firm, ale mają swoich pracowników, ale nawet w swoich firmach redukują pracowników, mają małe zamówienia”.

Jako **pozytywny aspekt sytuacji na rynku pracy** badani uznali możliwość korzystania z różnych kursów realizowanych w ramach programów unijnych:

„ja też jestem zarejestrowany jako bezrobotny w Chrzanowie, mam ukończone technikum górnicze, próbowałem się do kopalni dostać i nie ma szans się do kopalni dostać w tej chwili, ale chciałem podnieść swoje kwalifikacji jako eklektyk, z unii europejskiej to się nazywa „zaraz wracam”, prawie godzinne rozmawiałem z doradcą, napisałem pismo żeby mi umożliwić udział w kursie”

Wszyscy badani podkreślali, że **praca jest dla nich ważna, że chcą znaleźć zatrudnienie**, wiedzą, jaką pracę chcieliby znaleźć i nie mają wygórowanego podejścia i oczekiwań:

„ (...) czasami chcieć a móc to dwie różne rzeczy, człowiek chce pracować, ale nie chcą go przyjąć”

„Ja zawsze starałem się być elektrykiem i miałem możliwość na 1/8 etatu żeby zdobyć doświadczenie w firmie prywatnej, pracowałem pół roku, ale nie mieli przetargów i mnie zwolnili. Zatrudniłem się do Fiata, nie pracowałem w swoim zawodzie, bo jako lakiernik, musiałem się przekwalifikować w tym kierunku i po prostu uczyć się, kręciłem się, przyzwyczailem i teraz powiem pani, że nawet mając zawód elektryka, szukam też w innych zakładach, nie każdy się nadaje np. w budowlance, niektórzy się do tego nie nadają”

„Dla mnie szczyt marzeń to jest własna działalność gospodarcza, a najlepiej to, co bym mogła zrobić na własną rękę, albo praca w domu przez Internet. Mam dwójkę dzieci i mamę, która nie jest całkiem sprawna - to by było super wyjście, ale w tym momencie jakby była praca gdziekolwiek, to bym się podjęła, nawet na linie produkcyjną mogłabym”

Pozostawanie bez pracy badani wiąże z **pogarszającą się sytuacją na rynku pracy**. Zmagając się z bezrobociem szukają pracy, albo pracują dorywczo. Pracy poszukują osobiście, przez znajomych, przez Internet lub za pośrednictwem Urzędu Pracy. Uczestnicy badania zwracali uwagę na fakt, że **poszukiwanie pracy na własną rękę jest trudne ponieważ generuje koszty**. Systematyczne stawianie się w Urzędzie pracy czy odwiedzanie potencjalnych pracodawców oznacza konieczność ponoszenia kosztów przejazdu. Poza tym, zniechęca też często podejście ze strony pracodawców, którzy poszukujących pracy traktują niejednokrotnie w niegrzeczny, niekulturalny sposób.

„Szukanie pracy na własny rachunek to jest duży problem dla osoby bezrobotnej, która nie ma finansów, nie ma pracy. Jak ja mam jechać do Chrzanowa do Urzędu Pracy, muszę zapłacić za bilet w dwie strony - to jest

koszt. Po prostu bezrobotny nie ma żadnych ulg - ja mam zasiłek 700 zł, mam opłacić mieszkanie i jeszcze z tego się wyżywić i jeszcze jeździć. Ja bym chciał szukać, jeździć do Chrzanowa, Trzebini, Sosnowca, gdziekolwiek - nie ma darmowych przejazdów dla bezrobotnych, a to by ułatwiło też szukanie pracy”.

„Jak czasami zostawiałem CV, to jak pukałem gdziekolwiek, to z głupim uśmiechem, ironią patrzę na mnie i mówią bezrobocie jest, nie ma pracy, nie mam szans się przyjąć, że wszędzie redukcja, a ja pracy szukam”

„Przedtem było bardziej kulturalnie, teraz pracodawcy traktują bezrobotnych jak śmiecia, chamsko wręcz traktują. Wysłali mnie do Chrzanowa do wykładania kostki brukowej. Młody pracodawca otworzył niedawno firmę (...) przychodzę, daje mi kartkę, ale zaczął mi przeklinać, i mówi na co mi taki pracownik, kogo mi tu przysyłają, brak doświadczenia i tylko pieczętka i mnie odesłał. Powiedział tylko tak: nie po to uczyłem się tyle czasu i płaciłem za swoje doświadczenie, żeby przyjmować osoby, co nic nie umieją. Ja mówię, że się szybko uczę, żeby dał mnie na okres próbny, to może się sprawdzę, może pan mnie będzie potrzebował. To powiedział, że nie ma pieniędzy na kwalifikowanie pracownika, on chce osobę, która już coś umie, przyjdzie i będzie pracować. I to był koniec, rozmowa trwała 2 minuty”

Jak wskazali badani doświadczenie jest jednym z ważniejszych czynników warunkujących zdobycie pracy. Jednak badani nie są skłonni zdobywać doświadczenie w każdy sposób. **Idea wolontariatu, jako pierwszego kroku na rynek pracy ich nie przekonuje:**

„Ważne jest to żeby zarobić, a nie za darmo, dzieci zostawiać i nic nie zarabiać (...) wydaje się to bezcelowe, nawet taki wolontariat, no pomaga się, jeździ do ludzi, może jest to dobry uczynek, ale kto mi zapłaci za bilety, kto to zauważy, kto zauważy mnie? Także teraz świat się kręci wokół pieniądza. Wolontariat owszem, czemu nie, ale to nie dla osoby bezrobotnej. My szukamy pieniędzy, a nie żeby za darmo”

Osoby uczestniczące w badaniu zapytano także o to jak pozostawanie bez pracy wpływa na ich życie. Według badanych **bezrobocie bezpośrednio przekłada się na sytuację materialną**, która ulega zdecydowanemu pogorszeniu, a wszystkie podstawowe koszty związane z utrzymaniem trzeba płacić: mieszkanie, jedzenie, dzieci. Sytuacji nie ułatwia mieszkanie w swoim domu, dochodzi bowiem konieczność zakupu węgla w zimie i częste naprawy czy remonty.

Pozostawanie bez pracy **odbija się też negatywnie na psychice osób bezrobotnych**. Bezrobocie wiąże się z ciągłym martwieniem się jak opłacić rachunki i ze strachem o to, co będzie dalej. Momenty załamania dotyczą też osób, które nie są długotrwale bezrobotne:

„Ja pół roku dopiero jestem bezrobotnym i mam jeszcze optymistyczne nastawienie, może mi się uda zdobyć prace za tydzień, miesiąc, nie teraz to na jesień. Cały czas żyję tym, że tą prace będę miał. Ale są sytuacje, że się człowiek podłamuje. Zaczynają rosnąć długi...”

„A nie daj boże jakaś sytuacja, wypadek, choroba, lekarstwa albo coś się zepsuje, że trzeba 1000 zł wyciągnąć z podziemia - to jest tragedia. Tu niezapłacony rachunek, to jest taka sytuacja, która człowieka dotuje”

„ Ja w pewnym momencie nie będę miał za co opłacać mieszkania, to pójdę chyba pod most. Na dzień dzisiejszy nie mam dzieci, nie mam partnerki, jestem sam. Mam tą świadomość, że za sobą nie pociągnę innych ludzi, ale też zdaję sobie sprawę, że jak nie będę miał żadnego dochodu, zbankrutuję, nie będę miał co jeść, gdzie mieszkać. Kładę się spać i myślę, że to idzie dużymi krokami. Niby jestem optymistą, ale myślę, że to może się pogorszyć”

Brak pracy **wpływa również na relacje w rodzinie**. W miarę jak pogarsza się sytuacja finansowa pojawiają się niedomówienia, konflikty. Rodzina jest często wsparciem, ale z czasem wyrozumiałość ze strony bliskich się zmniejsza. Pozostawanie bez zatrudnienia **ogranicza też szanse edukacyjne dzieci** zarówno małych jak i większych. Nie ma możliwości opłacenia zajęć rozwijających, czasami brakuje na zwykłe kolorowanki, nie mówiąc już o szkole czy studiach. Również **kultura schodzi na drugi plan**. Teoretycznie wiele rzeczy jest bezpłatnych, ale praktycznie zawsze pojawiają się jakieś dodatkowe koszty:

„Ja mam 2 dzieci i męża to 40 zł za kino - to za to ja mam pampersy czy mleko kupić?”

„Mój syn był na basenie u moich rodziców to musieliśmy zapłacić za wejście jako opieka - 4zł od osoby, a od dziecka 2 zł, a dziecko do 2 lat za darmo”

Według badanych, osoby bezrobotne **mogą liczyć na wsparcie przede wszystkim ze strony rodziny i przyjaciół**.

„Moja koleżanka z pracy, taka starsza pani, dowiedziała się, że mam ciężką sytuację finansową i (...) zrobiła mi zakupy za prawie 200zł i dała mi 120 zł i powiedziała - jak będziesz miał to oddasz. Tak z ludźmi dobrze żyję, że mam pomoc. Kolega w piekarni, co pewien czas, przywozi mi bułki, chlebek. Nawet z Opieki społecznej dostają jakieś rzeczy, dzielą się ze mną”.

„Jakbym nie miał takich osób, to musiałbym się zadłużyć i nie opłacałbym mieszkania bo bym musiał za coś jeść”

INSTYTUCJE O BEZROBOTNYCH

Obraz bezrobocia w Gminie Libiąż, nakreślony przez osoby pozostające bez zatrudnienia, uzupełniają informacje uzyskane od przedstawicieli instytucji i organizacji wspierających osoby bezrobotne. W zogniskowanym wywiadzie grupowym uczestniczyło 5 osób reprezentujących: Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu, Klub Integracji Społecznej, Ochotnicze Hufce Pracy oraz Powiatowy Urząd Pracy w Chrzanowie.

Uczestników badania poproszono o **ocenę skali bezrobocia w gminie i o charakterystykę problemu**. W opinii badanych bezrobocie w Gminie Libiąż dotyczy różnych kategorii wiekowych, dotyczy zarówno ludzi młodych, którzy dopiero wchodzi na rynek pracy i z racji braku kwalifikacji i doświadczenia znajdują się w gorszej pozycji, jak i tych, którzy już na tym rynku funkcjonują od wielu lat. Wśród osób bezrobotnych przeważają kobiety. Jest to związane ze specyfiką lokalnego rynku pracy – większość pracodawców np. kopalnia oferuje miejsca pracy w zawodach typowo męskich. Mężczyźni pracują na ogół w górnictwie i budowlance a kobietom pozostają produkcja i usługi. Bezrobocie jest też wynikiem zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy, w ostatnich latach wiele przedsiębiorstw z najbliższej okolicy poupadało i wiele osób, w tym kobiet zostało bez pracy. Z niskimi kwalifikacjami i przerwą w zatrudnieniu trudno im powrócić na rynek pracy. Dodatkowo miejsca pracy dla kobiet są mniej stabilne – wiele ofert jest z agencji pracy tymczasowej. Kobiety są często zatrudniane na krótkie okresy i potem znowu zostają bez pracy. W sołectwach dodatkową barierą jest problem komunikacyjny i koszty związane z dojazdem do pracy. Ponadto, z doświadczeń KIS wynika, że osoby bezrobotne mają często problemy osobiste, psychologiczne, a także inne np. uzależnienia, co dodatkowo utrudnia im podjęcie aktywności zawodowej:

„Jeśli chodzi Libiąż, to z tego, co ja zauważyłam to więcej jest kobiet bezrobotnych i mają większe trudności ze znalezieniem pracy. To wynika z tej kopalni, mężczyznom łatwiej jest znaleźć zatrudnienie. No budowlanka tak samo. Natomiast te kobiety mają ograniczone możliwości, jeśli chodzi o podjęcie pracy.”

„Jest problem z tym, że jest ten duży zakład pracy, który zatrudnia przede wszystkim mężczyzn. Jak jest słaby rynek, jak się zmienia bezrobocie w Polsce to padają produkcyjne zakłady, to wtedy sytuacja jest bardzo ciężka dla kobiet. Bo to nie jest praca stabilna jak w kopalni, nie jest to praca długookresowa, stała, tylko jest to praca krótkotrwała. One są, popracują pół roku na zlecenie, na czas określony i są znów bezrobotne i znów wracają”

Według przedstawicieli instytucji i organizacji wspierających osoby bezrobotne, duża część zarejestrowanych w Urzędzie Pracy to osoby długotrwale bezrobotne, dla których **bezrobocie stało się stylem życia**. Systematycznie stawiają się w Urzędzie Pracy, pobierają zasiłki z pomocy społecznej i nie chcą znaleźć pracy. Taka postawa jest przekazywana z pokolenia na pokolenie i taki wzór bezrobocia się utrwała. Sporą grupę bezrobotnych stanowią osoby, u których **okresy zatrudnienia przeplatają się z okresami na bezrobociu**.

„Są dwie kategorie tych osób długotrwale bezrobotnych (...) takie długotrwałe OPS-ówy, które siedzą po prostu, to jest taki styl życia. Chodzą z terminu na termin, ze wszystkiego będą korzystać, przychodzą ze swoimi dziećmi, dzieci z dziećmi przychodzą, to jest dla nich typowe, źródło utrzymania OPS. To nie jest przymus, że sytuacja życiowa ich zmusiła tylko to jest taki styl. Druga kategoria to są kobiety, które tak skaczą "skoczkowie", raz pracę ma a raz nie, raz pół roku zatrudniona, przerwa, więc znów się rejestruje, potem znów miesiąc pracy, znów zwolnienie, potem znów rejestrowanie, więc to też jest takie długotrwałe, ale z jakąś aktywnością zawodową”

Osoby bezrobotne cechuje też często roszczeniowa postawa, brak odpowiedzialności i konsekwencji, a także brak umiejętności dostosowania się do wymogów rynku pracy. Dotyczy to w większej części ludzi młodych.

Część osób, które rejestrują się w Urzędzie Pracy nie robi tego po to by znaleźć pracę. Są takie osoby, które potrzebują ubezpieczenia, bo mają realne ograniczenia i małe szanse na znalezienie pracy np. osoby z problemami zdrowotnymi lub młode matki, które nie mają środków by wynająć opiekunkę. Są też takie, które się rejestrują by mieć ubezpieczenie i pracować na czarno lub móc pobierać świadczenia z OPS. W opinii badanych problemem jest też bezrobocie ludzi zadłużonych – takich osób jest coraz więcej i nie podejmują oni pracy z obawy, że komornik zajmie ich wynagrodzenie, wolą pracować nielegalnie.

Uczestników badania zapytano o to jak **osoby bezrobotne radzą sobie ze swoją sytuacją**, czy szukają pracy, czy próbują coś zmienić? Według badanych kobiety chętniej korzystają z różnych form, są otwarte, chcą zwiększyć możliwość zatrudnienia. Częściej niż mężczyźni uczestniczą w kursach podnoszących kompetencje miękkie i lepiej radzą sobie ze znalezieniem pracy po zakończeniu wsparcia, są bardziej zdeterminowane, potrafią wykorzystać to, czego się nauczyły. Mężczyźni preferują natomiast szkolenia zawodowe i wsparcie indywidualne, nie potrafią odnaleźć się w grupie, co często negatywnie przekłada się na ich funkcjonowanie w pracy:

„ (...) te osoby przyzwyczyły się żyć bez pracy, w pracy należy umieć się zachować, w grupie, wobec pracodawcy, im przychodzi łatwo rezygnowanie z tej pracy, nie rozumieją, że trzeba zrezygnować z własnych jakichś zachowań na rzecz tego żeby prace utrzymać, oni w momencie, jak im coś nie pasuje, to łatwo rezygnują, albo nie przychodzą w ogóle do pracy”

Bezrobotni najczęściej szukają pracy za pośrednictwem znajomych. Popularne jest też szukanie w Internecie. Te osoby, które nie mają dostępu do Internetu chodzą do potencjalnych pracodawców i roznoszą swoje CV.

Brak pracy w pierwszej kolejności **odbija się negatywnie na sytuacji materialnej osób bezrobotnych**. Pojawiają się ostre cięcia w zakresie wszelkich ponadpodstawowych potrzeb. Z biegiem czasu sytuacja materialna jeszcze bardziej się pogarsza i dochodzą problemy z terminowym płaceniem rachunków, a potem pojawiają się długi. **Problemy finansowe przekładają się na sytuację rodzinną**, często dochodzi do kłótni i konfliktów. Długotrwale bezrobocie negatywnie wpływa na dzieci nie tylko ze względu na ograniczone szanse edukacyjne, ale i na zagrożenie przejmowania stylu życia bezrobotnych rodziców.

Badanych pytano również o **formy pomocy, na jakie mogą liczyć osoby bezrobotne** z Gminy Libiąż. Bogate wsparcie dla osób, które nie mogą znaleźć zatrudnienia świadczy Urząd Pracy. Bezrobotni mogą skorzystać z różnego rodzaju szkoleń, staży, mogą pozyskać dotację na rozwój działalności gospodarczej, mogą uczestniczyć w różnych programach – są programy dla rodziców czy dla osób opuszczających zakłady karne. Są też świadczenia pieniężne – zasiłki dla bezrobotnych i stypendia dla osób uczestniczących w szkoleniach czy stażach. Do najbardziej skutecznych zaliczają się dotacje i staże. Młodzi ludzie mogą korzystać z młodzieżowego biura pracy przy OHP, biura karier, kursów, spotkań zawodowych. KIS oferuje wsparcie doradcy zawodowego, psychologa, prawnika, a także wsparcie finansowe – jeśli osoba bezrobotna spełnia kryterium, może otrzymać różne świadczenia. Wprowadzane jest wsparcie w formie asystenta rodziny czy trenera zatrudnienia. Był też pomysł na przedsiębiorczość społeczną, ale ostatecznie nie udało się założyć spółdzielni socjalnej. Sama idea też budzi u badanych pewne wątpliwości:

„ (...) to się zaraz skończyło, nie mogli dojść do ładu, kto będzie kim, to było na takim etapie. Brakowało osoby, która prowadziłby ich za rękę. Kwestia jest taka, kto te usługi, które byłyby oferowane przez spółdzielnię będzie kupował, żeby na otwartym rynku mogła się utrzymać - czy znów by musiało być wsparcie gminy?”

Osoby bezrobotne mogły też zdobywać doświadczenie poprzez wolontariat. Urząd pracy organizował spotkanie informacyjne nt. wolontariatu, ale taka forma wsparcia nie spotkała się z zainteresowaniem:

„Według nas wolontariat sens ma, ale według osób bezrobotnych nie ma, bo po co oni mają coś robić, skoro nie ma z tego pieniędzy”

„Mieliśmy takie spotkanie nt. wolontariatu – jakie są korzyści, możliwości, ale zainteresowania nie było, potem daliśmy numer telefonu, gdzie udzielaliśmy informacji, mieliśmy kontakt z centrum z Krakowa, ale zainteresowania nie było”

Przedstawiciele instytucji i organizacji wspierających osoby bezrobotne mówili **jak wygląda współpraca na rzecz przeciwdziałania bezrobociu**. Zdaniem badanych instytucje znają wzajemnie swoją ofertę, wymieniają się informacjami, podsyłają sobie osoby potrzebujące wsparcie. Urząd Pracy i Klub Integracji Społecznej uzupełniają się w działaniach:

„często osoby przychodzą i są zagubione, czasem widać, że potrzebne jest wzmocnienie na innym tle. Miałam przykład osoby, która psychicznie w grupie niewytrzymała, bo nie umiał chłopak w grupie się odnaleźć, także tutaj ta współpraca jest potrzebna”

„jeśli chodzi o Urząd Pracy to mamy klub pracy, pracujemy metodami poradnictwa, ale to jest krótkotrwałe. (...) te panie, które wyjdą z świat, to ta motywacja spad i znów spada zapał i znów są zagubione. Jak miały wskazane krótkotrwałe zadania to, to działało, ale długotrwałe to się gubią. My mamy takie twarde instrumenty i krótkotrwałe, natomiast nie mamy

„takiego długotrwałego wsparcia takiego prowadzenia a one często by tego potrzebowały”

„KIS jest nastawiony na integrację społeczną, czyli warsztaty grupowe, poradnictwo indywidualne, asystent rodziny w projektach systemowych, wprowadzamy trenera zatrudnienia wspieranego, więc pod takim kątem, więc przygotowujemy pod kątem społecznym. Urząd pracy pracuje pod kątem zawodowym a u nas pracuje się z nią na poziomie społecznym.”

Gorzej wygląda **współpraca z pracodawcami**. Reprezentowane przez badanych instytucje i organizacje starają się prowadzić rozeznanie rynku pracy, pozyskiwać informacje nt. potrzeb pracodawców tego, kogo pracodawcy chcą zatrudnić. Jednak często zdarza się tak, że pracodawca potrzebuje pracowników natychmiast i nie może czekać, aż zostaną oni przygotowani. Największym zainteresowaniem pracodawców cieszą się staże:

„ (...) dla nich ten proces planowania, rekrutacji, ściągnięcia środków na realizację jest długi a pracodawcy mają zapotrzebowanie na już”

„ (...) zainteresowani są stażami - bo to wiadomo pracownik z darmo. Często mamy oferty pracy np. na 3 miesiące, na 1/2 etatu, na umowę zlecenie, mamy roboty publiczne, prace interwencyjne, są doposażenia na stworzenie nowego miejsca pracy, ale to też są pracodawcy, którzy często z tego korzystają, ale to głównie stabilne firmy”

„Pracodawcy nie chcą się deklarować, mają obawy. Często pracodawcy sami poszukują pracowników, samodzielnie szukają, robią rekrutację i sami szkolą pracownika.”

Badanych zapytano również o to, **czego brakuje w ofercie instytucji i organizacji** wspierających osoby bezrobotne z Gminy Libiąż, **jakie działania powinny być podejmowane**, co mogłoby poprawić sytuację osób bezrobotnych. Uczestnicy badania zastanawiali się czy i jaki mają wpływ na rynek pracy, na czynniki zewnętrzne, które nie wynikają z problemów osób bezrobotnych:

„Kwestia jest, jaki my mamy wpływ na rynek pracy, bo to jest tak, że jeśli jest dobra sytuacja na rynku pracy, to dobrze się pracuje z osobami (...) Zostaje wtedy taka "śmietanka" do opracowania i Urząd Pracy potrafi dłużej pracować z jedną osobą i my też możemy pracować, bo ma się więcej czasu. Z tym, że co my możemy zrobić żeby wpłynąć na rynek?”

„Gdyby oferty pracy były inne to wtedy ludzie też by inaczej zachowywali. Mamy dużo ofert umowy zlecenia, to zniechęca, no i wynagrodzenie. Bo wtedy nawet motywacja, dotarcie do tych osób, które nie chcą podjąć pracy była by inna. Ktoś pójdzie na miesiąc do pracy i potem mu dziękują.”

Wśród działań służących poprawie sytuacji osób bezrobotnych badani wymieniali:

- **aktywną współpracę z pracodawcami**

„Aktywniejsze kontakty z przedsiębiorcami, współpraca z kopalnią - jako tako z kopalnią nie mamy bieżącego kontaktu, powinno już to podejść pod marketing, jakieś biznesowe relacje”

- **tworzenie warunków dla rozwoju nowych miejsc pracy – zachęty, ulgi dla przedsiębiorców**

„ (...) nie wiem czy to kwestia jest podatków, czy co, nie jestem specjalistą w tej dziedzinie, żeby te zakłady drobne powstawały”

- **ułatwienia komunikacyjne dla osób aktywnie poszukujących pracy – ulgi na przejazdy**

„Często się na to skarżą, że żeby szukać pracy, trzeba coś mieć. Do Libiąża nie jest tak łatwo się dostać jak ktoś nie ma samochodu. Więc może do poprawy są względy komunikacyjne, żeby mogły przemieszczać się sprawnie i na czas.”

- **punkt informacji zawodowej w gminie**

„Mnie brakuje na poziomie gminy działań, gdzie w gminie można załatwić wszystko - żeby zasięgnąć informacji. Myślę, że powinien być w każdej gminie powinien być punkt informacyjny, gdzie można dostać informację gdzie można się udać”

- **wsparcie dla osób długotrwale bezrobotnych także w pierwszej fazie powrotu na rynek pracy**

6.7. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIĄŻ

Aby przyjrzeć się bliżej aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Gminy Libiąż przeprowadzono zogniskowany wywiad grupowy z liderami lokalnej społeczności – osobami, które aktywnie działają w środowisku lokalnym. W badaniu uczestniczyło 6 kobiet. Badanie służyło:

- identyfikacji problemów i potrzeb mieszkańców Gminy Libiąż
- rozpoznaniu najistotniejszych problemów społecznych występujących w gminie
- diagnozie aktywności społecznej/obywatelskiej mieszkańców

Według badanych, mieszkańcy Gminy Libiąż nie chcą wychodzić na zewnątrz, nie chcą się integrować, podejmować aktywności, angażować się w działania na rzecz społeczności lokalnej. Większość mieszkańców zamyka się z swoich domach i skupia na innych rzeczach. Więzy społeczne uległy rozkładowi, relacje z sąsiadami są ograniczone:

„Są takie osoby co wolą siedzieć w domu przez telewizorem, bo sama znam takie osoby i tak spędzaj wolny czas”

„mieszkam tutaj już 9 rok i praktycznie nie znam sąsiadów, każdy się zamyka w swoich ścianach, każdy tak tylko "dzień dobry – dzień dobry", każdy gdzieś patrzy na siebie”

„dawniej jak jeszcze dzieci miałam małe, na Obieżowej, to lepszy był kontakt, sąsiedzi, było piwko, dzieci goniły, teraz każdy sam sobie”

Taka sytuacja jest zwłaszcza typowa dla osób mieszkających w blokach, gdzie jest większa anonimowość. Zdaniem badanych rozpad więzi jest częściowo pochodną braku pieniędzy, tego, że ludzie większość czasu spędzają w pracy. W przypadku młodych kontakty społeczne zastąpiły kontakty w sieci:

„Ja myślę, że to jest brak pieniędzy, ja wiem ze były czasy, że było bardzo ciężko, a teraz to każdy zamyka drzwi, tak jest w blokach. Ale, jak ktoś jak mieszka w domu prywatnym, to jest co innego, są zasiedziali sąsiedzi to jest inaczej”

„Kiedyś było inaczej bo ja mieszkam w domu prywatnym i też mam sąsiadów w koło i kiedyś to były kontakty, a teraz też dzień dobry w ogródku porozmawiamy, ale nie ma jak kiedyś”.

„Młodzież – ja mam 12-latków – na chwile gdzieś idą, ale zaraz Internet, facebook”

Mieszkańcy skupiają się na czymś innym, a integracja z otoczeniem, aktywność społeczna i obywatelska schodzi na dalszy plan:

„Dziś to jest tak: przychodzi mama z pracy, jest zmęczona, później jest właśnie ten Internet, sama również pracuje na komputerze, ale już w domu tego nienawidzę. Ale jest brak czasu dla dzieci, jest brak rozmowy, nie ma rozmowy w domu to i nie ma poza domem”

Niska aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców, jest zdaniem badanych drugim najpoważniejszym, po bezrobociu, problemem społecznym w Gminie Libiąż. Ludzie nie chcą się angażować, mimo, iż jest szeroka oferta, jak ktoś jest aktywny, może coś dla siebie znaleźć.

Mieszkańcy dostrzegają różne problemy społeczne, często narzekają, ale w większości nie angażują się w rozwiązywanie tych problemów, nie biorą udziału w różnych inicjatywach, nie są aktywne, nie angażują się w wolontariat. Wyjątek stanowią jednostki.

Według badanych **w gminie podejmuje działania, które mają na celu zwiększenie aktywności mieszkańców, ale jest to trudne:**

„na siłę nikogo nie zmusimy do takiego czegoś”

Liderzy lokalni uczestniczący w badaniu zwrócili także uwagę na niską aktywność młodzieży.

AKTYWNOŚĆ MŁODZIEŻY

O to jak wygląda aktywność społeczna i obywatelska młodzieży, czy młodzi ludzie interesują się sprawami lokalnymi, czy angażują się w działania na rzecz lokalnej społeczności zapytano w zogniskowanych wywiadach grupowych przedstawicieli młodzieży i ekspertów reprezentujących instytucje i organizacje pracujące na rzecz młodzieży.

Większość młodych uczestników badania nie podejmuje żadnej aktywności społecznej czy obywatelskiej. Badani nie słyszeli, żeby w Libiążu działał wolontariat. Tylko 2 osoby miały styczność z wolontariatem, ale wolontariat postrzegają jako narzędzie do uzyskania lepszej oceny, albo przepustkę do lepszej szkoły. Młodzież nie zna różnych form wolontariatu, nie wie co może robić wolontariusz, nie angażuje się bo nie mają czasu i chęci:

„jak się ma w osiągnięciach wpisany wolontariat, to można się wpisać do lepszej szkoły”

„no sens to ma, ale potrzeba chyba chęci”, „swój wolny czas, chcielibyśmy poświęcić na rozrywkę, której nam brakuje”

Według młodych ludzi uczestniczących w badaniu, brak aktywności wynika częściowo z braku zainteresowania, ale jest też w pewnej mierze pochodną tego, że młodzież nie wie o takich możliwościach, inicjatywach. Aktywność młodzieży można zwiększyć, młodzież potrzebuje zachęty.

„nie ma zainteresowania i nie ma wiedzy o takich inicjatywach”

„jasne, że można, np. jakiś wystannik gminy przyjdzie do szkoły, opowie o tym co można robić”

Młodzi ludzie nie czują, że mogą zabrać głos, wypowiedzieć się w sprawach swojego miejsca zamieszkania, młodzież nie ma też zaufania do władzy:

„kiedyś chcieli skatepark była petycja i nic nie zrobili”

„można pisać petycje, ale to jest dużo roboty, ciężko tutaj coś zorganizować”

Według przedstawicieli instytucji i organizacji działających na rzecz ludzi młodzieży, młodzi ludzie interesują się tym, co jest im potrzebne, co ich dotyczy bezpośrednio, ma bezpośredni wpływ na ich życie:

„Wiedzą, co się dzieje. Takie rzeczy jak to, że otwarli nowy sklep z odzieżą to wiedzą, czyli takie użyteczne dla nich informacje. Takie rzeczy na bieżąco myślę, że wiedzą, co się gdzie dzieje”

Nie mają natomiast świadomości i wiedzy nt. problemów społecznych, nie angażują się w ich rozwiązywanie, w wolontariat. Dorośli też nie zachęcają do wolontariatu, nie pokazują na swoim przykładzie jak można pomagać innym ludziom. Młodzieży brakuje też autorytetów:

„Wystarczyłoby się zapytać, kim jest wolontariusz, nikt właściwie o tym nie wie, młodzież nie czuje tego (...) To jest duży problem społeczny. Zostać wolontariuszem, pomóc w czymś za darmo”.

„Naprawdę u nas jest ciężko z wolontariatem, żeby gdziekolwiek ich zaangażować, nie ma możliwości, A jeżeli się ktoś angażuje to chce coś za coś”

AKTYWNOŚĆ OSÓB STARSZYCH

O aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Gminy Libiąż rozmawiano także z przedstawicielami osób w wieku 55+. W zogniskowanym wywiadzie grupowym uczestniczyło 10 osób, w tym 8 kobiet i 2 mężczyzn.

Uczestnicy spotkania zwrócili uwagę na kwestię rozpadu więzi społecznych, słabej integracji mieszkańców i zaniku relacji sąsiedzkich. Taka sytuacja ma częściej miejsce w mieście i w blokach, na wsi, gdzie ludzie mieszkają w domach jest trochę inna specyfika:

„ (...) ja mieszkam cały czas w bloku, jak ludzie mieszkają w domach, to są jedną wielką rodziną. W bloku niby powinno być tak samo, ale tu się mieszka na którymś piętrze i nie zna się sąsiadów po drodze, albo się mówi „dzień dobry” (...) pamiętam czasy, gdzie były małe dzieci, więc taka była większa integracja tych ludzi, natomiast teraz wszystko jest takie anonimowe”

„Dawniej jakieś były imprezy, wesela, razem się robiło ogródki razem, sadziło kwiatki a teraz każdy sam sobie”

„Znają się ludzie w wioskach, znają się wszyscy, ale każdy na własną rękę, jest dużo większa różnica niż kiedyś. Kiedyś to była wspólnota, jak przyszło coś budować, jakieś większe roboty, czy budowy, to prosiło się sąsiada i bez słowa

„pomagał, nikt nie chciał za to odpłatności, a dzisiaj jest trudno za pieniądze poszukać”

Ludzie też nie są skłonni pomagać sobie tak jak kiedyś. Trudno jest zwłaszcza o pomoc ze strony osób młodych:

„Dawniej jak jechałam na wczasy, to prosiłam sąsiada żeby zerknął. A w tej chwili mam taki przykład na takich sąsiadach - ich nic nie obchodzi, czy by się łało, czy co. Ja jestem starej daty, jak się u nich łało to poszłam do spółdzielni mieszkaniowej, że się tam leje, a do mnie na pewno by tego nie zrobili”

Problemy z integracją mieszkańców, zanik więzi badani wiążą z brakiem poczucia bezpieczeństwa, ale też z tym, że ludziom żyje się lepiej i nie potrzebują pomocy innych, nie chcą też pomagać:

„Przedtem ludzie nie czuli się zagrożeni, nie bali się, inne podejście każdy miał do innego sąsiada, teraz każdy ma domofon, się zamyka, żeby się dostać, to trzeba umówić się, zadzwonić. (...) Owszem ja teraz rozmawiam z sąsiadami, ale nikt na kawę nie zaprasza, ja też nikogo nie zapraszam”

„ (...) to się wiąże z lepszym dobrobytem, kiedyś no pamiętamy te czasy powojenne, była kiedyś większa bieda ale bardziej się integrowali, byli serdeczni, ale łączyła ich bieda”

Osoby uczestniczące w badaniu przyznały, że same są bardzo aktywne, korzystają z różnych form spędzania czasu wolnego oferowanych przez lokalne instytucje i organizacje – z zajęć sportowych, edukacyjnych, kulturalnych, działają w stowarzyszeniach, klubie seniora. I choć badani mówią o sobie, że są aktywniejsi od młodych, to stanowią jednak mniejszość wśród starszych mieszkańców gminy Libiąż:

„wyciągnąć z domu, to jest problem nas wszystkich”

W trakcie badań jakościowych przeprowadzanych z udziałem przedstawicieli lokalnych liderów, młodzieży i osób starszych pytano także o to, w jaki sposób pobudzić aktywność mieszkańców i zachęcić ich do angażowania się w życie społeczne. Wśród najczęściej formułowanych propozycji pojawiały się:

- identyfikowanie potrzeb mieszkańców i angażowanie mieszkańców w ich zaspokajanie
- stworzenie miejsca, przestrzeni dla integracji mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży
- konsultowanie pomysłów na działania aktywizujące z mieszkańcami
- wyznaczenie z urzędu osoby do kontaktów z młodzieżą
- wpływanie na postawy rodziców – edukowanie rodziców
- promowanie autorytetów
- wsparcie działań ze strony władz, w tym finansowe

VII. ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK 1. ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIĄŻ

WSTĘP

Dzień dobry, nazywam się W imieniu gminy Libiąż i Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu prowadzimy badania dotyczące jakości życia mieszkańców oraz problemów społecznych w Gminie Libiąż. Badania są elementem konsultacji społecznych przygotowywanej obecnie „Strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych” – udział w nich daje Panu(i) wpływ na kształt dokumentu.

Chciał(a)bym przeprowadzić z Panem(Panią) ankietę odnośnie jakości życia w Libiążu. Ankieta jest anonimowa i potrwa około 10-15 minut.

PYTANIA FILTRUJĄCE

F1. Płeć (zaznacza ankieter)

- Kobieta
- Mężczyzna

F2. Przedział wiekowy:

- 18-34 lat
- 35-54 lat
- Powyżej 55 lat

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

1. Jak zwykle spędza Pan/i swój wolny czas? Proszę wybrać najważniejsze dla Pana/i aktywności.

☐	czytam książki, oglądam telewizję, korzystam z internetu
☐	odwiedzam/przyjmuję przyjaciół, znajomych
☐	chodzę do kina, teatru, na koncerty, wystawy
☐	chodzę na spacer, uprawiam sport
☐	pracuję na działce/w ogrodzie
☐	rozwijam zainteresowania/hobby, podnoszę kwalifikacje
☐	działam w stowarzyszeniu/fundacji, radzie parafialnej/osiedla
☐	inne-jakie?
☐	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>

2. Korzystając z 5-punktowej skali, gdzie 1 oznacza ‘w ogóle się nie angażuję’ a 5 ‘bardzo mocno się angażuję’, proszę ocenić swoje zaangażowanie w sprawę dotyczącą:

	W ogóle się nie angażuję				Bardzo mocno się angażuję	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>
Pana/Pani osiedla/sołectwa	1	2	3	4	5	
Miasta/Gminy	1	2	3	4	5	

3. Korzystając z 5-punktowej skali, gdzie 1 oznacza 'w ogóle nie mam wpływu' a 5 'mam bardzo duży wpływ', proszę ocenić, w jakim stopniu odczuwa Pan/i, że ma realny wpływ na to, co dzieje się:

	W ogóle nie mam wpływu				Mam bardzo duży wpływ	BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI
na Pana/Pani osiedlu/w sołectwie	1	2	3	4	5	
w Mieście/Gminie	1	2	3	4	5	

RODZINA

4. Proszę określić, jaka jest Pana/i sytuacja rodzinna. Czy jest Pan(i) obecnie... *Można zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź:*

- Żonaty/zamężna
- Wdowcem/wdową
- Rozwiedziony/rozwiedziona
- W związku nieformalnym
- Nie jestem z nikim związany(a)
- BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI

5. Czy posiada Pan(i) dzieci w wieku do 18. roku życia pozostające na utrzymaniu rodziców/opiekunów?

- Tak
- Nie -> *przejdź do pytania 11*
- BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI

6. Ile ma Pan(i) dzieci? __

7. W jaki sposób wychowuje Pan(i) dzieci?

- z mężem/żoną
- z partnerem/partnerką
- samotnie
- inna odpowiedź (jaka?).....
- BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI

8. Jak często Pan(i):

	Codziennie	Kilka razy w tygodniu	Tylko w niedziele lub inne wolne dni	Prawie wcale, nie mam na to czasu	Prawie wcale, nie ma takiej potrzeby	Ta sytuacja mnie nie dotyczy	Trudno powiedzieć	BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI
Odrabia z dzieckiem lekcje								
Poświęca czas na rozmowy z dzieckiem								
Spędza z dzieckiem								

czas poza domem (np. wycieczki, spacer, kino)								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Czy, Pana(i) zdaniem, ilość czasu, jaki poświęca Pan(i) swoim dzieciom, jest:

- Zdecydowanie wystarczająca
- Raczej wystarczająca
- Raczej niewystarczająca
- Zdecydowanie niewystarczająca
- Trudno powiedzieć*
- BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI*

10. Czy w Pana(i) rodzinie występuje któryś z następujących problemów z dziećmi/z wychowywaniem dzieci?

	Tak	Nie	<i>Trudno powiedzieć</i>	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>
Problemy w dogadaniu się z dzieckiem, znalezieniu wspólnego języka				
Problemy w nauce, wagary				
Agresywne zachowanie dziecka wobec rówieśników (bójki, przezywanie)				
Agresywne zachowanie dziecka wobec rodziców				
Problemy z alkoholem, papierosami, narkotykami lub innymi używkami				
Udział w grupach przestępczych				

WIĘZI SPOŁECZNE

11. Jak często spotyka się Pan/i z:

	Raz lub kilka razy w tygodniu	Raz lub dwa razy w miesiącu	Raz na kilka miesięcy	Raz na rok	Rzadziej niż raz w roku	W ogóle się nie spotykam	<i>Trudno powiedzieć</i>	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>
członkami rodziny, z którymi Pan/i nie mieszka								
z przyjaciółmi/bliskimi znajomymi								

12. Czy zdarzają się Panu(i) sytuacje, w których, czuje się Pan(i) osamotniony(a)?

☐	Tak, zawsze się tak czuję
☐	Tak, bardzo często
☐	Tak, czasami
☐	Tak, ale bardzo rzadko, prawie nigdy
☐	Nie, nigdy mi się to nie zdarzyło
☐	<i>Trudno powiedzieć</i>

SYTUACJA NA RYNKU PRACY

13. Jaki jest Pana/i status zawodowy?	
☐	Jestem zatrudniony/a na umowę o pracę – przejdź do pytania nr 15
☐	Jestem zatrudniony/a na umowę zlecenia/ o dzieło – przejdź do pytania nr 15
☐	Prowadzę własną działalność gospodarczą – przejdź do pytania nr 15
☐	Jestem rolnikiem/ prowadzę gospodarstwo rolne – przejdź do pytania nr 15
☐	Jestem emerytem/ rencistą – przejdź do pytania nr 15
☐	Uczę się/studiuję – przejdź do pytania nr 15
☐	Nie pracuję - jestem osobą bezrobotną
☐	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>
13.1 Jak długo pozostaje Pan/i bez pracy?	
☐	krócej niż 6 miesięcy
☐	6 – 12 miesięcy
☐	1 rok – 2 lata
☐	powyżej 2 lat
☐	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>
13.2 Z jakiego powodu Pan/i nie pracuje? Proszę wskazać najważniejsze powody.	
☐	nie muszę pracować – partner/partnerka zarabia na dom
☐	nie pracuję, ponieważ zajmuje się prowadzeniem gospodarstwa domowego
☐	nie mogę podjąć pracy ze względu na sytuację rodzinną, zdrowotną
☐	mam za małe kwalifikacje/doświadczenie zawodowe
☐	mam wysokie kwalifikacje, na które nie ma zapotrzebowania
☐	oferty pracy nie spełniają moich oczekiwań
☐	pracodawcy mają zbyt wysokie wymagania
☐	nie ma nowych miejsc pracy w gminie
☐	Inne- jakie?
☐	<i>Trudno powiedzieć</i>
☐	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>
14. Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny?	
☐	Tak
☐	Nie
☐	<i>Trudno powiedzieć</i>
☐	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO

15. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy obawiał(a) się Pan(i):

	Tak	Nie	Nie dotyczy	Trudno powiedzieć	BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI
Utraty pracy					

Pogorszenia (swojego) stanu zdrowia					
Pogorszenia sytuacji materialnej swojej/rodziny					
Pogorszenia relacji w rodzinie					
Pogorszenia sytuacji mieszkaniowej					

PROBLEMY SPOŁECZNE

16. Jakie problemy społeczne dostrzega Pan/i w swoim środowisku/miejscu zamieszkania? Proszę ocenić skalę problemu na skali od 1-7, gdzie 1 oznacza brak problemu, a 7 duże nasilenie problemu

	Brak problemu			B. duży problem				BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI
	1	2	3	4	5	6	7	
Ubóstwo, bieda								
bezrobocie								
bezdumność								
problemy osób niepełnosprawnych								
problemy rodzin wielodzietnych								
problemy osób starszych								
problemy w opiece i wychowaniu dzieci								
alkoholizm								
narkomania								
przemoc w rodzinie								
przestępczość nieletnich								
brak lub niska aktywność społeczna mieszkańców								

17. Czy dotyczą Pana(i) któreś z poniższych sytuacji?

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI
Choroba bliskiej osoby w rodzinie				
Konieczność opieki nad niesamodzielnym rodzicem, seniorem				
Niepełnosprawność dziecka				
Niepełnosprawność innego członka rodziny (małzonka, krewnego)				
Kłopoty związane uzależnieniem członka rodziny (alkoholizm lub narkotyki)				
Przemoc fizyczna lub psychiczna				
Konflikty rodzinne, małżeńskie				
Złe warunki mieszkaniowe				
Brak zasiłku socjalnego, utrata prawa do				

świadzeń				
Brak komfortu w miejscu zamieszkania (konflikty sąsiedzkie, patologia, wandalizm)				
18. Czy mając problem, będąc w trudnej sytuacji korzystał/a Pan/i kiedykolwiek ze wsparcia instytucji/organizacji pomocowych?				
☐	Tak			
☐	Nie – <i>przejdź do pyt. 19</i>			
☐	Nie pamiętam – <i>przejdź do pyt. 19</i>			
☐	Nie byłem/byłam w takiej sytuacji – <i>przejdź do pyt. 19</i>			
☐	BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI – przejdź do pyt. 19			
18.1 Ze wsparcia jakiej instytucji/organizacji pomocowej Pan/i korzystał/a? Możliwa więcej niż 1 odp.				
☐	Ośrodek Pomocy Społecznej			
☐	Organizacje pozarządowe			
☐	Kościół/parafia			
☐	Innej – jakiej?			
☐	BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI			
18.2 Jak często korzystał/korzysta Pan/Pani ze wsparcia instytucji/organizacji pomocowych?				
☐	jednorazowo			
☐	kilka razy			
☐	systematycznie przez pół roku			
☐	systematycznie przez rok			
☐	systematycznie przez 2 lata			
☐	systematycznie przez 5 lat			
☐	systematycznie przez więcej niż 5 lat			
☐	BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI			
18.3 Z jakiego rodzaju wsparcia Pan/i korzystał/a? Możliwa więcej niż 1 odp.				
☐	zasiłek			
☐	dodatek mieszkaniowy			
☐	fundusz alimentacyjny			
☐	usługi opiekuńcze			
☐	świadczenia rzeczowe (dożywianie dzieci, bony żywnościowe, ubranie itp.)			
☐	praca socjalna			
☐	poradnictwo			
☐	Inne, jakie?			
☐	BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI			
19 W życiu każdego człowieka mogą pojawić się problemy czy trudne sytuacje. Do jakiej instytucji zwróciłby/zwróciłaby się Pan/i o pomoc, gdyby w przyszłości miał/a Pan/i problem, znalazł/a się w trudnej sytuacji? Możliwa więcej niż 1 odp.				
☐	Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu			
☐	Kościoła/parafii			
☐	Organizacji pozarządowej			
☐	Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych			
☐	Urzędu Miasta			
☐	Policji			
☐	Innej - jakiej?			

☐	Nie będę korzystał/a ze wsparcia żadnych instytucji czy organizacji
☐	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>
20 Jakie według Pana/Pani powinny być najważniejsze kierunki rozwiązywania problemów społecznych w gminie Libiąż? Proszę wybrać najważniejsze dla Pana/i działania.	
☐	wspieranie dzieci z najuboższych rodzin
☐	wspieranie bezrobotnych w znalezieniu pracy
☐	pomoc ludziom starszym, samotnym
☐	pomoc osobom niepełnosprawnym
☐	wspieranie rodzin niepełnych, wielodzietnych
☐	pomoc osobom nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci
☐	pomoc dla osób uzależnionych
☐	pomoc dla osób w sytuacji kryzysowej
☐	Inne jakie?
☐	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>

21 Z jakimi działaniami kojarzy się Panu/i Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu? Można wybrać więcej niż 1 odpowiedź:

- przyznawanie zasiłków
- organizowanie imprez lokalnych
- pomoc potrzebującym
- praca z rodzinami patologicznymi
- pomoc w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych
- promowanie aktywności społecznej, wolontariatu
- inne (jakie?)
- BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI*

22. Czy słyszał(a) Pan(i) o następujących działaniach prowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu?

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	<i>BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI</i>
Imprezy środowiskowe, np. kreatywne warsztaty dla rodzin z dziećmi, „Magiczna noc świętojańska”				
Klub Integracji Społecznej – spotkania i warsztaty dla osób długotrwale bezrobotnych				
Klub Wolontariusza przy Ośrodku				
Zajęcia dla seniorów, np. ruchowe				
Spotkania dla mieszkańców dotyczące m.in. bezpieczeństwa, pierwszej pomocy, dbania o wizerunek				
Grupy samopomocowe				
Działania środowiskowe organizowane w Punkcie Aktywności Obywatelskiej				
Centrum Aktywności Lokalnej				

SYTUACJA MATERIALNA

23. Proszę określić, ile wynosi dochód netto („na rękę”) przypadający na 1 osobę w Pana(i) gospodarstwie domowym?

- poniżej 500 PLN
- 501 – 1000
- 1001 – 1500
- 1501 – 2000
- powyżej 2000 PLN
- Trudno powiedzieć*
- BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI*

24. Jak ocenia Pan/i. sytuację materialną swojego gospodarstwa domowego?

- Stale brakuje nam na podstawowe potrzeby: jedzenie, czynsz, opłaty
- Zwykle pod koniec miesiąca brakuje nam na podstawowe opłaty
- Na podstawowe potrzeby nam nie brakuje, ale o większych wydatkach nie ma mowy
- Stać nas na wiele rzeczy, ale musimy się liczyć z wydatkami
- Żyjemy na wysokim poziomie, nie musimy się liczyć z wydatkami
- Trudno powiedzieć*
- BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI*

25. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy w Pana(i) gospodarstwie domowym brakowało pieniędzy na:

	Tak	Nie	Nie dotyczy	Trudno powiedzieć	BRAK / ODMOWA ODPOWIEDZI
Dobra luksusowe (np. zagraniczne wycieczki, lepszy samochód, lepszy sprzęt audio itp.)					
Nowe ubrania dla Pana(i)					
Podstawowe produkty spożywcze					
Obiad/posiłek w restauracji					
Wyjścia do kina, do teatru					
Lekarstwa przepisane przez lekarza					
Płatne usługi medyczne (np. badania, wizyty u lekarza)					
<i>Pytania dla osób mających dzieci:</i>					
Nowe ubranie dla dzieci					
Podręczniki i pomoce szkolne dla dzieci					
Zajęcia dodatkowe dla dzieci (np. nauka języków obcych, sport itp.)					
Wyjazdy wakacyjne dla dzieci (np. kolonie, wycieczki)					

METRYCZKA

M1. W jakiej miejscowości Pan(i) mieszka?

- Libiąż
- Gromiec
- Żarki

M2. Jakie jest Pana(i) wykształcenie?

- Podstawowe
- Gimnazjalne
- Zasadnicze zawodowe
- Średnie/pomaturalne
- Wyższe licencjackie
- Wyższe magisterskie
- Brak / odmowa odpowiedzi

M3. Proszę podać swój rok urodzenia: _ _ _ _

- Brak / odmowa odpowiedzi